

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY PISZ
NA LATA 2021 - 2027**

Pisz, LISTOPAD 2020

**Strategia
Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Pisz**

ZESPÓŁ PROJEKTOWY - KROKUS SZKOLENIA – KRAKÓW.

MGR MIROSŁAW ŚLESIŃSKI - MODERATOR STRATEGII.

Spis treści

Wstęp	5
1. Podstawy prawne opracowania strategii.	7
2. Uczestnicy, proces uspołeczniania, procedury.	8
3. Wizja przyszłości i cel nadrzędny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.	9
4. Ogólna charakterystyka Gminy Pisz.	10
5. Zasoby gminy pomocne w rozwiązywaniu problemów społecznych.	12
6. Problemy społeczne w opinii dorosłych mieszkańców Gminy Pisz.	14
7. Problemy społeczne w opinii nauczycieli oraz rodziców uczniów w Gminie Pisz.	23
8. Problemy społeczne w opinii osób z niepełnosprawnością w Gminie Pisz.	36
Palenie papierosów	36
Alkohol	37
Funkcjonowanie społeczne oraz dobrostan psychiczny osób niepełnosprawnych.	38
Przemoc	40
9. Problemy społeczne w opinii seniorów mieszkających w Gminie Pisz.	43
10. Problemy społeczne w opinii dzieci i młodzieży szkolnej w Gminie Pisz.	53
Młodszy uczniowie	53
Starszy uczniowie: papierosy, alkohol i narkotyki	56
Papierosy	56
Napoje alkoholowe	56
Inne substancje psychoaktywne	59
Używkę ogółem	61
Przemoc rówieśnicza, samopoczucie oraz relacje z bliskimi	63
Starszy uczniowie: międzypokoleniowa transmisja przemocy	65
11. Wnioski i rekomendacje z badań.	76
12. Pozycja strategiczna Gminy Pisz.	79
13. Cele główne strategii, cele szczegółowe i ich realizacja.	97
14. System zarządzania i aktualizacji strategii.	113

Realizacja strategii _____	113
Instrumenty realizacji strategii _____	113
Monitoring i ocena wdrażania strategii _____	114
Wykaz tabel: _____	117
Wykaz rysunków: _____	119

Wstęp

Ustawa o pomocy społecznej obliguje Gminy do opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. W pracach nad strategią podstawowym problemem jest zdefiniowanie pojęcia „rozwiązywanie problemów społecznych”. Wielu profesjonalistów i praktyków wskazuje na istotny udział w rozwiązywaniu problemów samych osób dotkniętych dysfunkcją i poprzez wzmacnianie kompetencji tych osób uświadamianie podmiotowości w wychodzeniu z problemu. Istotne jest zorganizowanie profesjonalnej pomocy nakierowanej na udzielanie wsparcia dla osób chcących zmieniać siebie i swoje otoczenie oraz zorganizowanie odpowiedniego systemu umożliwiającego rozwój potencjału społecznego osób i ich rodzin. Zastępowanie osoby mającej problemy niewiele zmienia, a często jest ubezwłasnowolnieniem tej osoby i naruszaniem jej godności. Taki kierunek działania nie wyklucza pomocy bezpośredniej (rozwiązywanie problemów przez osobę pomagającą za zgodą osoby mającej problem). Mimo jasno określonej i zdiagnozowanej efektywności tej metody w społeczeństwie, ale także w instytucjach pomocowych dalej funkcjonuje przekonanie, iż „należy mi się pomoc przede wszystkim materialna”.

W rozwiązywaniu problemów społecznych najbardziej efektywna w perspektywie lat jest nauka niezbędnych umiejętności do radzenia sobie z problemami. I to ta metoda będzie istotną podstawą realizacji celów strategicznych. U wielu osób, zwłaszcza w okresie transformacji ustrojowej i gospodarczej następuje spiętrzenie problemów prowadzące do apatii, wycofania się, alienacji.

W związku z powyższym bardzo istotne jest stworzenie profesjonalnego systemu edukacji i aktywizacji obywatelskiej ze szczególnym uwzględnieniem udziału społeczeństwa w spotkaniach integracyjno – kulturalnych. Kolejnym obszarem projektowania działań rozwiązujących problemy społeczne jest pomoc społeczna i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym. Część osób, mimo pomocy w wyżej wymienionych obszarach, dalej ma problemy.

Często jest to spowodowane nadużywaniem środków psychoaktywnych (alkohol, narkotyki) w zastępstwie lub z braku umiejętności korzystania z pomocy. Takie zachowania blokują nawet bardzo profesjonalną pomoc w obszarach społecznych. Niezbędna jest fachowa, zintegrowana pomoc psychologiczna i terapeutyczna, czyli obszar „rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii”.

Reasumując, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w środowisku lokalnym powinna zająć się działaniem w obszarach:

- **edukacja publiczna, kultura, samoorganizacja społeczności lokalnej,**
- **pomoc społeczna, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym,**
- **profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii.**

Osoba lub rodzina „z problemami”, której udzielono pomocy w tych obszarach, będzie bardziej zmotywowana do aktywności w życiu społecznym z adekwatnym poczuciem wartości, mająca świadomość współodpowiedzialności za rozwiązywanie problemów, które spotkała.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego. W najbardziej ogólnym ujęciu oznacza sposób osiągania wyznaczonych celów poprzez sterowanie procesem rozwoju, integracji, polityki społecznej. Formuła otwartego, ciągłego przewidywania i projektowania przyszłości powinna stanowić przydatne pragmatyczne narzędzie regulacji rozwoju w sytuacji, gdy nadmiar celów w stosunku do ograniczonych środków utrudnia podejmowanie bieżących i przyszłych decyzji. Zmienność uwarunkowań zewnętrznych, występowanie sprzeczności, a nawet konfliktów interesów i dążeń różnych grup społecznych narzuca konieczność przyjęcia negocjacyjnej formuły zarządzania polityką społeczną. Istotą jej jest dochodzenie do porozumienia społecznego, minimalizując sytuacje konfliktowe. Jest to zatem formuła kształtowania **strategii elastycznych, otwartych i dynamicznych wobec przyszłości**.

Cele integracji powinny być wyrazem dążeń i aspiracji społeczności lokalnej zmierzających do rozwiązania zidentyfikowanych problemów, likwidacji barier i zagrożeń oraz do wykorzystania wszelkich szans tkwiących w potencjale ludzkim i materialnym dla przyszłej integracji. Strategia jest więc instrumentem umożliwiającym podejmowanie decyzji zarówno w najbliższym okresie, jak i w odległej perspektywie. Zasady realizacji polityki długofalowej określają cele strategiczne i zadania związane z ich realizacją, działania i decyzje zarówno w najbliższym okresie, jak i decyzje w dalszym okresie powinny być podejmowane na podstawie niniejszej strategii.

Społeczna akceptacja oraz identyfikacja mieszkańców z wypracowanymi celami dają szansę władzy lokalnej na przejście z poziomu administrowania do poziomu zarządzania polityką społeczną. Jako element żywy Strategia będzie podlegać ciągłym zmianom – będą pojawiać się nowe, ważne cele, a część z przedstawionych w dokumencie straci swoją aktualność. Ten ciągły proces zmian jest jak najbardziej pożądany, ponieważ będzie on miernikiem działań i dążeń społeczności lokalnej.

Strategia została opracowana na lata 2021 – 2027 i będzie poddawana aktualizacji co 3 lata.

1. Podstawy prawne opracowania strategii.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 ze zm.) obli­guje Gminy do opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Według **art. 17. 1.** w/w ustawy: „Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym nale­ży:

Opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze **szcze­gólnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych**, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szcze­gólnego ryzyka..”;

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi stanowi:

Wg art. 4¹ ust.2. w/w Ustawy: „Realizacja zadań, o których mowa w ust. 1, jest prowadzona w postaci gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, **sta­nowiącego część strategii rozwiązywania problemów społecznych**, uchwalanego corocznie przez Radę Gminy. Program jest realizowany przez ośrodek pomocy społecznej, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej lub inną jednostkę wskazaną w programie. W celu realizacji programu wójt (burmistrz, prezydent miasta) może powołać pełnomocnika”.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r o przeciwdziałaniu narkomanii stanowi:

Wg. art.10 ust.2. w/w Ustawy: „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) w celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 1, opracowuje projekt Gminnego Programu Przeciwdziałania Narko­manii, zwanego dalej „Gminnym Programem”, uwzględniając zadania określone w art. 2 ust. 1 pkt 1—3 oraz kierunki działań wynikające z Krajowego Programu.

„Gminny Program stanowi część gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych”

2. Uczestnicy, proces uspołeczniania, procedury.

2.1 Uczestnicy

W pracach na budowę Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych brało udział 13 osób, które reprezentowały różne środowiska społeczne.

2.2 Proces uspołeczniania

Uspołecznienie procesu planowania strategicznego jest wymogiem Unii Europejskiej i wiąże się w praktyce z zastosowaniem w procesie planowania co najmniej dwóch z czterech niżej podanych zasad polityki strukturalnej Unii Europejskiej:

- **programowanie** – obowiązek tworzenia długookresowych strategii i planów rozwoju na poziomie narodowym, wojewódzkim i wszędzie tam, gdzie jest to uzasadnione potrzebami lokalnymi – także na poziomie gmin i powiatów,
- **subsidiarność** – jasne określenie kompetencji władzy wykonawczej różnych szczebli i upoważnienie (na mocy stosowanych aktów prawnych) samorządów do programowania i realizacji polityki społecznej regionu,
- **partnerstwo** – statutowy obowiązek konsultowania polityki społecznej z partnerami społecznymi na każdym poziomie programowania polityki społecznej.
- **koncentracja** – wybór i ustalenie hierarchii priorytetów w ramach programów operacyjnych i systematyczne zwiększanie przydziału środków na te działania w obszarach, na których koncentrują się problemy społeczne i ekonomiczne.

W poniższej strategii zostały uwzględnione wszystkie 4 zasady.

2.3 Słownik pojęć

WIZJA - dokąd zmierzamy, kim chcemy się stać, w imię jakich wartości działamy.

MISJA – sens naszego istnienia i działania.

PRIORYTETY – najważniejsze cele, pierwszoplanowa sprawa (zgodnie z nomenklaturą NSRR).

CELE (KIERUNKI STRATEGICZNE) – opisują pożądane zmiany struktury powiazań i jakości w podsystemach rozwoju.

ZADANIA – upodmiotowiony harmonogram działań (programów, czasów).

3. Wizja przyszłości i cel nadrzędny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Wizja rozwoju jest określeniem takiego obrazu gminy i miasta, jaki chcieliby osiągnąć za 7 lat mieszkańcy – uczestnicy procesu planowania. Wizja określa bardzo ogólnie, dlaczego działamy, do czego dążymy, jakie chcemy osiągnąć cele, jeśli podejmiemy działania strategiczne. W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pisz **wizję** sformułowano w następujący sposób:

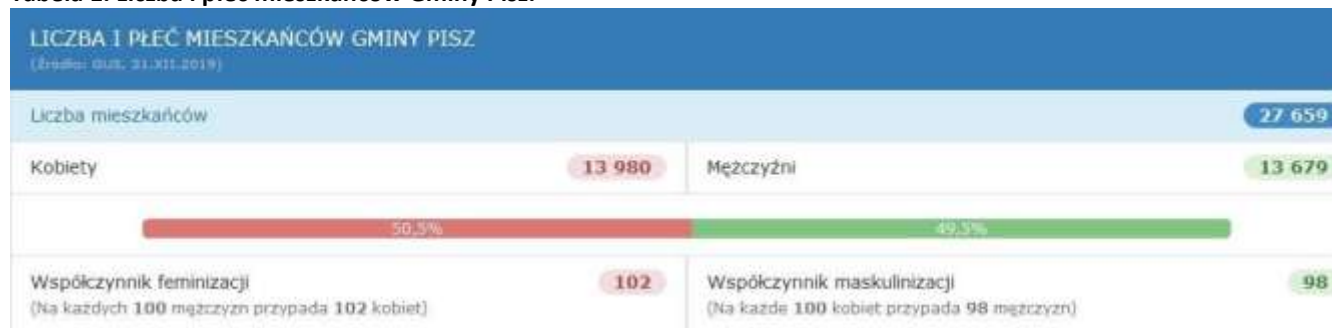
Gmina Pisz jest miejscem dynamicznie rozwijającym się o wysokim poziomie jakości życia, przyjaznym mieszkańcom, z dostępnością do wysokiej jakości usług społecznych oraz warunkami sprzyjającymi aktywności zawodowej i edukacyjnej.

Strategia pozwala zaplanować harmonijny plan rozwoju, przygotować konspekt działań zgodny z wcześniej wypracowaną wizją, ze szczegółowym podziałem na najważniejsze obszary oraz ich poszczególne etapy realizacji. Pozwolą one przybliżyć Nas do wcześniej ustalonych zamysłów.

4. Ogólna charakterystyka Gminy Pisz.

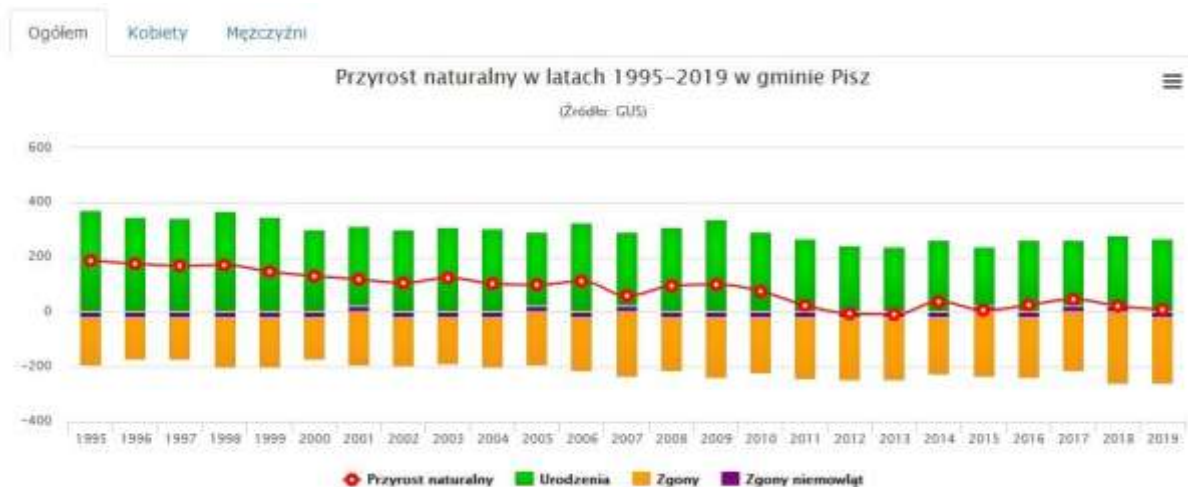
Gmina Pisz ma 27 659 mieszkańców, z czego 50,5% stanowią kobiety, a 49,5% mężczyźni.

Tabela 1. Liczba i płeć mieszkańców Gminy Pisz.

W latach 2002-2019 liczba mieszkańców wzrosła o 2,8%. Średni wiek mieszkańców wynosi 40,1 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski. Mieszkańcy Gminy Pisz zawarli w 2019 roku 121 małżeństw, co odpowiada 4,4 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,7 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 30,8% mieszkańców Gminy Pisz jest stanu wolnego, 55,0% żyje w małżeństwie, 4,1% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,3% to wdowy/wdowcy.

Gmina Pisz ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 9. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu 0,32 na 1000 mieszkańców Gminy Pisz. W 2019 roku urodziło się 268 dzieci, w tym 49,3% dziewczynek i 50,7% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,88 i jest porównywalny do średniej dla województwa oraz nieznacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Tabela 2. Przyrost naturalny w latach 1995-2019 w Gminie Pisz.

W 2018 roku 40,1% zgonów w Gminie Pisz spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 25,8% zgonów w Gminie Pisz były nowotwory, a 4,5% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności Gminy Pisz przypada 9.34 zgonów. Jest to znacznie mniej od wartości średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz znacznie mniej od wartości średniej dla kraju. W 2019 roku zarejestrowano 294 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 415 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla Gminy Pisz -121. W tym samym roku 31 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 38 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące -7. 62,0% mieszkańców gminy Pisz jest w wieku produkcyjnym, 19,0% w wieku przedprodukcyjnym, a 19,0% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Na terenie Gminy Pisz działa 98 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym 34 miejsca sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży oraz 64 punkty sprzedaży z przeznaczeniem do spożycia poza miejscem sprzedaży.

5. Zasoby Gminy Pisz pomocne w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Podstawą do udzielania pomocy społecznej osobom i rodzinom jest art. 7 ustawy o pomocy społecznej. W Gminie Pisz najczęstszą przestanką do udzielenia pomocy jest bezrobocie oraz ubóstwo, następnie niepełnosprawność oraz ciężka choroba. Gmina Pisz jest gminą, której tereny to w znacznej części były PGR, co skutkuje tak zwanym dziedziczeniem biedy, bezradnością oraz niechęcią do zmiany swoich sytuacji życiowych. Kolejnym problemem w gminie jest emigracja zarobkowa, edukacyjna i zawodowa. Na terenie gminy zostali ludzie w średnim wieku, osoby starsze, natomiast osoby młode emigrują w wyżej wymienionych celach. Na terenie gminy jest 218 bezrobotnych (według danych na 2020 rok), w tym 95 kobiet oraz 107 mężczyzn. Z pomocy społecznej na terenie gminy korzystało w 2018 roku 994 rodziny (2373 osoby), natomiast w 2019 934 rodziny (2178 osób). Między latami 2018-2019 nastąpił niewielki spadek ilości osób korzystających z pomocy społecznej, jednak Ośrodek Pomocy Społecznej zauważa, iż w 2020 roku następuje kolejny wzrost ilości osób korzystających z pomocy społecznej (OPS nie jest w stanie jednoznacznie tego ocenić na ten moment). Odbiorcami pomocy społecznej w Gminie Pisz są osoby bezrobotne, starsze, niepełnosprawne i ciężko chore. W 2018 roku struktura pomocy wyglądała następująco: udzielono pomocy 640 rodzinom z ubóstwem, 443 rodzinom z bezrobociem, 572 osoby z długotrwałą lub ciężką chorobą, 316 osób z niepełnosprawnościami. W roku 2019 struktura pomocy wyglądała następująco: pomocy udzielono 598 rodzin z ubóstwem, 357 rodzin z bezrobociem, 539 osób z długotrwałą i ciężką chorobą oraz 280 osób z niepełnosprawnościami.

W ramach Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonuje: Klub Integracji Społecznej i Punkt Poradnictwa Specjalistycznego, z którego mogą skorzystać podopieczni OPS w formie porad psychologicznych oraz prawnych. W 2018 roku 546 osób skorzystało z Punktu Porad, natomiast w 2019 roku było to 510 osób. Zasobem Ośrodka jest także wykwalifikowana kadra, posiadająca wykształcenie wyższe oraz studia podyplomowe i szereg szkoleń i kursów kwalifikacyjnych i zawodowych. Ośrodek efektywnie pozyskuje fundusze zewnętrzne skierowane do odbiorców indywidualnych i grupowych, dostosowane do potrzeb klientów, m. in.: ze środków unijnych, Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej oraz Funduszu Inicjatyw Obywatelskich.

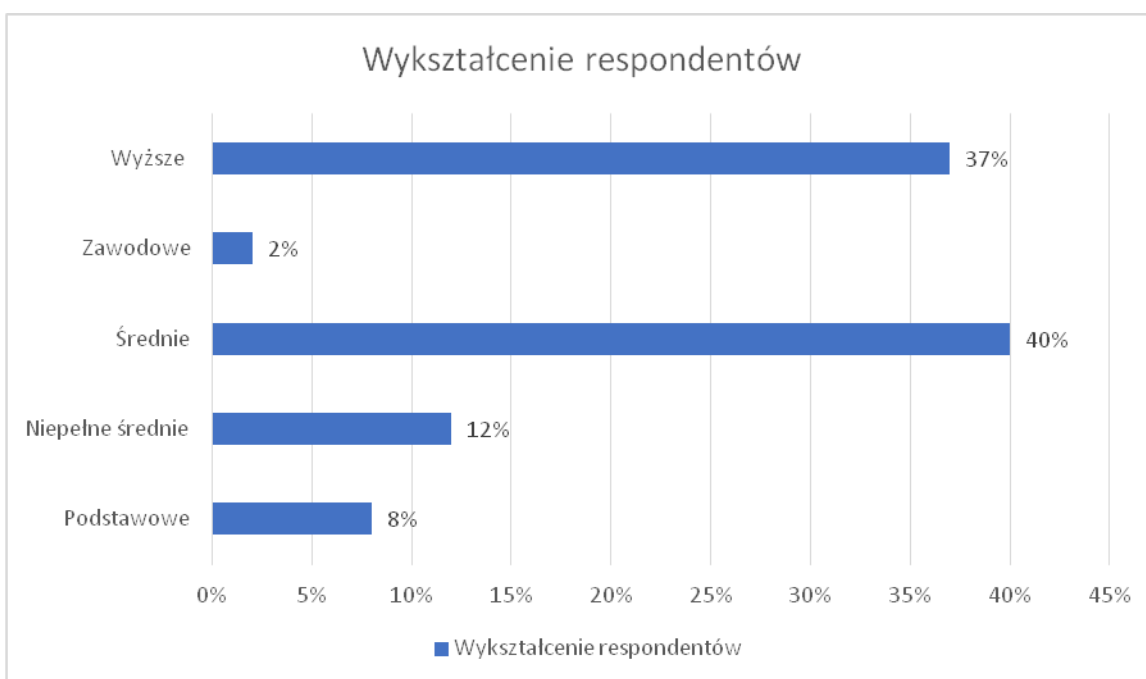
Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Pisz realizuje zadania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii Gminy Pisz. W ramach Ośrodka Profilaktyki i Terapii w Pisz funkcjonuje Punkt Konsultacyjny dla Osób Doznających Przemocy w Rodzinie / pomoc psychologiczna i prawna/ oraz Punkt Konsultacji Terapii dla Osób Eksperymentujących z Narkotykami. Do Punktu Konsultacyjnego dla Osób Doznających Przemocy w Rodzinie zgłosiło się w 2017r 104 osoby, w 2018 r. 102 osoby i w 2019 r. 102 osoby. Do Punktu Konsultacji Terapii dla Osób Eksperymentujących z Narkotykami zgłosiło się w 2017r. 61 osób, w 2018r. 42 osoby i w 2019r 42 osoby. W ramach Ośrodka Funkcjonuje Świetlica Wychowawczo-Terapeutyczna

„Smurfy”, która jest placówką opiekuńczo–wychowawczą. Celem świetlicy jest zapewnienie opieki wychowawczej, pomoc w nauce, rozwijanie zainteresowań i uzdolnień wychowanków, stymulowanie rozwoju dziecka poprzez bezpośrednie oddziaływanie na nie, rozwijanie zainteresowań, uzdolnień dziecka oraz łagodzenie niedostatków wychowawczych w rodzinie i eliminowanie zaburzeń zachowania. W Świetlicy systematycznie prowadzone były zajęcia socjoterapeutyczne, w których wzięło udział w 2017r. 52 ,w 2018r.62 dzieci- w 2019r.60 dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. W oddziaływania profilaktyczne na terenie gminy aktywnie włącza się policja, prowadząc szereg działań profilaktycznych dotyczących m.in. spożywania alkoholu, używania narkotyków, cyberprzemocy, bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej. Na terenie gminy działają: Specjalistyczna Poradnia Rodzinna, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Ośrodek Interwencji Kryzysowej oraz Poradnia Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu. Na terenie gminy działa Środowiskowy Dom Samopomocy, który prowadzi zajęcia rehabilitacyjne, terapeutyczne i psychologiczne dla 50 uczestników, a także 24 świetlice wiejskie, których celem jest integracja środowiska lokalnego, inicjowanie aktywności mieszkańców działających na rzecz wsi oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej. W Piszku funkcjonuje także Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, Piski Zakład Aktywności Zawodowej „Wieża”, Warsztaty Terapii Zajęciowej, OREW /Ośrodek Rewalidacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy/, CIS/Centrum Integracji Społecznej, KIS/ Klub Integracji Społecznej oraz inne instytucje i punkty zrzeszające różne grupy, np. Polski Związek Niewidomych, Stowarzyszenie Klubu Abstynentów SYRIUSZ i inne. W Gminie Pisz aktywnie działa Uniwersytet III Wieku, który w roku akademickim 2019/ 2020 prowadzi zajęcia dla 165 studentów.

6. Problemy społeczne w opinii dorosłych mieszkańców Gminy Pisz.

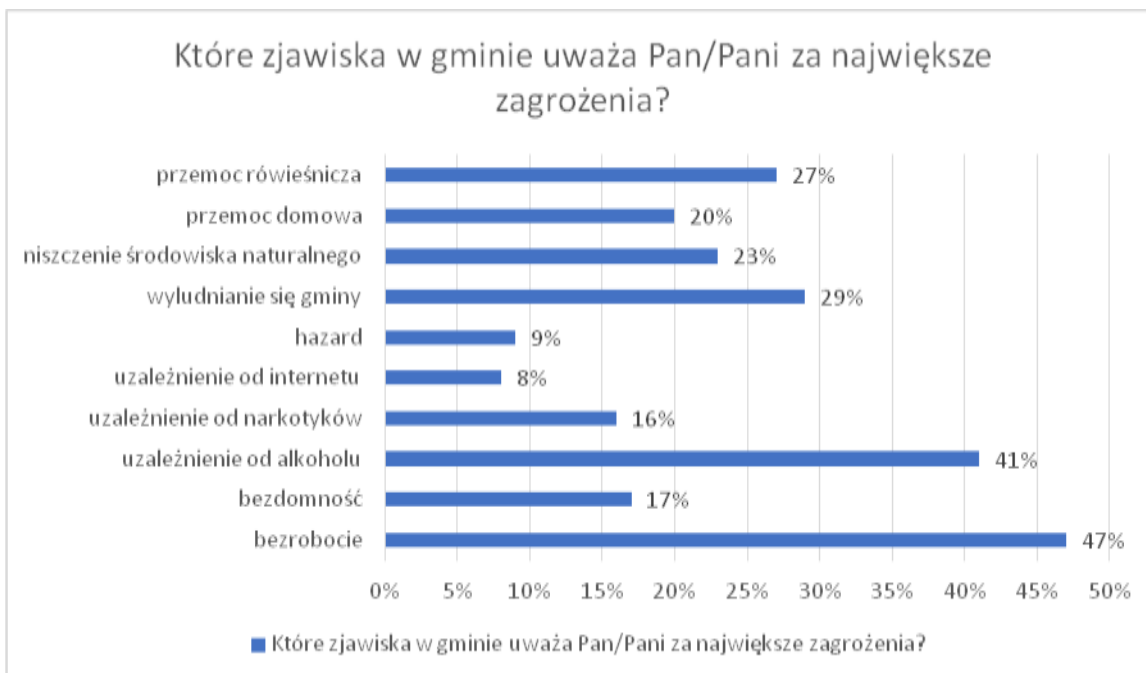
Przedstawione niżej problemy społeczne na podstawie diagnozy przeprowadzonej na zlecenie Gminy Pisz.

W celu poznania zdania osób dorosłych z Gminy Pisz na temat różnego rodzaju problemów społecznych przebadano 291 osób, z czego 62% stanowiły kobiety, 38% mężczyźni. Średnia wieku wyniosła 33,31. 69% badanych dorosłych było zatrudnionych, 31% odpowiedziało, że jest osobą bezrobotną. Największy odsetek badanych miał wykształcenie średnie (40%) oraz wyższe (37%). W badaniu wzięło udział 35% osób stanu wolnego, 46% osób będących w związku małżeńskim, 10% osób będących w związku nieoficjalnym, 6% osób po rozwodzie i 3% osób będących wdową/wdowcem.

Rysunek 1. Wykształcenie osób badanych.

Badanych zapytano o to, jakie w ich opinii są największe zagrożenia w ich gminie. Największy odsetek osób dorosłych zaznaczył, że jest to bezrobocie (47%) oraz uzależnienie od alkoholu (41%). Najmniejszymi zagrożeniami w opinii badanych jest natomiast hazard (9%) oraz uzależnienie od Internetu (8%).

Rysunek 2. Opinia mieszkańców na temat największych (ich zdaniem) zagrożeń w gminie.

Zapytano również badanych dorosłych o to, czy w ich środowisku, najbliższym otoczeniu znajdują się osoby mające różnego rodzaju problemy związane z zagrożeniami społecznymi. Poniższa tabela prezentuje wyniki tego pytania.

Czy w Pana/Pani środowisku znajdują się osoby...	Tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Nie
Uzależnione od alkoholu?	29%	15%	16%	14%	22%
Zażywające narkotyki?	11%	12%	24%	18%	34%
Uzależnione od narkotyków?	7%	6%	28%	24%	36%
Uzależnione od hazardu?	9%	5%	27%	20%	38%
Bezrobotne?	53%	10%	12%	6%	19%
Mające skłonność do stosowania przemocy w stosunku do swoich bliskich?	8%	9%	21%	20%	42%
Będące ofiarami przemocy domowej?	11%	6%	20%	24%	39%

Tabela 3. Opinia dorosłych mieszkańców gminy na temat osób z najbliższego otoczenia.

Najtrudniej badanym było ustosunkować się do pytania o to, czy w ich środowisku znajdują się osoby uzależnione od alkoholu. Zdania były najbardziej podzielone, 29% odpowiedziało, że tak, 22% że nie. Większość badanych nie zauważyła w swoim środowisku osób uzależnionych od narkotyków, zażywają-

cych narkotyki, uzależnionych od hazardu, stosujących przemoc oraz będących ofiarami przemocy. Najbardziej widzialną grupą w Gminie Pisz są osoby bezrobotne (53% uważa, że w jego środowisku znajdują się takie osoby, 10% że raczej takie się znajdują). Mieszkańców Gminy Pisz zapytano o najpopularniejsze używki, czyli: papierosy, alkohol oraz narkotyki. 42% badanych dorosłych przyznało, że pali papierosy. 28% osób badanych pali papierosy klasyczne, natomiast 13% elektroniczne. Osoby palące zapytano o to jak często sięgają po papierosy. Najczęstszą odpowiedzią było, że od 4-10 razy dziennie. Pojedyncze osoby deklarowały okazjonalne sięganie po papierosa (kilka razy w miesiącu czy w tygodniu, raz dziennie). Dorosłych mieszkańców gminy poproszono o ustosunkowanie się do stwierdzeń na temat papierosów. Poniżej zaprezentowano szczegółowe wyniki. Ankietowani mogli opowiedzieć się czy zgadzają się z danym stwierdzeniem (TAK) czy też nie (NIE) albo określić, że nie mają na ten temat wyrobionej opinii (NIE MAM ZDANIA).

	Tak	Nie mam zdania	Nie
Zakaz palenia wyrobów nikotynowych w miejscach publicznych jest słuszny	60%	21%	19%
E-papierosy są bezpieczne dla zdrowia	14%	29%	57%
Umiarkowane palenie nie szkodzi zdrowiu	15%	32%	53%
Papieros nie szkodzi osobom z otoczenia	11%	23%	67%
Palenie papierosów nie wpływa na rozwój płodu	7%	24%	68%
Palenie papierosów można rzucić z dnia na dzień	38%	29%	34%
Zapalenie papierosa łagodzi objawy stresu	36%	38%	26%
Palenie pomaga zachować szczupłą sylwetkę	10%	54%	36%
W mojej sytuacji nie ma sensu rzucać palenia	18%	47%	34%

Tabela 4. Opinia mieszkańców na temat palenia papierosów.

Ankietowani zgadzają się ze stwierdzeniem, że zakaz palenia wyrobów nikotynowych w miejscach publicznych jest słuszny. Odmienne zdanie mają natomiast w przypadku stwierdzenia, że e-papierosy są bezpieczne dla zdrowia. Ogólnie większość mieszkańców zaprzecza, by umiarkowane palenie nie szkodziło zdrowiu i osobom z otoczenia palacza oraz że palenie nie ma wpływu na płód. Zdania są podzielone w przypadku stwierdzenia, że palenie można rzucić z dnia na dzień (38% tak, 34% nie) oraz że zapalenie papierosa łagodzi objawy stresu (36% tak, 26% nie). Mieszkańcy Gminy Pisz nie mają zdania w temacie tego, czy palenie pomaga zachować szczupłą sylwetkę oraz czy rzucanie palenia w ich indywidualnej sytuacji nie ma sensu. Na pytanie o to jak często mieszkańcy Gminy Pisz piją alkohol 38% odpowiedziało, że nie częściej niż raz w miesiącu, 33% zadeklarowało, że nie pije alkoholu w ogóle, 18% mniej niż pięć razy w miesiącu, 8% mniej niż 4 razy w tygodniu, a 3% więcej niż 4 razy w tygodniu.

Ankietowani spożywają najczęściej 1-2 porcje alkoholu (porcja to 10mg 100% alkoholu) lub 3-4 porcji alkoholu (kolejno 35% i 22% ankietowanych spożywających alkohol). Żaden z ankietowanych nie zadeklarował, że spożywa 6 porcji i więcej. Osoby pijące alkohol zapytano o to, jak często w ciągu ostatniego roku zdarzyło im się, że nie mogli przerwać picia po jego rozpoczęciu. 158 ankietowanych (54% wszystkich badanych) zadeklarowało, że nigdy im się to nie zdarzyło. 20 ankietowanym (7% badanych) przyznało, że taka sytuacja miała miejsce rzadziej niż raz w miesiącu. 12 osób (4% badanych), że raz w miesiącu, a tylko 5 osób (2% wszystkich badanych), że raz w tygodniu. Żaden badany nie odpowiedział, że taka sytuacja ma miejsce częściej niż raz w tygodniu.

Czy w ostatnim roku zdarzyło się Panu/Pani...	Nigdy	Rzadziej niż raz w miesiącu	Raz w miesiącu	Raz w tygodniu	Częściej niż raz w tygodniu
Zrobić pod wpływem alkoholu coś, co naruszyło ogólnie przyjęte normy?	51%	11%	5%	0%	0%
Odczuwać wyrzuty sumienia po wypiciu alkoholu?	43%	13%	3%	7%	1%
Nie być pewnym tego, co działo się po spożyciu alkoholu?	25%	27%	9%	3%	3%

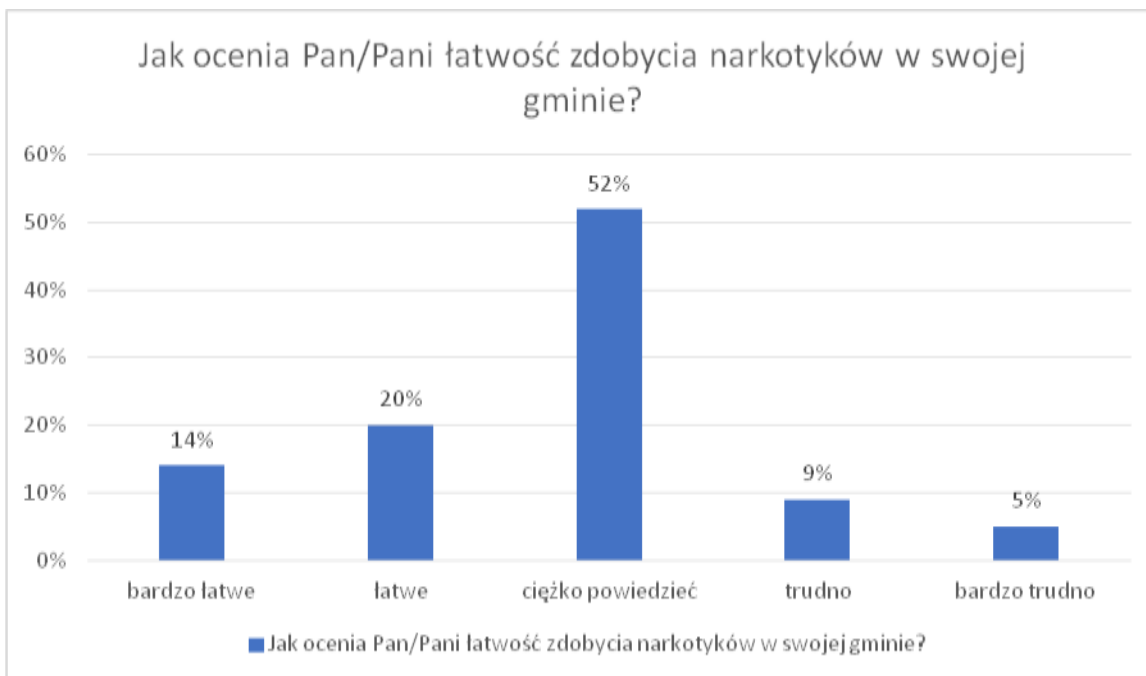
Tabela 5. Częstotliwość skutków spożywania alkoholu w doświadczeniu ankietowanych spożywających alkohol.

Największy odsetek osób deklarujących spożywanie alkoholu (z powyższych pytań wykluczone są osoby nie spożywające alkoholu) odpowiedział, że nigdy nie zdarzyło mu się, by zrobić pod wpływem alkoholu coś, co naruszałoby ogólnie przyjęte normy oraz nie odczuwa wyrzutów sumienia po wypitym alkoholu. Rzadziej niż raz w miesiącu i nigdy to najczęściej wskazywana częstotliwość skutku opisywanego brak pewności co do tego, co działo się po spożyciu alkoholu. 49% dorosłych mieszkańców Gminy Pisz deklaruje, że w ciągu ostatniego roku nie doradzano im, by ograniczyli spożycie alkoholu. Doświadczyło takiej sytuacji 18% wszystkich badanych dorosłych. Najczęściej spożywanym alkoholem jest piwo (78 osób, co stanowi 27% ogółu badanych) oraz wino (61 osób, czyli 21% badanych). Nieco mniej osób (56) deklaruje najczęstsze spożywanie wódki (19% wszystkich badanych). Osoby dorosłe poproszono o ustosunkowanie się do stwierdzeń dotyczących alkoholu. Badani mogli zgodzić się ze stwierdzeniem, nie zgodzić się oraz uznać, że nie mają w tej kwestii zdania.

	Zgadzam się	Nie mam zdania	Nie zgadzam się
Alkohol pomaga przezwyciężyć nieśmiałość	28%	15%	24%
Piwo to nie alkohol	17%	9%	42%
Przychodzenie do pracy na kacu to nic złego	7%	12%	48%
Prowadzenie pojazdu na kacu to nic złego	4%	11%	52%
Istnieją wyjątkowe okoliczności, w których dziecko poniżej 18 roku życia może napić się alkoholu	7%	16%	44%
Alkoholicy są zazwyczaj bezrobotni	25%	20%	22%
Mała ilość alkoholu nie ma wpływu na rozwój płodu	2%	22%	43%
Mała ilość alkoholu ułatwia zaśnięcie	20%	23%	25%

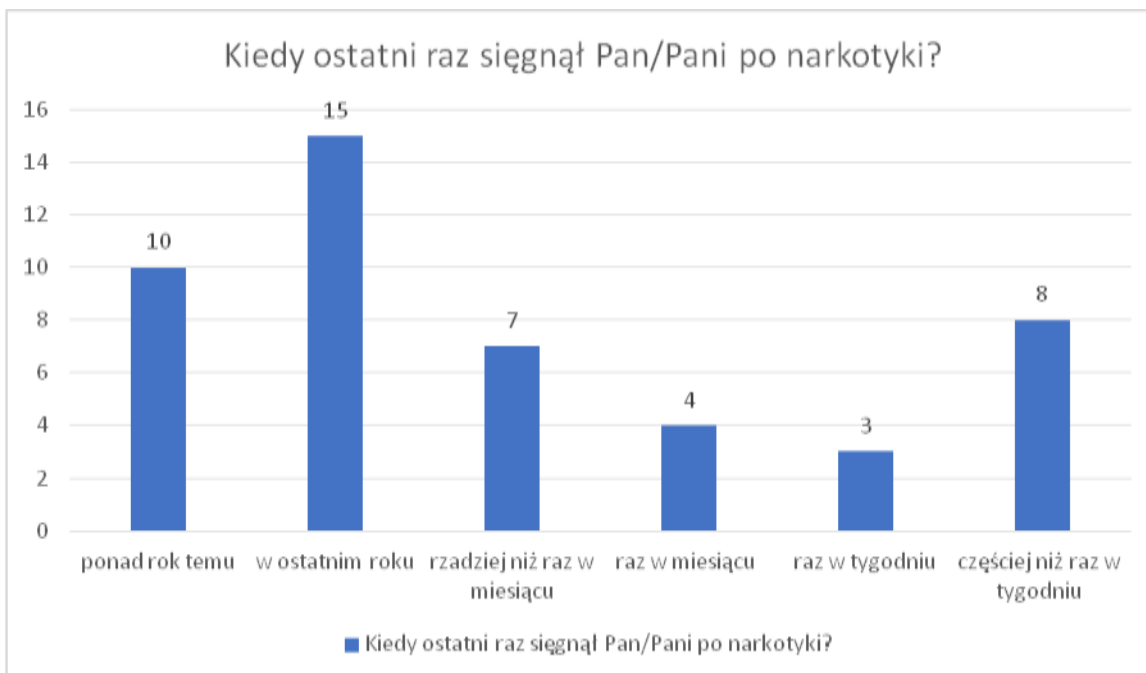
Tabela 6. Opinia mieszkańców Gminy Pisz na temat alkoholu.

Większość mieszkańców nie zgadza się ze stwierdzeniem, że piwo to nie alkohol. Nie zgadzają się na przychodzenie do pracy na kacu oraz prowadzenie pojazdów w takim stanie. Nie zgadzają się również z tym, że osoby przed 18 rokiem życia mogą spożywać alkohol w uzasadnionych przypadkach oraz że mała ilość alkoholu nie ma wpływu na rozwój płodu. Zdania są podzielone i brak jednoznacznej opinii w kwestiach takich jak: alkohol pomaga przezwyciężyć nieśmiałość, alkoholicy są zazwyczaj bezrobotni oraz że mała ilość alkoholu pomaga zasnąć. Zapytano mieszkańców Gminy Pisz z jakimi reakcjami ze strony swojego otoczenia musi mierzyć się osoba nie spożywająca alkoholu. Wyniki przedstawia poniższy wykres. Zapytano badanych o to, jak oceniają łatwość zdobycia narkotyków w swojej gminie.

Rysunek 3. Ocena łatwości zdobycia narkotyków na terenie gminy.

Większość badanych odpowiedziała, że trudno powiedzieć jaka jest łatwość w dostępie do narkotyków. Z osób, które zadeklarowały jednak jakąś ocenę największy odsetek (łącznie 34%) odpowiedziało, że jest to bardzo łatwe (14%) oraz łatwe (20%). 63% badanych odpowiedziało, że nigdy nikt nie zaproponował im zażycia narkotyków na terenie gminy. Takie doświadczenie ma 26% osób badanych, natomiast 11% nie pamięta, by taka sytuacja miała miejsce. 16% (47 osób) badanych zdarzyło się kiedykolwiek zażywać narkotyki i ich poproszono o odpowiedź jaki był to rodzaj narkotyków. Najwięcej osób, bo 13 odpowiedziało, że zdarzyło im się zażyć marihuanę. Osiem osób przyznało się do zażycia kokainy, po pięć osób wskazało na amfetaminę i haszysz, cztery osoby odpowiedziały, że były to inne narkotyki niż wymienione, trzy osoby wskazały na MDMA, a po dwie na dopalacze, ecstazy, leki bez wskazań lekarza. Żadna osoba nie zadeklarowała, że zdarzyło jej się zażyć mefedron. Te same osoby zapytano o to, kiedy ostatni raz sięgnęły po narkotyki.

Rysunek 4. Deklaracja osób zażywających narkotyki (kiedykolwiek) co do częstotliwości ich zażywania.

Najwięcej osób odpowiedziało, że zażycie narkotyku miało miejsce w ostatnim roku lub rok temu (kolejno 15 osób i 10 osób, co łącznie stanowi 8% wszystkich badanych). Częściej niż raz w tygodniu narkotyki zażywa 8 osób, co stanowi 3% badanej próby. Badanych poproszono o ustosunkowanie się do stwierdzeń dotyczących narkotyków. Każdy z badanych mógł zaznaczyć jedną z trzech możliwości: zgadzam się, nie mam zdania, nie zgadzam się.

	Zgadzam się	Nie mam zdania	Nie zgadzam się
Uważam, że powinno dojść do legalizacji miękkich narkotyków	27	14	9
Narkotyk uzależnia już po pierwszym użyciu	9	15	26
Uważam, że medyczna marihuana powinna zostać zalegalizowana	40	7	3
Narkotyki stosowane z umiarem nie są szkodliwe	27	18	5
Zażywanie narkotyków dotyczy przede wszystkim osób niewykształconych	5	15	29
Zażywanie narkotyków dotyczy przede wszystkim osób bezrobotnych	7	15	27
Samodzielne wyjście z nałogu narkotykowego jest niemożliwe	12	12	25

Tabela 7. Opinia dorosłych mieszkańców na temat narkotyków, dane liczbowe.

Mieszkańcy Gminy Pisz zgadzają się z tym, że miękkie narkotyki i medyczna marihuana powinny zostać zalegalizowane. Panuje również przekonanie, że narkotyki stosowane z umiarem nie są szkodliwe. Osoby badane nie zgadzają się z tym, że narkotyk uzależnia już po jednokrotnym użyciu oraz że zażywanie narkotyków dotyczy osób niewykształconych i bezrobotnych. Uważają również, że można samodzielnie wyjść z nałogu narkotykowego. Dorosłych mieszkańców Gminy Pisz poproszono o wskazanie częstotliwości aktywności hazardowych, jakie obserwują w środowisku lokalnym oraz w jakich sami biorą udział. Wyniki przedstawiają dwie poniższe tabele.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Udział w loteriach pieniężnych	18%	14%	20%	16%	32%
Udział w grach liczbowych	16%	13%	16%	16%	39%
Zakłady w totalizatorach sportowych	11%	11%	17%	15%	46%
Korzystanie z salonów gier	14%	10%	13%	17%	46%
Zakłady bukmacherskie	8%	4%	12%	20%	58%

Tabela 8. Częstotliwość zachowań hazardowych w środowisku lokalnym badanych.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Udział w loteriach pieniężnych	5%	4%	12%	20%	58%
Udział w grach liczbowych	4%	4%	9%	17%	75%
Zakłady w totalizatorach sportowych	3%	2%	7%	11%	77%
Korzystanie z salonów gier	3%	4%	5%	13%	74%
Zakłady bukmacherskie	2%	1%	1%	6%	89%

Tabela 9. Częstotliwość zachowań hazardowych wśród osób badanych .

Jak widać w powyższych tabelach zdecydowana większość mieszkańców Gminy Pisz zarówno nie ma w swoim środowisku, jak i sama nie angażuje się w działania związane z hazardem. Najczęściej spotykaną w gminie formą hazardu jest udział w loteriach pieniężnych (18% uważa, że w jego środowisku jest to bardzo częste, a 5% przyznaje, że sam korzysta bardzo często). Dorosłych mieszkańców Gminy Pisz zapytano o to, czy kiedykolwiek doświadczyli oraz zastosowali którąś z form przemocy. Poniższe tabele przedstawiają wyniki będące odpowiedzią na pytanie:

- 1) Czy zdarzyło się Pani/Panu kiedykolwiek doświadczyć, któregoś z wymienionych poniżej zjawisk w przeciągu ostatniego roku?
- 2) Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu/Pani dopuścić któregoś z wymienionych zachowań?

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Przemoc fizyczna	6%	5%	11%	14%	64%
Przemoc psychiczna	4%	7%	12%	22%	54%
Przemoc seksualna	2%	1%	4%	3%	91%
Przemoc ekonomiczna	2%	1%	6%	16%	76%
Zaniedbanie	7%	1%	9%	14%	69%

Tabela 10. Doświadczanie przez dorosłych mieszkańców gminy Pisz różnych form przemocy.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Przemoc fizyczna	2%	0%	7%	13%	78%
Przemoc psychiczna	2%	0%	4%	11%	83%
Przemoc seksualna	1%	0%	0%	1%	97%
Przemoc ekonomiczna	1%	0%	0%	5%	93%
Zaniedbanie	1%	1%	3%	4%	91%

Tabela 11. Stosowanie przez dorosłych mieszkańców Gminy Pisz różnych form przemocy.

Powyższe dane wskazują na to, że zdecydowana większość mieszkańców Gminy Pisz nie doświadczyła oraz nie jest sprawcą przemocy w każdej jej formie. Najczęstszymi formami doświadczanej przemocy jest przemoc fizyczna (11% czasami jej doświadczyło), psychiczna (12% czasami jej doświadczało) oraz zaniedbanie (7% bardzo często doświadczało zaniedbania). Jeśli chodzi o stosowanie przemocy, to największy odsetek przyznaje się do stosowania przemocy fizycznej (czasami 7%, rzadko 13%) oraz przemocy psychicznej (4% czasami, 11% rzadko). W opinii mieszkańców najczęściej ofiarami przemocy są kobiety (52% ankietowanych tak uważa), następnie młodsze dzieci (40% badanych tak odpowiedziało) oraz starsze dzieci (33% ankietowanych udzieliło takiej odpowiedzi). Rzadziej ofiarami przemocy są seniorzy (15% wskazało taką odpowiedź) oraz mężczyźni (9% ankietowanych tak uważa).

7. Problemy społeczne w opinii nauczycieli oraz rodziców uczniów w Gminie Pisz.

W celu przeprowadzenia diagnozy problemów społecznych występujących wśród młodzieży szkolnej oraz w ich środowisku rodzinnym przebadano 183 rodziców. W badaniu wzięło udział 74% kobiet (matek uczniów) oraz 26% mężczyzn (ojców). Rodziców poproszono o ustosunkowanie się do stwierdzeń dotyczących alkoholu i narkotyków wśród młodzieży oraz poczucia kontroli nad swoim dzieckiem. Dane przedstawia poniższa tabela.

	TAK	NIE
Podaję dziecku leki przeciwbólowe	58%	42%
Zdarza mi się podać coś na uspokojenie (ziołowe herbatki itd.)	3%	97%
Przyłapałem kiedykolwiek moje dziecko na paleniu papierosów	4%	96%
Przyłapałem kiedykolwiek moje dziecko na picciu alkoholu	1%	99%
Wiem, że rówieśnicy ze szkoły mojego dziecka palą papierosy	38%	62%
Wiem, że rówieśnicy ze szkoły mojego dziecka sięgają po alkohol	9%	91%
Wiem, że w klasie mojego dziecka znajdują się osoby sięgające po alkohol	3%	97%
Czuję, że nie mam kontroli nad postępowaniem mojego dziecka	7%	93%
Czuję, że nie wiem w jaki sposób rozmawiać z moim dzieckiem	9%	91%

Tabela 12. Zdanie rodziców na temat używek oraz kontroli nad dzieckiem.

Zdecydowana większość ankietowanych rodziców nie zgadza się ze stwierdzeniami mówiącymi, że podaje dziecku coś na uspokojenie (97%), przyłapało dziecko na paleniu papierosów (96%), picciu alkoholu (99%), posiada wiedzę na temat tego, że rówieśnicy ich dziecka piją alkohol (91%), także w klasie ich dziecka (97%) oraz że czują, iż nie mają kontroli nad zachowaniem dziecka (93%) oraz że nie wiedzą w jaki sposób rozmawiać z dzieckiem (91%). Zgadzają się w większości z tym, że zdarzyło im się podać dziecku leki przeciwbólowe (58%). Zdania są nieco bardziej podzielone w kwestii wiedzy na temat tego, że rówieśnicy palą papierosy (62% odpowiedziało, że nie ma takiej wiedzy, 38%, że ma taką wiedzę). W celu zbadania sposobów spędzania czasu wolnego rodziców z dziećmi poproszono, by rodzice określili, jak często spędzają z dziećmi czas w określony sposób. Poniżej zaprezentowano wyniki.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Wspólne spacerowanie z dzieckiem	20%	39%	35%	4%	3%
Wspólne spędzanie czasu z dzieckiem w sposób wybrany przez dziecko	17%	50%	26%	7%	2%
Wspólne spędzanie czasu z dzieckiem w sposób wybrany przeze mnie	11%	58%	27%	4%	1%
Rozmowy na interesujące dziecko tematy	35%	50%	12%	2%	1%
Rozmowy z dzieckiem na tematy, które uważam za ważne	45%	47%	7%	1%	1%
Wspólna nauka z dzieckiem	31%	32%	25%	9%	3%
Angażowanie dziecka w obowiązki domowe	36%	40%	21%	3%	4%

Tabela 13. Sposoby spędzania czasu z dziećmi i ich częstotliwość.

Rodzice zapytani o to, czy kary fizyczne to nieodłączny element wychowania, w większości (79%) zaprzeczyli. 4% ankietowanych przyznało, że uważa, iż kary fizyczne są nieodłącznym elementem wychowania, a 16% badanych rodziców odpowiedziało, że nie wie. Natomiast na pytanie o to, czy rodzice kiedykolwiek stosowali przemoc fizyczną w celu ukarania dziecka, 79% ankietowanych zaprzeczyło, natomiast 21% przyznało, że taka sytuacja miała miejsce. Rodzice w większości (63%) przyznali, że nie mają doświadczenia związanego z tym, że ich rodzice stosowali kary fizyczne. 37% przyznało, że sami byli ofiarami karania poprzez zastosowanie kar fizycznych. Ankietowani rodzice zostali zapytani o metody wychowawcze, jakie stosują względem swoich dzieci. Wyniki przedstawia poniższa tabela.

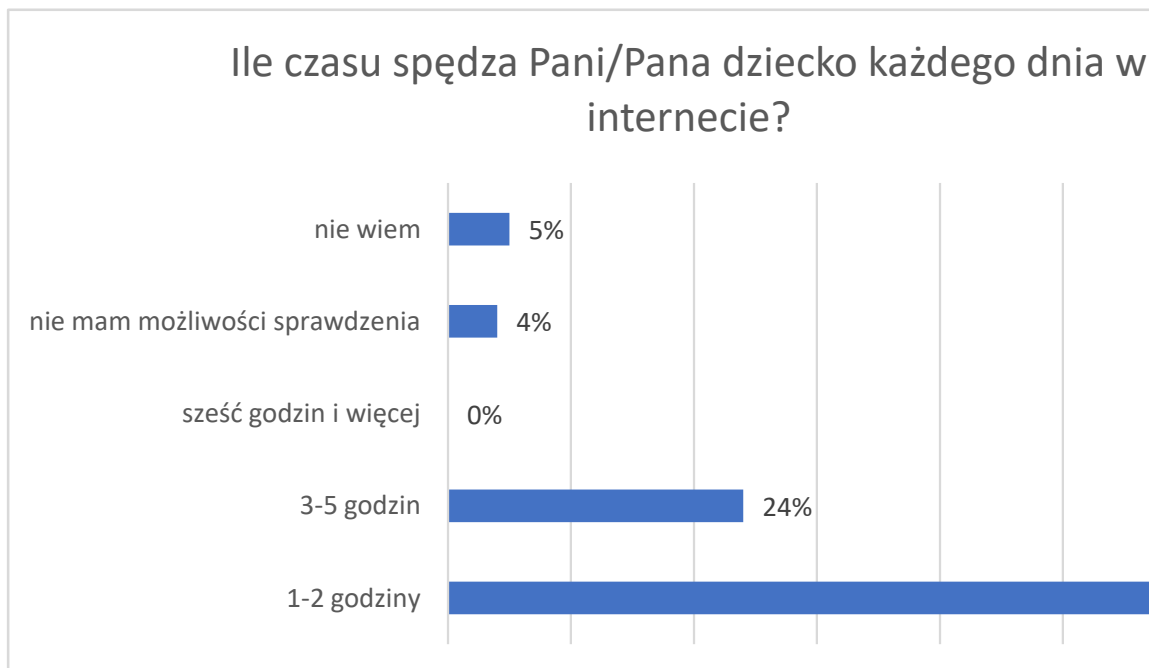

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

	Bardzo czę- sto	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Upomnienie	40%	36%	21%	2%	1%
Rozmowa, podczas której może wytłumaczyć powody swojego zachowania	38%	51%	10%	2%	0%
Pogadanka	37%	45%	16%	2%	1%
Poszturchiwanie	0%	2%	5%	23%	70%
Bicie bez użycia przedmiotów	0%	0%	2%	8%	90%
Bicie przy użyciu przedmiotów	0%	0%	1%	2%	97%
Groźby	1%	3%	12%	27%	58%
Obelgi	0%	0%	2%	6%	92%
Szantaż emocjonalny	1%	1%	7%	19%	73%
Krzyczenie	7%	9%	38%	34%	14%
Izolacja	0%	0%	5%	19%	77%
Nie odzywam się jakiś czas	1%	1%	11%	31%	57%
Jakiegolwiek formy przemocy fizycznej	0%	0%	0%	8%	92%

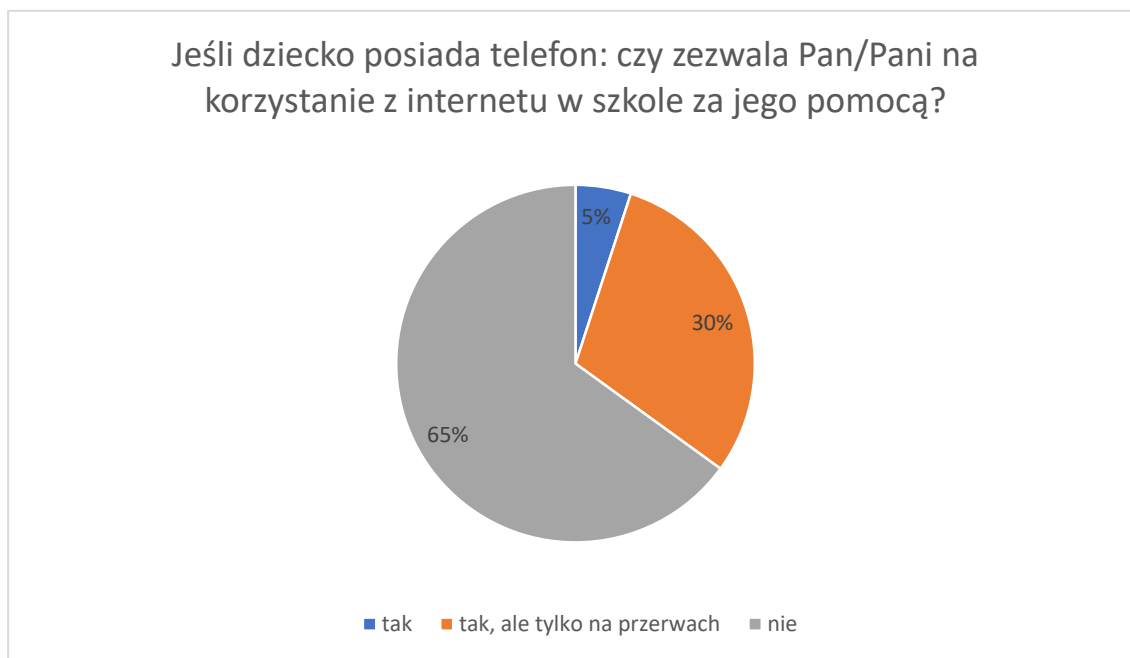
Tabela 14. Metody wychowawcze ankietowanych rodziców i częstotliwość ich stosowania.

Z powyższej tabeli jasno wynika, że najczęściej stosowanymi metodami wychowawczymi rodziców dzieci uczęszczających do szkół na terenie Gminy Pisz jest: upomnienie, rozmowa podczas, której dziecko może wytłumaczyć powody swojego zachowania oraz pogadanka. Nieliczna część rodziców przyznaje się również do krzyczenia. Rodziców zapytano o to, ile czasu spędzają ich dzieci każdego dnia w Internecie. Wyniki przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 5. Czas jaki spędza dziennie dziecko w Internecie w opinii rodziców.

64% rodziców zadeklarowało, że ich dziecko spędza w Internecie 1-2 godziny, 24% badanych rodziców, że jest to 3-5 godzin. 4% rodziców przyznało, że nie ma możliwości sprawdzenia, ile czasu jego dziecko spędza w Internecie oraz 5% że nie wie. Żaden rodzic nie zaznaczył odpowiedzi, że dziecko spędza 6 godzin i więcej.

Rysunek 6. Przyzwolenie rodziców na korzystanie z Internetu z telefonu w szkole.

Większość rodziców (65%) nie wyraża zgody na korzystanie przez dziecko z Internetu w szkole za pomocą telefonu. Na przerwach, takie przyzwolenie daje 30% badanych, natomiast ogólne przyzwolenie 5%. 80% rodziców zadeklarowało, że kontroluje to, w jaki sposób dziecko posługuje się Internetem. Dzieci 70% rodziców posiadają konta na portalu społecznościowym. Poproszono, by rodzice uczniów odnieśli się do stwierdzeń na temat szkoły, profilaktyki, używek oraz zakupów w Internecie. Poniższa tabela prezentuje wyniki procentowe, na ile rodzice zgadzają się lub nie z tymi stwierdzeniami.

	Zgadzam się	Raczej się zgadzam	Nie mam zdania	Raczej się nie zgadzam	Nie zgadzam się
Szkoła powinna wspierać rodziców w wychowaniu dziecka	58%	25%	11%	3%	2%
Czuję, że szkoła, do której uczęszcza moje dziecko wspiera mnie w jego wychowaniu	36%	30%	25%	4%	6%
Darzę zaufaniem wychowawcę szkolnego mojego dziecka	66%	20%	12%	2%	1%
Szkoła prowadzi dobrą profilaktykę	42%	28%	27%	2%	2%
Szkoła prowadzi spotkania edukacyjne dla rodziców, dzięki którym dowiaduję się więcej o sposobie budowania relacji z dzieckiem	23%	18%	33%	11%	14%
Moje dziecko czuje się w szkole bezpiecznie	51%	36%	8%	4%	2%
Moje dziecko jest w szkole pod dobrą opieką	57%	32%	8%	2%	2%
Moje dziecko opowiada mi o tym, co dzieje się w szkole	83%	14%	0%	3%	0%
Moje dziecko w szkole ma kontakt z używkami	1%	2%	10%	14%	73%
Piwo to nie alkohol	2%	1%	1%	3%	93%
E-papierosy są bezpieczniejsze niż klasyczne	1%	1%	7%	4%	89%
Są sytuacje, w których dziecko może napić się alkoholu przed ukończeniem 18 roku życia	3%	1%	6%	4%	86%
Rówieśnicy mają zły wpływ na moje dziecko	8%	16%	17%	20%	40%
Dziecko może skorzystać z mojej karty kredytowej robiąc zakupy w Internecie	1%	2%	1%	3%	94%

Tabela 15. Opinia rodziców na tematy związane ze szkołą, używkami oraz wychowaniem i profilaktyką.

Reasumując powyższe wyniki, większość rodziców uważa, że szkoła powinna wspierać rodziców w procesie wychowania dziecka oraz czuje, że takie wsparcie jest im udzielane. Rodzice darzą zaufaniem wychowawcę swojego dziecka i dobrze oceniają prowadzoną w szkole profilaktykę. Zdaniem rodziców dziecko czuje się w szkole bezpiecznie i jest pod dobrą opieką, a dzieci opowiadają swoim rodzicom o wydarzeniach ze szkoły. Zdanie na temat spotkań edukacyjnych mających na celu poprawę relacji z dziećmi jest bardziej podzielone. Rodzice nie zgadzają się natomiast z opinią, że ich dziecko miałyby mieć w szkole kontakt z używkami, piwo to nie alkohol oraz że e-papierosy są bezpieczniejsze od klasycznych. Rodzice wyrażają sprzeciw względem tego, że istnieją sytuacje, w których osoby przed 18 rokiem życia mogą spożywać alkohol, a rówieśnicy mają zły wpływ na ich dziecko. Zdecydowana większość rodziców nie zgadza się, by ich dziecko mogło używać karty kredytowej, robiąc zakupy w Internecie. Sprawdzono również częstość różnego rodzaju zachowań i relacji między dziećmi, a rodzicami. W opinii rodziców zawsze określają oni zasady w stosunku do tego, co dziecko może robić poza domem. Rodzice zawsze wiedzą z kim ich dziecko spędza wieczory oraz gdzie spędza wieczory. Od rodziców dziecko zawsze może otrzymać ciepło i opiekę oraz wsparcie emocjonalne. Dużą częstotliwością (prawie zawsze, często, czasem) charakteryzują się takie zachowania jak: ściśle określone zasady domowe (co wolno dziecku a czego nie) oraz kontrola wydatków dziecka. Rodzice uważają również, że ich dziecko ma przyjaciół na których może liczyć. Natomiast w stosunku do stwierdzenia „Chętnie daję mojemu dziecku pieniądze” największy odsetek rodziców zaznaczył odpowiedź „czasem”. Szczegółowy rozkład odsetek przedstawia poniższa tabela.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

	Prawie zawsze	Często	Czasem	Rzadko	Nigdy
W moim domu panują ścisłe zasady, co wolno dziecku, a czego nie	34%	43%	19%	3%	2%
Zawsze określam zasady w stosunku do tego, co dziecko może robić poza domem	54%	38%	8%	1%	1%
Wiem z kim moje dziecko spędza wieczory	84%	14%	2%	0%	1%
Wiem gdzie moje dziecko spędza wieczory	86%	12%	1%	1%	1%
Moje dziecko może łatwo otrzymać ode mnie ciepło i opiekę	89%	11%	1%	0%	0%
Moje dziecko może łatwo otrzymać ode mnie wsparcie emocjonalne	90%	9%	1%	0%	0%
Chętnie daję mojemu dziecku pieniądze	10%	29%	52%	10%	0%
Moje dziecko ma przyjaciół, na których może liczyć	36%	31%	26%	7%	1%
Kontroluję wydatki mojego dziecka	64%	29%	5%	3%	0%

Tabela 16. Częstotliwość zachowań rodziców względem dzieci.

W celu poznania opinii nauczycieli na temat zagrożeń społecznych pojawiających się w szkole przebadano 69 nauczycieli. Zapytano nauczycieli jak często spotykają się z różnego rodzaju problematycznymi sytuacjami. W tabeli przedstawiono wyniki.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Uczniowie z mojej szkoły palą papierosy	0%	1%	16%	25%	58%
Uczniowie z mojej szkoły palą e-papierosy	0%	0%	13%	19%	68%
Uczniowie z mojej szkoły piją alkohol na terenie szkoły	0%	0%	0%	1%	99%
Uczniowie z mojej szkoły piją alkohol poza terenem szkoły	0%	1%	4%	23%	71%
Uczniowie z mojej szkoły mają nieusprawiedliwione nieobecności	0%	7%	26%	30%	36%
Uczniowie z mojej szkoły chodzą wspólnie na wagary	0%	0%	9%	25%	67%
Podejrzewam, że mam kontakt z uczniami, którzy zażyli narkotyki	0%	0%	0%	4%	96%
Podejrzewam, że uczniowie mają kontakt z narkotykami	0%	0%	3%	14%	83%

Tabela 17. Częstotliwość różnych zachowań uczniów w opinii nauczycieli.

Nauczyciele nie mają w swoich doświadczeniach sytuacji opisanych powyżej. Zdecydowana większość nauczycieli rzadko albo nigdy spotyka się z takimi sytuacjami jak palenie papierosów, palenie e-papierosów, picie alkoholu na terenie szkoły czy poza nim, nieusprawiedliwione nieobecności uczniów, wspólne wagary czy zażywanie narkotyków. Chcąc poznać opinię nauczycieli na temat dobrostanu psychicznego i roli szkoły w jego kształtowaniu poproszono ankietowanych, by zaznaczyli na ile zgadzają się ze stwierdzeniami dotyczącymi tego tematu. Nauczyciele mogli ustosunkować się do każdego stwierdzenia przez wybór opcji: tak, raczej tak, nie mam zdania, raczej nie, nie.

	Tak	Raczej tak	Nie mam zdania	Raczej nie	Nie
Szkoła ma wpływ na kształtowanie psychiki swoich uczniów	45%	41%	12%	3%	0%
Czuję, że ja mam wpływ na kształtowanie charakteru swoich uczniów	33%	49%	12%	4%	1%
Czuję, że rodzice przerzucają na mnie odpowiedzialność za postępowanie uczniów	13%	36%	19%	32%	0%
Oczekuję od rodziców wsparcia w procesie edukacyjnym	74%	23%	1%	1%	0%
Nie wiem, jakiej rady udzielić rodzicowi	1%	3%	16%	48%	41%
Dobrostan psychiczny niektórych uczniów budzi moją obawę	12%	23%	20%	30%	14%
Czuję, że rodzice angażują się w edukację swoich dzieci	13%	59%	12%	14%	1%
Czuję, że dyrekcja szkoły jest otwarta na moje sugestie	64%	28%	1%	3%	4%
Czuję, że mam możliwość rozwoju zawodowego	68%	23%	3%	3%	3%
Czuję się spełniony w swoim zawodzie	51%	39%	6%	3%	1%

Tabela 18. Opinia nauczycieli na temat dobrostanu psychicznego uczniów i nauczycieli oraz roli szkoły w jego kształtowaniu.

Większość nauczycieli zgadza się, że szkoła ma wpływ na kształtowanie psychiki uczniów oraz że oni osobiście mają wpływ na kształtowanie charakteru uczniów. Nauczyciele oczekują wsparcia rodziców w procesie edukacyjnym, w większości czują, że rodzice są zaangażowani w proces edukacyjny swoich dzieci. Ankietowani wyrazili opinię, że dyrekcja szkoły jest otwarta na ich sugestie, w szkole mają możliwość rozwoju zawodowego oraz czują się spełnieni w swoim zawodzie. Zdania są podzielone w kwestii przerzucania przez rodziców odpowiedzialności za postępowanie uczniów na nauczyciela (36% raczej się zgadza, 32% raczej się nie zgadza, a 19% nie ma zdania) oraz w tym, że dobrostan psychiczny niektórych uczniów budzi obawę nauczycieli (23% raczej się zgadza, 30% raczej nie, a 20% nie ma zdania na ten temat). Nauczyciele nie zgadzają się ze stwierdzeniem, że nie wiedzą jaką radę udzielić rodzicowi. Kolejne pytanie dotyczyło tego, jak często nauczyciele spotykają się z zachowaniami przemocnymi i agresywnymi wśród swoich uczniów. Najczęstszymi zaobserwowanymi zachowaniami okazało się wyśmiewanie, wykluczenie społeczne konkretnego ucznia, przemoc psychiczna i fizyczna wśród uczniów (wymienione formy zdarzają się często i czasami). Czasami nauczyciele stykają się również z groźbami wśród uczniów. Natomiast w zdecydowanej większości nauczyciele nie mają do czynienia

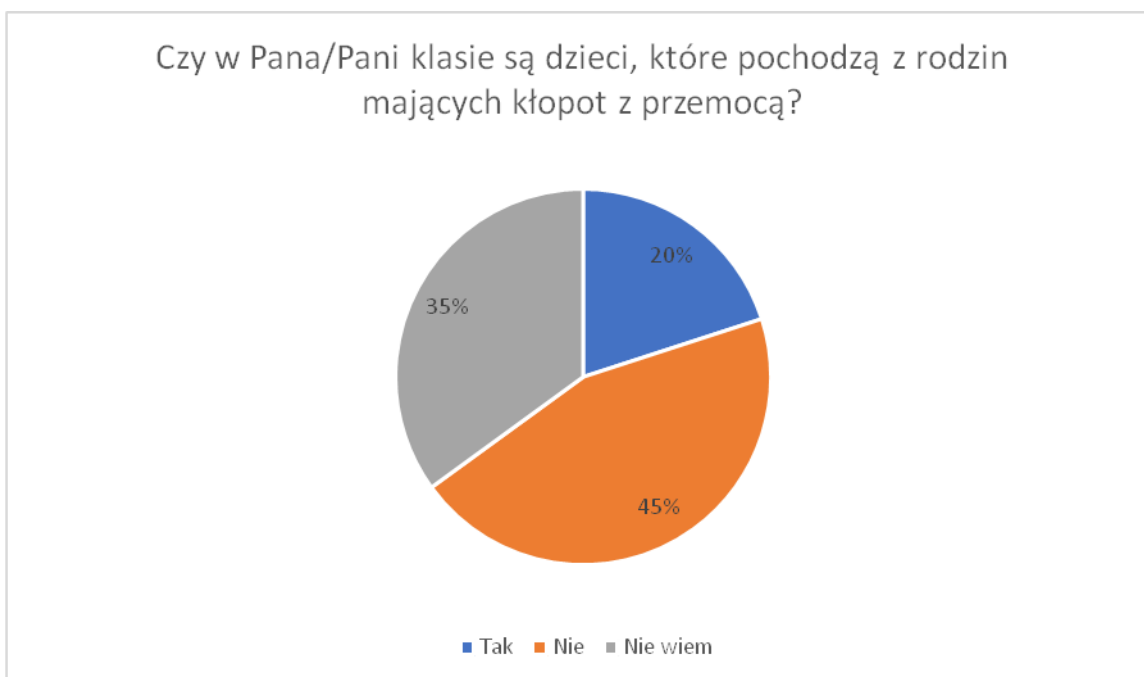

nia z takimi zjawiskami jak kradzieże wśród uczniów, przemoc psychiczna i fizyczna wymierzona w nauczyciela oraz z samookaleczeniami. Dane szczegółowe przedstawia poniższa tabela.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Wyśmiewanie wśród uczniów	7%	19%	43%	20%	35%
Wykluczenie społeczne konkretnego ucznia	0%	13%	16%	45%	26%
Przemoc psychiczna wśród uczniów	0%	4%	25%	35%	36%
Przemoc fizyczna wśród uczniów	0%	6%	25%	35%	35%
Grożby wśród uczniów	0%	0%	23%	39%	38%
Kradzieże wśród uczniów	0%	0%	1%	39%	59%
Przemoc psychiczna wymierzona we mnie	0%	0%	0%	13%	87%
Przemoc fizyczna wymierzona we mnie	0%	0%	0%	6%	94%
Samookaleczanie wśród uczniów	0%	0%	1%	13%	86%

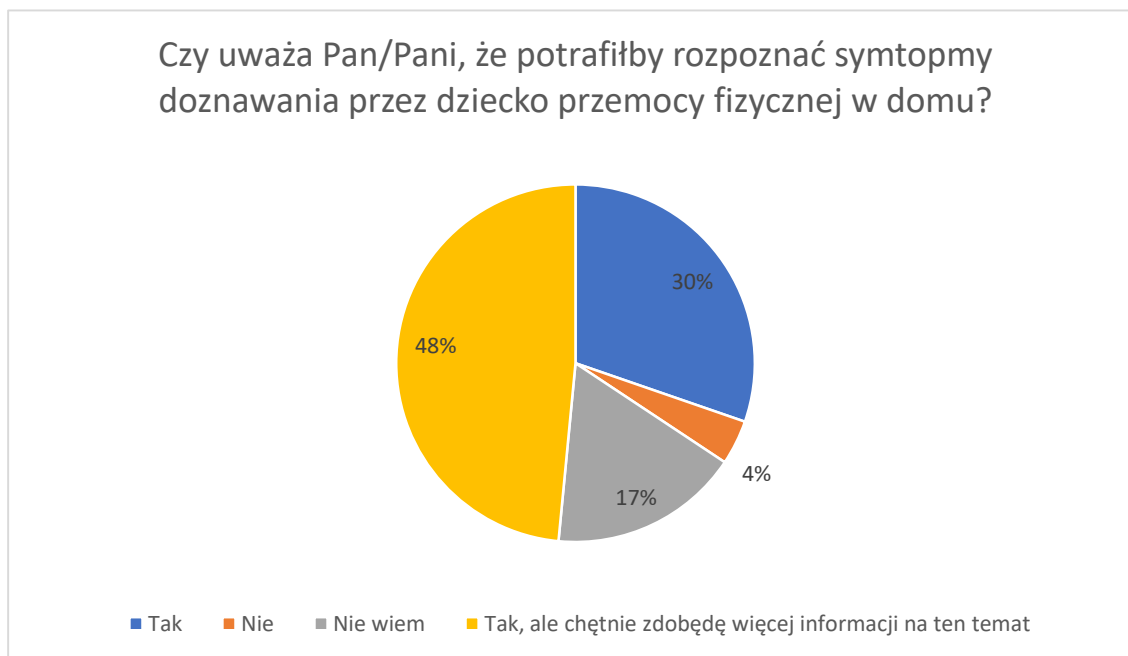
Tabela 19. Częstotliwość zjawisk przemocowych w opinii nauczycieli.

Nauczycieli zapytano o to, czy w ich klasach są uczniowie, którzy pochodzą z rodzin mających problem z przemocą. 20% ankietowanych udzieliło twierdzącej odpowiedzi, 45% zaprzeczyło, a 35% odpowiedziało, że nie wie.

Rysunek 7. Opinia nauczycieli na temat pochodzenia dzieci z rodzin dotkniętych problemem przemocy domowej.

W celu sprawdzenia na ile nauczyciele czują się kompetentni w rozpoznawaniu symptomów przemocy domowej zapytano ich o to na ile uważają, że byliby w stanie rozpoznać dziecko doznające przemocy fizycznej w domu.

Rysunek 8. Samoocena nauczycieli pod kątem umiejętności rozpoznania symptomów doznawania przemocy fizycznej przez ucznia.

30% ankietowanych nauczycieli uważa, że potrafiłoby rozpoznać ucznia doznającego przemocy fizycznej w domu. 4% uważa, że nie ma takiej umiejętności, a 17% że nie wie czy potrafiłoby. Największy odsetek nauczycieli (48%) przyznał, że potrafiłoby rozpoznać, ale chętnie zdobyliby więcej informacji na temat przemocy domowej. Zapytano nauczycieli o ich doświadczenia i o to czy kiedykolwiek zauważyli ślady przemocy fizycznej na ciele swoich wychowanków. 4% nauczycieli odpowiedziało, że tak, 77% zaprzeczyło, a 19% ankietowanych odpowiedziało, że nie są w stanie powiedzieć. Nauczycielom zadano również pytanie odnoszące się do cyberprzemocy, czyli formy przemocy, która ma miejsce w świecie wirtualnym, odbywa się między innymi za pośrednictwem portali społecznościowych. Nauczyciele w większości (74%) przyznali, że dzieci korzystają z telefonów na terenie szkoły. 32% nauczycieli odpowiedziało, że korzystają z telefonów podczas zajęć lekcyjnych. Na pytanie jaka jest częstotliwość zjawisk będących formami cyberprzemocy jako najczęstszą, chociaż pojawiającą się rzadko, nauczyciele wskazali wyzywanie i straszenie. Zdecydowana większość nauczycieli nigdy nie zetknęła się z innymi formami cyberprzemocy.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Nękanie	0%	3%	7%	19%	71%
Wyzywanie	0%	3%	6%	35%	52%
Straszenie	0%	3%	1%	30%	65%
Szantażowanie	0%	0%	3%	14%	83%
Publikowanie lub rozsyłanie kompromitujących informacji (zdjęć, filmów, informacji tekstowych)	0%	0%	7%	19%	74%
Podszywanie się pod kogoś	0%	0%	1%	7%	91%
Wykluczenie z grupy rówieśniczej (wyrzucenie z grona znajomych, grup, konwersacji)	0%	1%	3%	23%	68%

Tabela 20. Doświadczenia nauczycieli w stykaniu się z różnymi formami cyberprzemocy wśród uczniów.

8. Problemy społeczne w opinii osób z niepełnosprawnością w Gminie Pisz.

W badaniu wzięło udział 27 osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami (choroby psychiczne, choroby narządu wzroku, choroby neurologiczne, choroby układu oddechowego, upośledzenie narządu ruchu). 11% badanych ma stopień niepełnosprawności lekki, 41% znaczny, natomiast pozostałe 48% stopień umiarkowany. 56% badanych jest osobą z niepełnosprawnością od urodzenia, 41% nabyło niepełnosprawność na skutek choroby, a 4% na skutek wypadku. Przebadano 41% kobiet oraz 59% mężczyzn z badanej próby. Średnia wieku w przebadanej próbie wyniosła 40,62 lat, 41% osób posiada wykształcenie podstawowe, 30% średnie, 26% zawodowe i 4% (jedna osoba) wykształcenie wyższe. 85% badanych osób jest osobami zatrudnionymi, pracującymi. 67% badanych jest stanu wolnego (panna/kawaler), dwie osoby są w związku małżeńskim i taka sama liczba w nieoficjalnym związku. Trzy osoby są po rozwodzie, natomiast dwie osoby są wdową/wdowcem.

Palenie papierosów

33% ankietowanych osób z niepełnosprawnością przyznaje, że pali papierosy, natomiast 67% nie pali papierosów. 30% ankietowanych pali papierosy klasyczne, jedna osoba przyznała, że pali głównie papierosy elektroniczne. Z osób palących 3 osoby przyznają, że palą 4-10 razy dziennie, natomiast 6 osób pali więcej niż 10 razy dziennie. Osoby z niepełnosprawnością zapytano o to, czy zgadzają się z przedstawionymi (tabela) stwierdzeniami na temat palenia. Poniżej przedstawiono procentowy udział odpowiedzi osób ankietowanych w zależności w stosunku do każdego stwierdzenia.

	Tak	Nie	Nie mam zdania
Zakaz palenia wyrobów nikotynowych w miejscach publicznych jest słuszny	26%	30%	44%
E-papierosy są bezpieczne dla zdrowia	4%	56%	41%
Umiarkowane palenie nie szkodzi zdrowiu	15%	48%	37%
Papieros nie szkodzi osobom z otoczenia	19%	41%	41%
Palenie papierosów nie ma wpływu na rozwój płodu	26%	30%	44%
Palenie papierosów nie można rzucić z dnia na dzień	30%	37%	33%
Zapalenie papierosa łagodzi objawy stresu	37%	19%	44%
Palenie pomaga zachować szczupłą sylwetkę	4%	56%	41%
W mojej sytuacji nie warto rzucać palenia	11%	26%	63%

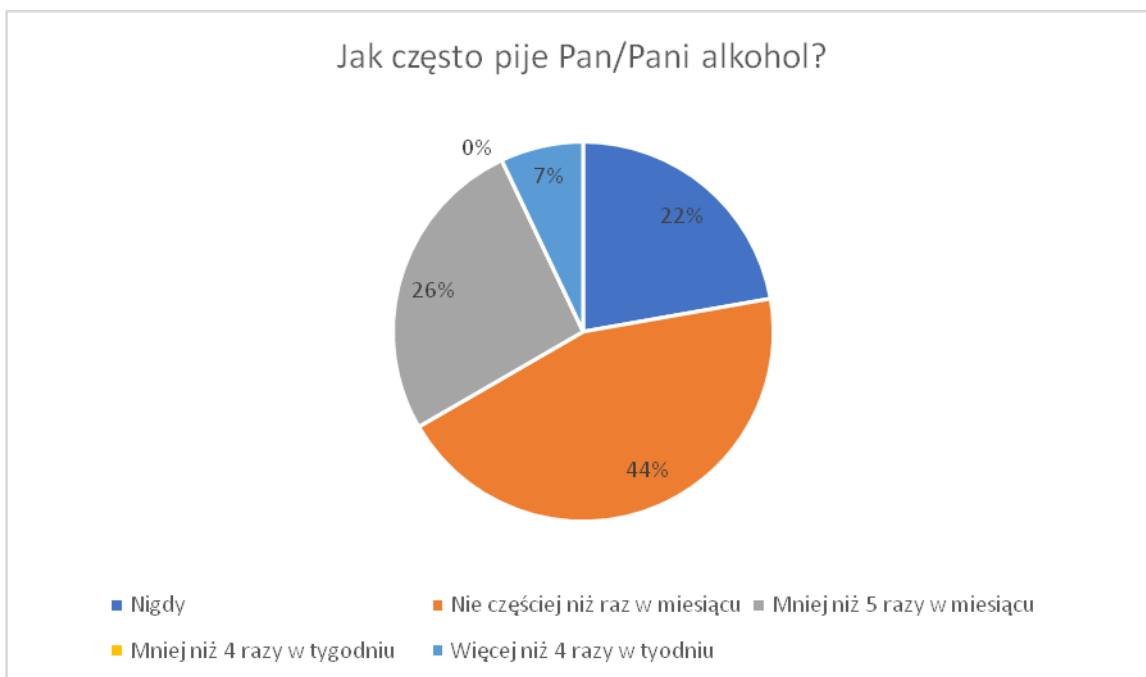
Tabela 21. Procent osób z niepełnosprawnością zgadzających się z podanymi stwierdzeniami.

Ankietowani nie zgadzają się (30%) ze stwierdzeniem, że zakaz palenia w miejscach publicznych jest słuszny. Większość (56%) osób z niepełnosprawnościami uważa, że e-papierosy nie są bezpieczne

dla zdrowia (lub nie ma na ten temat zdania). 48% osób ankietowanych nie zgadza się ze stwierdzeniem, że umiarkowane palenie nie szkodzi zdrowiu. Po 41% ankietowanych uważa, że palenie szkodzi osobom z otoczenia oraz nie ma zdania na ten temat. Wyrównany jest procent odpowiedzi odnośnie stwierdzenia, że palenie papierosów nie ma wpływu na rozwój płodu oraz, że palenia papierosów nie można rzucić z dnia na dzień. Natomiast 37% zgadza się ze stwierdzeniem, że palenie łagodzi objawy stresu. 56% badanych uważa, że palenie nie pomaga zachować szczupłą sylwetkę. Zdecydowana większość (63%) nie ma zdania na temat tego, czy w jego sytuacji nie warto rzucić palenia.

Alkohol

Ankietowane osoby z niepełnosprawnością zapytano jak często piją alkohol. 22% ankietowanych odpowiedziało, że nigdy nie pije alkoholu. 44% przyznało, że pije nie częściej niż raz w miesiącu, 26% pije mniej niż 5 razy w miesiącu. 7% osób ankietowanych pije więcej niż 4 razy w tygodniu. Żaden ankietowany nie odpowiedział, że pije mniej niż 4 razy w tygodniu.

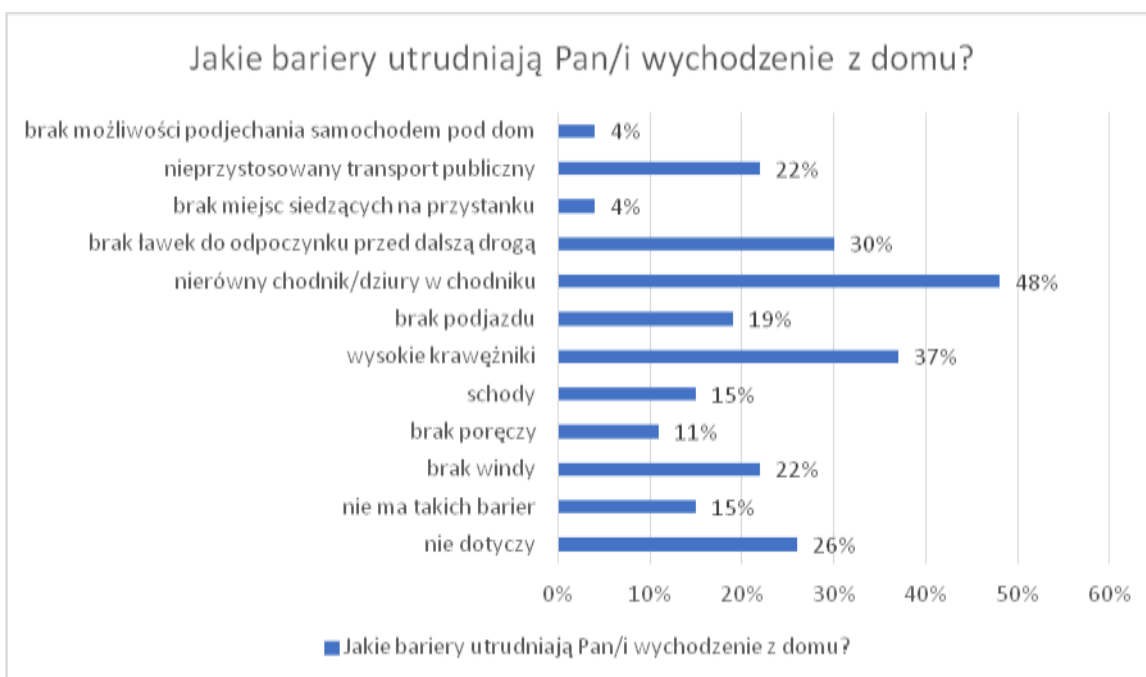

Rysunek 9. Procentowy udział ankietowanych w odniesieniu do częstotliwości picia alkoholu.

W standardowej okazji, w której ankietowani spożywają alkohol, 44% osób spożywa 1-2 porcje alkoholu, 22% spożywa 3-4 porcje alkoholu jednorazowo, 7% spożywa 5-6 porcji alkoholu, a 4% ankietowanych spożywa 6 porcji i więcej. 15% badanych osób z niepełnosprawnością przyznaje, że osoby z najbliższego otoczenia doradzały im ograniczenie spożywanego alkoholu w ciągu ostatniego roku. 63% badanych odpowiedziało, że nie miało takiej sytuacji. Badani najczęściej spożywają piwo (48% badanych), 19% najczęściej spożywa wino, a 11% pije najczęściej wódkę.

Funkcjonowanie społeczne oraz dobrostan psychiczny osób niepełnosprawnych.

Osoby z niepełnosprawnościami w większości udzieliły odpowiedzi, iż są w stanie samodzielnie funkcjonować, jednak potrzebują pomocy w załatwieniu niektórych spraw. Zapytano ich także, jakie są najczęstsze bariery, które uniemożliwiają wychodzenie z domu, w którym mieszkają. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią był nierówny chodnik lub dziury w chodniku (48% ankietowanych odpowiedziało w ten sposób), następnie wysokie krawężniki (37%) i brak ławek do odpoczynku przed dalszą drogą (30%).

Rysunek 10. Bariery utrudniające wychodzenie z domu osobom z niepełnosprawnością.

Badane osoby z niepełnosprawnościami zapytano o ich aktywność społeczną. Najczęściej badani odwiedzają rodzinę (48% ankietowanych), najrzadziej spotykają się z rodziną w miejscach publicznych (52% odpowiedziało, że nigdy lub prawie nigdy nie miała miejsca taka sytuacja). Umiarkowanie często osoby z niepełnosprawnościami są odwiedzane przez rodzinę (44% 1-3 razy w miesiącu), odwiedza znajomych czy przyjaciół (30% 1-3 razy w miesiącu) oraz jest odwiedzany przez znajomych czy przyjaciół (po 30% ankietowanych wskazało że 1-3 razy w miesiącu oraz rzadziej niż raz w miesiącu).

	Raz w tygodniu lub częściej	1-3 razy w miesiącu	Rzadziej niż raz w miesiącu	Nigdy lub prawie nigdy
Odwiedza rodzinę	48%	22%	11%	19%
Jest odwiedzany przez rodzinę	37%	44%	11%	7%
Odwiedza znajomych czy przyjaciół	19%	30%	26%	26%
Jest odwiedzany przez znajomych czy przyjaciół	26%	30%	30%	15%
Spotyka się z rodziną w miej- scach publicznych	7%	22%	19%	52%
Spotyka się ze znajomymi/przyjaciółmi w miejscach publicznych	11%	15%	30%	44%

Tabela 22. Aktywność społeczna ankietowanych.

Tylko 22% badanych odpowiedziało, że bierze udział w wydarzeniach w społeczności lokalnej. 44% odpowiedziało przecząco, natomiast kolejnych 33% stwierdziło, że nie bierze udziału w tych wydarzeniach, ponieważ nie ma takiej możliwości. Żadna z osób badanych nie wybrała odpowiedzi stwierdzającej, że powodem nieaktywności w wydarzeniach społeczności lokalnej jest brak takich wydarzeń. W celu zdiagnozowania dobrostanu psychicznego osób badanych poproszono ich o ustosunkowanie się (zgadzam się, nie zgadzam się, nie mam zdania) do stwierdzeń. Wyniki przedstawiono w poniższej tabeli.

	Zgadzam się	Nie mam zdania	Nie zgadzam się
Czuję, że jestem dla bliskich ciężarem	26%	22%	52%
Mogę realizować swoje hobby tak samo jak inni	48%	15%	37%
Gmina wspiera mnie w mojej sytuacji	11%	19%	70%
Mam możliwość samorozwoju	56%	11%	33%
Mam w stosunku do siebie wysokie oczekiwania	44%	33%	22%
Mogę liczyć na pomoc rodziny	85%	7%	7%
Mogę liczyć na pomoc przyjaciół i znajomych	63%	26%	11%
Mogę liczyć na wsparcie mieszkańców gminy	11%	41%	48%
Mam szanse na lokalnym rynku pracy	33%	15%	52%
Czuję się traktowany jak wszyscy	44%	22%	33%

Tabela 23. Dobrostan psychiczny ankietowanych.

Ankietowani w większości zgadzają się z tym, że mogą realizować swoje hobby tak samo jak inni, że mają możliwość samorozwoju, pomoc rodziny, przyjaciół i znajomych oraz mają w stosunku do siebie wysokie oczekiwania, chociaż w tym ostatnim stwierdzeniu zdania są bardziej podzielone. Badani nie zgadzają się natomiast z tym, że czują się ciężarem dla bliskich, nie czują także by Gmina ich wspierała. Osoby z niepełnosprawnościami z Gminy Pisz nie zgadzają się również ze stwierdzeniem, że mogą liczyć na wsparcie mieszkańców gminy oraz że mają szanse na lokalnym rynku pracy. Zdania są podzielone w stosunku do stwierdzenia „Czuję się traktowany jak wszyscy”, gdzie 44% badanych zgodziło się z nim, a 33% zaprzeczyło.

Przemoc

Najczęściej doświadczaną formą przemocy przez osoby z niepełnosprawnościami z Gminy Pisz jest przemoc psychiczna (30% ankietowanych odpowiedziało, że czasami doświadczają takiej przemocy). Zdecydowana większość badanych stwierdziła jednak, że przemoc nie mieści się w ich doświadczeniu.

	Bardzo czę- sto	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Przemoc fizyczna	7%	0%	4%	41%	48%
Przemoc psychiczna	0%	4%	30%	33%	33%
Przemoc seksualna	0%	0%	7%	4%	89%
Przemoc ekonomiczna	4%	0%	4%	26%	67%
Zaniedbanie	0%	7%	7%	19%	77%

Tabela 24. Doświadczana przemoc przez osoby badane.

Zapytano również osoby z niepełnosprawnościami jak często i czy w ogóle zdarzyło im się być sprawcami przemocy w różnych jej formach (fizyczna, psychiczna, seksualna, ekonomiczna, zaniedbanie). Tabela poniżej prezentuje uzyskane wyniki.

	Bardzo czę- sto	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Przemoc fizyczna	4%	0%	4%	19%	74%
Przemoc psychiczna	0%	4%	7%	7%	81%
Przemoc seksualna	0%	0%	4%	0%	96%
Przemoc ekonomiczna	4%	0%	4%	4%	89%
Zaniedbanie	0%	0%	4%	4%	93%

Tabela 25. Przemoc stosowana przez osoby badane.

Powyższe wyniki wskazują, że najczęściej stosowaną (rzadko) formą przemocy jest przemoc fizyczna. Jednak porównując dwie powyższe tabele (przemoc doświadczana versus stosowanie przemocy) wyraźnie widać, że osoby badane częściej deklarują bycie ofiarą przemocy niż sprawcą. W opinii badanych najczęściej sprawcą przemocy jest mąż (22% wskazań). Większość jednak nie spotkała się ze zjawiskiem przemocy w środowisku lokalnym (52%). Pozostali badani wskazali jako sprawcę przemocy domowej syna (11%), żonę (7%), córkę oraz zięcia (po 4% ankietowanych). Zapytano osoby ankietowane o to, jak oceniają swoje najbliższe środowisko oraz osoby z jakimi problemami się w nim znajdują. Najczęściej pojawiającymi się odpowiedziami było, że w środowisku lokalnym znajdują się osoby uzależnione od alkoholu (63% wskazań), bezrobotne (67% wskazań). W opinii badanych nie i raczej nie znajdują się w środowisku lokalnym osoby zażywające narkotyki (52% ankietowanych odpowiedziało w ten sposób), uzależnione od narkotyków (66%), uzależnione od hazardu (74%), mające skłonność do stosowania przemocy wobec bliskich (63%) oraz będące ofiarami przemocy domowej (60%). W celu

diagnozy samopoczucia osób z niepełnosprawnościami z Gminy Pisz zadano ankietowanym pytanie o to jak czuli się w przeciągu ostatnich dwóch tygodni. Wyniki przedstawia tabela.

	Cały czas	Prawie cały czas	Więcej niż połowę czasu	Mniej niż połowę czasu	Od czasu do czasu	Nigdy
Wesoły i w dobrym nastroju	15%	7%	19%	11%	48%	0%
Odprężony i spokojny	4%	26%	15%	11%	44%	0%
Aktywny i energiczny	7%	15%	15%	19%	44%	0%
Budziłem się z uczuciem wypoczęcia	11%	15%	11%	22%	41%	0%
Życie wypełniały mi interesujące mnie sprawy	7%	22%	4%	0%	48%	19%

Tabela 26. Samopoczucie osób z niepełnosprawnością z Gminy Pisz.

Większość osób deklarowała, że wymienione stany emocjonalne (pozytywne) odczuwa jedynie od czasu do czasu (48% wesołość i poczucie bycia zainteresowanym sprawami codziennymi, 44% spokój i energię, 41% poczucie bycia wypoczętym). 19% deklaruje, że nigdy nie czuło, by życie było wypełnione interesującymi go sprawami. Natomiast 26% czuje się spokojnym i odprężonym prawie cały czas, a 22% prawie cały czas czuje, że życie jest wypełnione interesującymi go sprawami. Ankietowani mieli ustosunkować się do pytania o to, do jakich osób zwróciliby się o pomoc w konkretnych sytuacjach. Wymieniono takie osoby/instytucje jak: partner, dzieci, wnuki, rodzeństwo, inne osoby, pomoc społeczna, nie mam takiej osoby. Opisano także sytuacje: zła sytuacja materialna, choroba, przygnębienie/smutek, przemoc fizyczna, przemoc psychiczna. Z uzyskanych danych wynika, że największy odsetek ankietowanych w każdej z tych sytuacji zwróciłby się do innej osoby (od 41% do 59% ankietowanych). W przypadku przemocy fizycznej 26% odpowiedziało, że nie ma takiej osoby, natomiast w przypadku przemocy psychicznej było to 30%. Spośród wymienionych osób największa część badanych zwróciłaby się do partnera (w złej sytuacji materialnej 26%, chorobie 22%, przygnębieniu/smutku 22%). Najrzadziej wybieraną odpowiedzią była pomoc społeczna (4% w sytuacji przemocy fizycznej oraz choroby, 0% w pozostałych).

9. Problemy społeczne w opinii seniorów mieszkających w Gminie Pisz.

W celu poznania zdania osób w wieku senioralnym z Gminy Pisz na temat różnego rodzaju problemów społecznych przebadano 114 osób, z czego 71% stanowiły kobiety, 29% mężczyźni. Średnia wieku wyniosła 67,46. 2% badanych seniorów było zatrudnionych, 1% odpowiedziało, że jest osobą bezrobotną, 90% badanych ma status emeryta, 7% rencisty. Największy odsetek badanych miało wykształcenie średnie (40%) oraz wyższe (25%). W badaniu wzięło udział 2% osób stanu wolnego, 51% osób będących w związku małżeńskim, 3% osób będących w związku nieoficjalnym, 12% osób po rozwodzie i 32% osób będących wdową/wdowcem. Badanych zapytano o to, jakie w ich opinii są największe zagrożenia w ich gminie. Największy odsetek seniorów zaznaczył, że jest to niszczenie środowiska naturalnego (39%) oraz uzależnienie od alkoholu (37%), a także bezrobocie (33%). Najmniejszymi zagrożeniami w opinii badanych jest natomiast hazard (2%) oraz bezdomność (4%).

Rysunek 11. Opinia mieszkańców na temat największych (ich zdaniem) zagrożeń w gminie.

Zapytano również badanych seniorów o to, czy w ich środowisku, najbliższym otoczeniu znajdują się osoby mające różnego rodzaju problemy związane z zagrożeniami społecznymi. Poniższa tabela prezentuje wyniki tego pytania.

<i>Czy w Pana/Pani środowisku znajdują się osoby...</i>	Tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Nie
Uzależnione od alkoholu?	40%	16%	11%	11%	23%
Zażywające narkotyki?	4%	2%	19%	18%	57%
Uzależnione od narkotyków?	4%	1%	21%	21%	54%
Uzależnione od hazardu?	4%	2%	22%	21%	52%
Bezrobotne?	32%	11%	15%	10%	32%
Mające skłonność do stosowania przemocy w stosunku do swoich bliskich?	7%	2%	25%	26%	39%
Będące ofiarami przemocy domowej?	4%	4%	24%	29%	39%

Tabela 27. Opinia dorosłych mieszkańców gminy na temat osób z najbliższego otoczenia.

Większość badanych obserwuje w swoim środowisku osoby uzależnione od alkoholu (40% odpowiedziało tak, 16% raczej tak). Seniorzy zauważają także osoby bezrobotne (32% uważa, że w jego środowisku znajdują się takie osoby, 11%, że raczej takie się znajdują). Większość badanych nie zauważyła w swoim środowisku osób uzależnionych od narkotyków, zażywających narkotyki, uzależnionych od hazardu, stosujących przemoc oraz będących ofiarami przemocy. Seniorów z Gminy Pisz zapytano o najpopularniejsze używki, czyli: papierosy, alkohol oraz narkotyki. 17% badanych przyznało, że pali papierosy, wszystkie z palących osób przyznało, że pali papierosy klasyczne. Osoby palące zapytano o to jak, często sięgają po papierosy. Najczęstszą odpowiedzią było, że więcej niż 10 razy dziennie oraz 4-10 razy dziennie (w sumie 13 osób odpowiedziało w ten sposób). Pojedyncze osoby deklarowały okazjonalne sięganie po papierosa (kilka razy w miesiącu czy raz dziennie). Seniorów poproszono o ustosunkowanie się do stwierdzeń na temat papierosów. Poniżej zaprezentowano szczegółowe wyniki. Ankietowani mogli opowiedzieć się, czy zgadzają się z danym stwierdzeniem (TAK) czy też nie (NIE) albo określić, że nie mają na ten temat wyrobionej opinii (NIE MAM ZDANIA).

	Tak	Nie	Nie mam zdania
Zakaz palenia wyrobów nikotynowych w miejscach publicznych jest słuszny	73%	15%	12%
E-papierosy są bezpieczne dla zdrowia	7%	60%	33%
Umiarkowane palenie nie szkodzi zdrowiu	10%	66%	25%
Papieros nie szkodzi osobom z otoczenia	11%	71%	18%
Palenie papierosów nie wpływa na rozwój płodu	6%	78%	16%
Palenie papierosów można rzucić z dnia na dzień	34%	39%	26%
Zapalenie papierosa łagodzi objawy stresu	30%	38%	32%
Palenie pomaga zachować szczupłą sylwetkę	15%	47%	38%
Po 60 roku życia nie ma sensu rzucać palenia	11%	65%	25%

Tabela 28. Opinia seniorów na temat palenia papierosów.

Ankietowani zgadzają się ze stwierdzeniem, że zakaz palenia wyrobów nikotynowych w miejscach publicznych jest słuszny. Odmiennie zdanie mają natomiast w przypadku stwierdzenia, że e-papierosy są bezpieczne dla zdrowia. Ogólnie większość mieszkańców zaprzecza, by umiarkowane palenie nie szkodziło zdrowiu i osobom z otoczenia palacza oraz, że palenie nie ma wpływu na płód. Seniorzy z Gminy Pisz nie zgadzają się z tym, że palenie pomaga zachować szczupłą sylwetkę oraz, że rzucanie palenia po 60 roku życia nie ma sensu. Zdania są podzielone w przypadku stwierdzenia, że palenie można rzucić z dnia na dzień (34% tak, 39% nie) oraz, że zapalenie papierosa łagodzi objawy stresu (30% tak, 38% nie). Na pytanie o to jak często seniorzy z Gminy Pisz piją alkohol 46% odpowiedziało, że nie częściej niż raz w miesiącu, 29% zadeklarowało, że nie pije alkoholu w ogóle, 16% mniej niż pięć razy w miesiącu, 6% mniej niż 4 razy w tygodniu, a 3% więcej niż 4 razy w tygodniu. Ankietowani spożywają najczęściej 1-2 porcje alkoholu (porcja to 10mg 100% alkoholu) lub 3-4 porcji alkoholu (kolejno) 48% i 20% ankietowanych spożywających alkohol). Żaden z ankietowanych nie zadeklarował, że spożywa 6 porcji i więcej. Seniorów zapytano o to, z kim najczęściej spożywają alkohol. Mogli oni oszacować częstość spożywania alkoholu z daną grupą na pięciostopniowej skali: bardzo często, często, czasami, rzadko, nigdy. Na to pytanie odpowiadała tylko ta część badanych, która deklaruje spożywanie alkoholu.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Ze znajomymi	2%	0%	28%	25%	10%
Z przyjacielem, przyjaciółką	2%	0%	18%	24%	24%
W towarzystwie rodziny	1%	0%	30%	28%	11%
Samotnie	2%	0%	3%	11%	54%

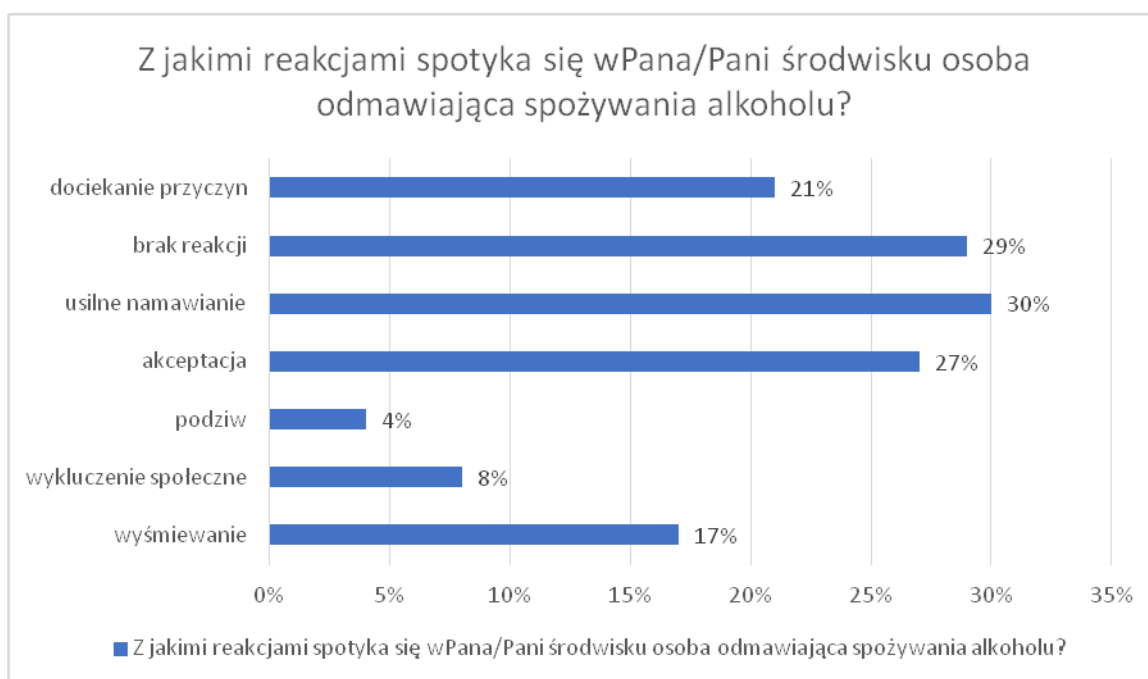
Tabela 29. Częstotliwość negatywnych skutków spożywania alkoholu w doświadczeniu ankietowanych spożywających alkohol.

Pijący ankietowani najczęściej spożywają alkohol w towarzystwie znajomych, przyjaciół i rodziny (częstotliwość czasami i rzadko), natomiast większość (54%) nie spożywa alkoholu samotnie. 61% mieszkańców Gminy Pisz w wieku senioralnym deklaruje, że w ciągu ostatniego roku nie doradzano im, by ograniczyli spożycie alkoholu. Doświadczyło takiej sytuacji 10% wszystkich badanych dorosłych. Najczęściej spożywanym alkoholem jest wino (32% ogółu badanych) oraz piwo (26% badanych). Nieco mniej osób (12% wszystkich badanych) deklaruje najczęstsze spożywanie wódki. Osoby dorosłe poproszono o ustosunkowanie się do stwierdzeń dotyczących alkoholu. Badani mogli zgodzić się ze stwierdzeniem, nie zgodzić się oraz uznać, że nie mają w tej kwestii zdania.

	Zgadzam się	Raczej się zgadzam	Nie mam zdania	Raczej się nie zgadzam	Nie zgadzam się
Alkohol pomaga przezwyciężyć nieśmiałość	35%	2%	26%	0%	37%
Piwo to nie alkohol	5%	0%	18%	1%	76%
Przychodzenie do pracy na kacu to nic złego	0%	0%	13%	0%	87%
Prowadzenie pojazdu na kacu to nic złego	1%	0%	12%	0%	87%
Istnieją wyjątkowe okoliczności, w których dziecko poniżej 18 roku życia może napić się alkoholu	2%	0%	14%	2%	82%
Alkoholicy są zazwyczaj bezrobotni	28%	1%	33%	4%	33%
Mała ilość alkoholu nie ma wpływu na rozwój płodu	5%	1%	18%	1%	75%
Mała ilość alkoholu ułatwia zaśnięcie	18%	1%	34%	2%	45%

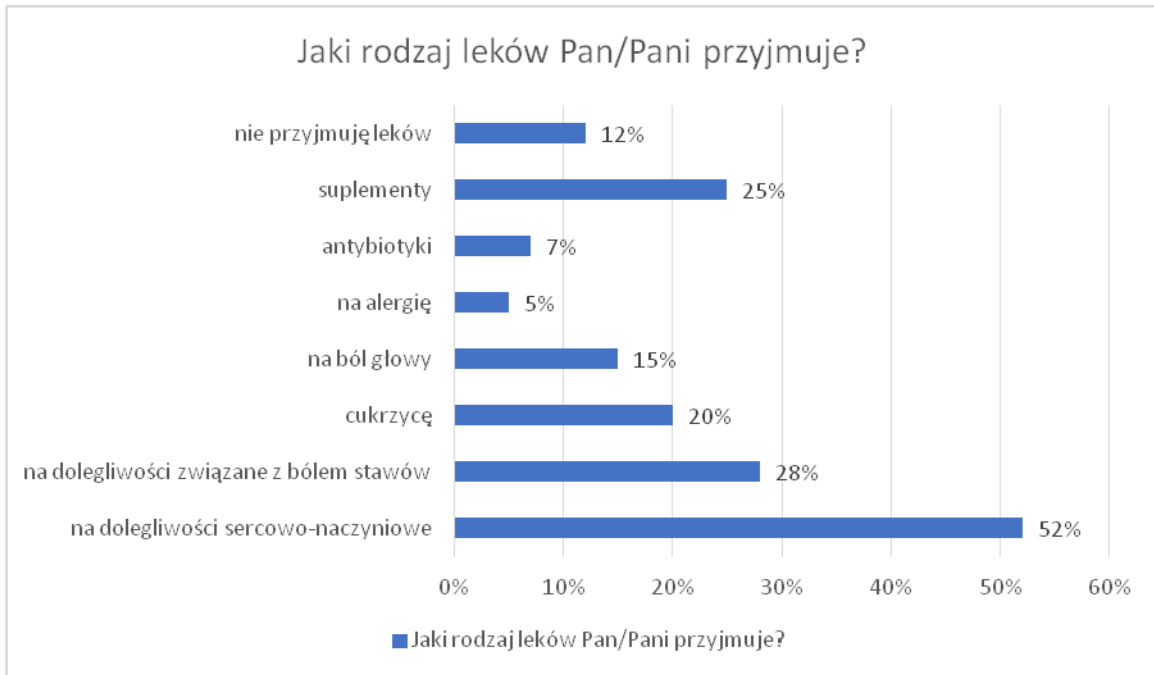
Tabela 30. Opinia seniorów z Gminy Pisz na temat alkoholu.

Większość mieszkańców nie zgadza się ze stwierdzeniem, że piwo to nie alkohol. Nie zgadzają się na przychodzenie do pracy na kacu oraz prowadzenie pojazdów w takim stanie. Nie zgadzają się również z tym, że osoby przed 18 rokiem życia mogą spożywać alkohol w uzasadnionych przypadkach oraz, że mała ilość alkoholu nie ma wpływu na rozwój płodu. Zdania są podzielone i brak jednoznacznej opinii w kwestiach takich jak: alkohol pomaga przezwyciężyć nieśmiałość, alkoholicy są zazwyczaj bezrobotni oraz że mała ilość alkoholu pomaga zasnąć. Zapytano seniorów z Gminy Pisz z jakimi reakcjami ze strony swojego otoczenia musi mierzyć się osoba odmawiająca spożycia alkoholu. Wyniki przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 12. Reakcje środowiska na osobę odmawiającą spożycia alkoholu.

Najczęstszą reakcją na osobę odmawiającą spożycia alkoholu jest usilne namawianie, brak reakcji oraz dociekanie przyczyn. Akceptacja pojawia się według 27% ankietowanych, a jedynie 4% wskazało na podziw. 22% ankietowanych spotkało się z sytuacją, kiedy to nietrzeźwa osoba podejmuje się kierowania pojazdem. Tylko 6% badanych przyznaje, że to właśnie im zdarzało się prowadzić samochód pod wpływem substancji psychoaktywnych. 29% badanych zna przypadki kupna alkoholu przez osoby nieletnie w lokalnych punktach sprzedaży. Ankietowanych seniorów zapytano o to, ile średnio zażywają dziennie leków (tych przepisanych przez lekarza, jak i bez recepty). 72% badanych odpowiedziało, że od 1-5 leków, 16% wcale nie zażywa, 11% od 6-10 leków, a 2% badanych 11 i więcej leków. Najczęściej są to leki na choroby sercowo-naczyniowe (52%), związane z bólem stawów (28%), suplementy (25%) i leki na cukrzycę (20%).

Rysunek 13. Najczęściej zażywane leki przez seniorów.

Poproszono seniorów o dokonanie samooceny swojego stanu zdrowia na skali od bardzo dobry do bardzo zły. 49% badanych ocenia swój stan zdrowia jako ani dobry, ani zły, 39% jako dobry, 8% bardzo dobry, 3% zły i 1% bardzo zły. Zapytano także seniorów o to, w jaki sposób spędzają czas, jeśli chodzi o kontakty i relacje interpersonalne. Seniorzy mieli określić, jak często wykonują wymienione aktywności.

	Raz w tygodniu lub częściej	1-3 razy w miesiącu	Rzadziej niż raz w miesiącu	Nigdy lub prawie nigdy
Jak często odwiedzasz rodzinę?	42%	28%	28%	2%
Jak często jesteś odwiedzany przez rodzinę?	39%	32%	27%	2%
Jak często odwiedzasz znajomych lub przyjaciół?	27%	33%	32%	8%
Jak często jesteś odwiedzany przez znajomych lub przyjaciół?	23%	32%	35%	10%
Jak często spotykasz się z rodziną w miejscach publicznych?	9%	18%	43%	31%
Jak często spotykasz się ze znajomymi/przyjaciółmi w miejscach publicznych?	25%	19%	33%	23%

Tabela 31. Relacje interpersonalne seniorów.

Najczęściej seniorzy podtrzymują swoje relacje interpersonalne poprzez odwiedzanie rodziny, znajomych, przyjaciół oraz bycie przez nich odwiedzanym. Najrzadziej seniorzy spotykają się z rodziną, przyjaciółmi, znajomymi w miejscach publicznych (od 56% do 74% seniorów robi to rzadziej niż raz w miesiącu lub prawie nigdy). 75% seniorów w ciągu ostatniego roku nie straciło żadnej bliskiej osoby. Straty małżonka, przyjaciela, członka rodziny doświadczyło 25% badanych seniorów. Poproszono seniorów o to, by zaznaczyli jak często spędzają czas w podany sposób. Zdecydowanie najwięcej seniorów spędza wolny czas chodząc na spacer, odpoczywając na świeżym powietrzu. Duża część seniorów ogląda filmy, korzysta z Internetu i komputera. Zdecydowanie mniej popularnymi sposobami spędzania wolnego czasu jest: chodzenie do kina, teatru, na koncerty, uczęszczanie do biblioteki, na mecze czy zawody sportowe oraz dancingi. Uprawianie sportu jest średnio popularnym sposobem spędzania wolnego czasu przez osoby w wieku senioralnym.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Korzystanie z komputera	12%	24%	19%	22%	23%
Korzystanie z Internetu	18%	26%	21%	16%	19%
Chodzenie do kina	1%	1%	13%	45%	40%
Chodzenie do teatru/na koncerty	2%	1%	11%	35%	52%
Chodzenie do czytelnicy/biblioteki	4%	11%	14%	31%	40%
Chodzenie na mecze/zawody sportowe	4%	3%	8%	16%	70%
Chodzenie na dancingi/zabawy taneczne	1%	4%	12%	29%	54%
Uprawianie sportu	9%	13%	23%	21%	34%
Chodzenie na spacer/ odpoczynek na świeżym powietrzu	40%	30%	19%	5%	5%
Oglądanie filmów	35%	39%	17%	8%	2%

Tabela 32. Sposoby spędzania wolnego czasu przez seniorów.

62% badanych seniorów przyznało, że bierze udział w wydarzeniach dedykowanych seniorom w ich społeczności lokalnej. 32% zaprzeczyło, by brało udział w takich wydarzeniach. 4% badanych stwierdziło, że nie bierze udziału z powodu braku możliwości, a 2% że powodem jest brak takich wydarzeń. Poproszono seniorów o to, by przypomnieli sobie jak czuli się w przeciągu ostatnich dwóch tygodni.

	Cały czas	Prawie cały czas	Więcej niż połowę czasu	Mniej niż połowę czasu	Od czasu do czasu	Nigdy
Wesoły i w dobrym nastroju	11%	22%	29%	18%	17%	4%
Odprężony i spokojny	11%	27%	23%	23%	11%	5%
Aktywny i energiczny	15%	25%	21%	23%	11%	5%
Budziłem się z uczuciem wypoczęcia	11%	19%	20%	27%	14%	9%
Życie wypełniały mi interesujące mnie sprawy	20%	19%	18%	22%	13%	7%

Tabela 33. Samopoczucie seniorów z Gminy Pisz.

Większość osób deklarowała, że wymienione stany emocjonalne (pozytywne) odczuwa jedynie od prawie cały czas do mniej niż połowę czasu. 7% deklaruje, że nigdy nie czuło, by życie było wypełnione interesującymi go sprawami. Natomiast 27% czuje się spokojnym i odprężonym prawie cały czas, a 20% cały czas czuje, że życie jest wypełnione interesującymi go sprawami. Ankietowani mieli ustosunkować się do pytania o to, do jakich osób zwróciliby się o pomoc w konkretnych sytuacjach. Wymieniono takie osoby/instytucje jak: partner, dzieci, wnuki, rodzeństwo, inne osoby, pomoc społeczna, nie mam takiej osoby. Opisano także sytuacje: zła sytuacja materialna, choroba, przygnębienie/smutek, przemoc fizyczna, przemoc psychiczna. Z uzyskanych danych wynika, że największy odsetek ankietowanych w każdej z tych sytuacji zwróciłby się do dzieci (od 36% do 55% ankietowanych). W przypadku przemocy fizycznej 22% odpowiedziało, że nie ma takiej osoby, natomiast w przypadku przemocy psychicznej było to 25%. Spośród wymienionych osób część badanych zwróciłaby się do partnera (w złej sytuacji materialnej 25%, chorobie 30%, przygnębieniu/smutku 30%). Najrzadziej wybieraną odpowiedzią była pomoc społeczna (8% w sytuacji przemocy fizycznej, 4% w przypadku przemocy psychicznej, 2% w złej sytuacji materialnej i po 1% w przypadku choroby, przygnębienia lub smutku). Seniorom zadano pytanie czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczyli dyskryminacji w lokalnym środowisku. Opisano czym jest i jak się przejawia dyskryminacja ze względu na wiek. 11% przyznało, że doświadczyło takiej sytuacji, 89% zaprzeczyło. Seniorów zapytano, o to czy kiedykolwiek doświadczyli oraz zastosowali którąś z form przemocy. Poniższe tabele przedstawiają wyniki będące odpowiedzią na pytanie:

- 1) Czy zdarzyło się Pani/Panu kiedykolwiek doświadczyć, któregoś z wymienionych poniżej zjawisk w przeciągu ostatniego roku?
- 2) Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu/Pani dopuścić któregoś z wymienionych zachowań?

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Przemoc fizyczna	0%	1%	7%	10%	82%
Przemoc psychiczna	2%	7%	7%	11%	73%
Przemoc seksualna	1%	0%	2%	6%	91%
Przemoc ekonomiczna	2%	3%	5%	11%	80%
Zaniedbanie	1%	2%	6%	12%	79%

Tabela 34. Doświadczenie przez seniorów z Gminy Pisz różnych form przemocy.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Przemoc fizyczna	1%	1%	2%	6%	90%
Przemoc psychiczna	1%	3%	4%	6%	87%
Przemoc seksualna	0%	1%	0%	1%	98%
Przemoc ekonomiczna	1%	2%	1%	4%	92%
Zaniedbanie	1%	1%	2%	10%	87%

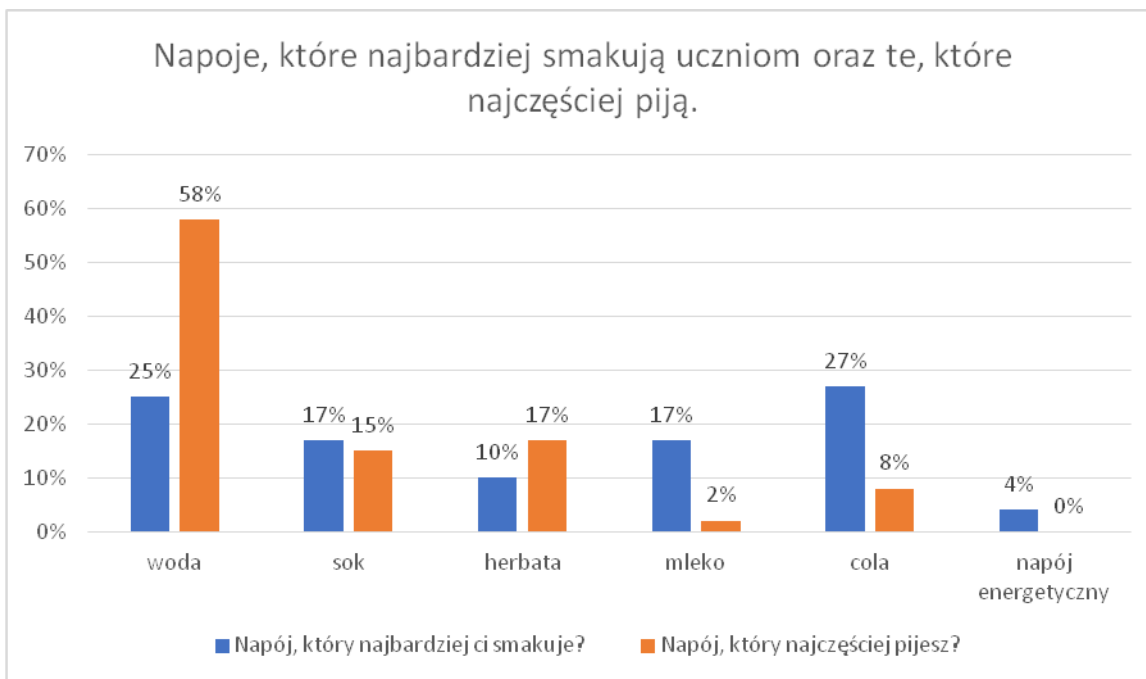
Tabela 35. Stosowanie przez seniorów z Gminy Pisz różnych form przemocy.

Powyższe dane wskazują na to, że zdecydowana większość seniorów z Gminy Pisz nie doświadczyła oraz nie jest sprawcą przemocy w każdej jej formie. Najczęstszymi formami doświadczanej przemocy jest przemoc fizyczna (7% czasami jej doświadczyło), psychiczna (7% czasami jej doświadczyło) oraz zaniedbanie (6% czasami doświadczyło zaniedbania). Jeśli chodzi o stosowanie przemocy, to największy odsetek przyznaje się do stosowania przemocy psychicznej (często 3%, czasami 4%, rzadko 6%) oraz przemocy fizycznej (2% czasami, 6% rzadko). W opinii ankietowanych najczęściej sprawcami przemocy w stosunku do seniorów jest mąż (23%), inne osoby (15%), syn (6%), żona, wnukowie (po 4%), synowa (3%) oraz córka czy zięć (2%). Najczęściej ankietowani wskazali jednak, że nie spotkali się z takim zjawiskiem(42%).

10. Problemy społeczne w opinii dzieci i młodzieży szkolnej w Gminie Pisz.

Młodszy uczniowie.

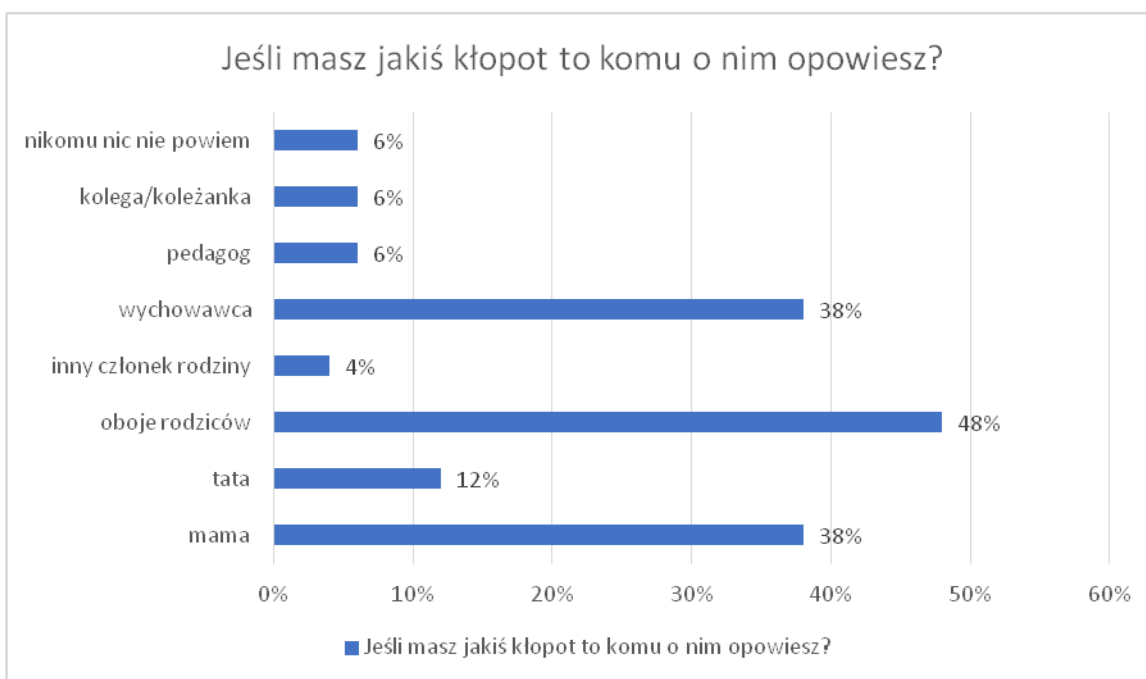
Ankietę przeznaczoną dla młodszych uczniów (klasy 3-5) ze szkół znajdujących się w Gminie Pisz, wypełniło 52 osoby, w tym 50% chłopców i 50% dziewcząt. 43% badanych uczęszcza do klasy V, 25% do klasy IV, a 27% do klasy III. Średnia wieku wśród badanych uczniów wyniosła 10,05. Uczniowie odpowiadali na szereg pytań dotyczących zagrożeń lokalnych oraz swojego samopoczucia i najbliższego otoczenia. Zapytano uczniów o to, jaki najczęściej humor mają w domu. Pytanie postawiono w formie graficznej posługując się emotikonami. 44% uczniów zaznaczyło emotikonę roześmianą, 38% uśmiechniętą, 10% o nieokreślonym wyrazie, 8% smutną, a 0% płaczącą. Podobne pytanie zadano uczniom odnosząc się do ich humoru w szkole. 25% oznaczyło roześmianą buźkę, 54% uśmiechniętą, 12% nieokreśloną, 8% smutną, 2% płaczącą. Uczniów zapytano o to jaki napój najbardziej im smakuje oraz jaki najczęściej piją. Napoje przedstawiono w formie obrazków: woda, sok, herbata, mleko, cola i napój energetyczny.

Rysunek 14. Najczęściej wybierane napoje oraz napoje które najbardziej smakują uczniom.

Jak widać najczęściej wybieranym napojem do picia jest woda (58%), natomiast tylko 25% uczniów wskazuje na to, że woda najbardziej im smakuje. 27% wybiera colę jako najsmaczniejszy napój, ale już tylko 8% pije ją najczęściej. Preferencje smakowe dzieci nie są, jak widać, związane z tym, co najczęściej piją. 62% uczniów uważa, że jego rodzice są zadowoleni z wybieranych przez nich napojów, 4% przyznaje, że rodzice nie są zadowoleni. 29% uczniów odpowiedziało, że nie wie czy są zadowoleni, a 6%,

że rodziców nie obchodzi co pije ich dziecko. Uczniów z Gminy Pisz zapytano o to, z jakimi sytuacjami spotykają się w swojej szkole. 50% uczniów odpowiedziało, że nie spotyka się z wymienionymi sytuacjami, natomiast 29% spotyka się z bijatykami wśród rówieśników, 12% z uczniami płaczącymi z powodu kolegów/koleżanek, a 10% z wyśmiewaniem. Poproszono uczniów o odpowiedź na pytanie z kim opowiedzą o swoim kłopotcie. Najczęściej wskazywanymi osobami byli: oboje rodzice (48%), mama (38%) i wychowawca (38%).

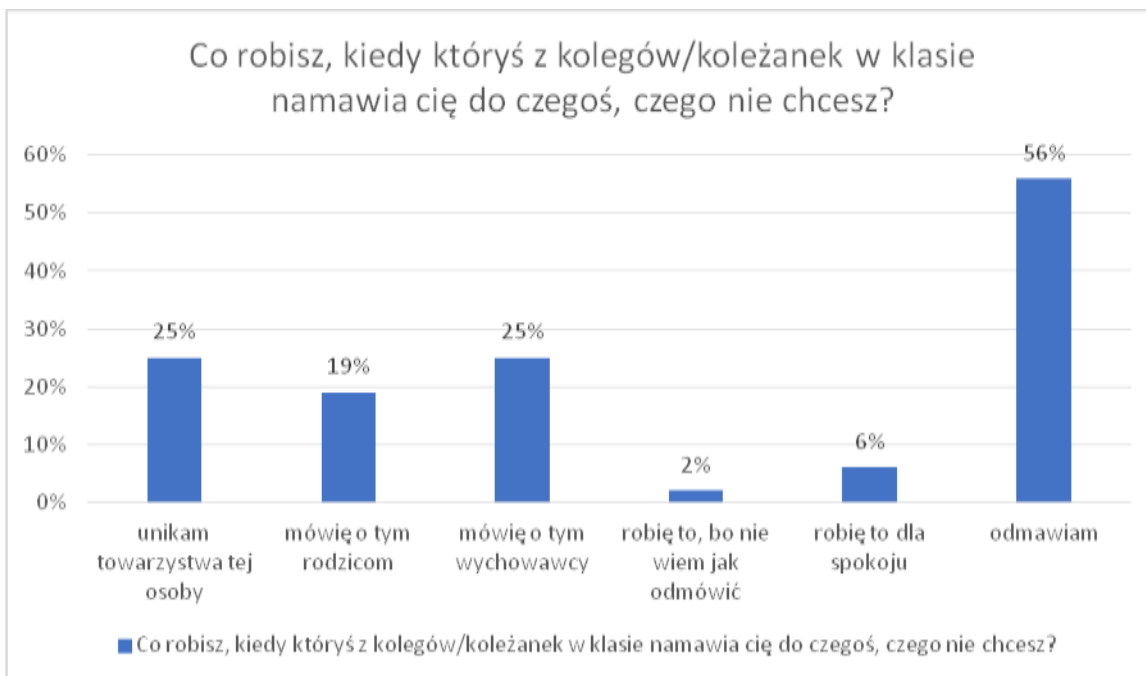
Rysunek 15. Osoby, do których uczniowie zgłosiliby się z kłopotem.

Poproszono uczniów o ustosunkowanie się do różnych stwierdzeń za pomocą skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza zgadzanie się ze stwierdzeniem po lewo, a 5 ze zgadzaniem się ze stwierdzeniem na prawo.

	1	2	3	4	5	
Lubię swoją klasę	31%	40%	8%	10%	12%	Źle się czuję w swojej klasie
Lubię swoją szkołę	38%	35%	6%	6%	15%	Źle się czuję w swojej szkole
Lubię swojego wychowawcę	63%	12%	6%	6%	13%	Nie lubię swojego wychowawcy
Wiem, że w mojej szkole jestem bezpieczny	38%	44%	8%	6%	4%	Czuję się zagrożony w swojej szkole

Tabela 36. Stosunek uczniów do swojej szkoły, klasy, wychowawcy.

Większość uczniów zdecydowanie się zgadza ze stwierdzeniami pozytywnymi odnoszącymi się do swojej klasy, szkoły, wychowawcy oraz poczucia bezpieczeństwa. Uczniów poproszono o ustosunkowanie się do sytuacji, kiedy koleżanka lub kolega w klasie namawia ich do czegoś, czego nie chcą zrobić.

Rysunek 16. Reakcje uczniów na namowy do zrobienia czegoś, czego nie chcą.

Większość ankietowanych uczniów posługuje się różnego rodzaju strategiami radzenia sobie, by odmówić lub nie zrobić tego, do czego jest namawianych. 56% ankietowanych odmawia, po 25% badanych dzieci mówi wychowawcy o tej sytuacji lub unika towarzystwa tej osoby. 19% dzieci mówi rodzicom. Łącznie 8% badanych zgadza się zrobić to, do czego jest namawiane, czy to dla spokoju (6%) czy też dlatego, że nie wiedzą jak odmówić (6%). Zapytano uczniów o to, czy widzą czasami jak osoby z ich szkoły palą papierosy czy spożywają alkohol. 77% wskazało, że widzi osoby palące, 23% widuje osoby pijące. Pytanie nie posiadało odpowiedzi przeczącej, jego rozszerzeniem było kolejne pytanie o to, jak często uczniowie obserwują tego typu zachowania. 42% odpowiedziało, że nigdy, 35% że rzadko, 17% czasami, 4% często i 2% bardzo często. Uczniów zapytano czy posiadają własny telefon. 87% odpowiedziało, że tak, 13% odpowiedziało, że nie. Miejsce, w którym najczęściej używają telefonu jest dom (88% ankietowanych tak odpowiedziało), następnie szkoła na przerwie (31%), w drodze do domu i do szkoły (17%), w szkole na lekcjach i na przerwie (6%), w szkole podczas zajęć (2%). 58% ankietowanych uczniów uważa, że ich rodzice kontrolują sposób, w który korzystają z Internetu. 46% badanych dzieci odpowiedziało, że nauczyciele mówią im o zagrożeniach, które mogą spotkać ich w Internecie. 27% badanych uczniów uważa, że rodzice mówią im o zagrożeniach, które mogą ich spotkać w Internecie, a 23% ocenia, że ich rodzice sprawnie korzystają z Internetu. Mniej popularne są stwierdzenia, że dużo czasu spędzają ankietowani na graniu w gry, do których nie jest potrzebny Inter-

net (12%), czasami robią coś w Internecie bez zgody rodziców (8%) oraz, że to co czasami oglądają w Internecie nie spodobałoby się rodzicom (2%). Uczniowie klas młodszych najchętniej wykorzystują Internet do używania mediów społecznościowych, takich jak Tik Tok (37%) oraz Facebook (21%) czy nieco mniej popularny wśród badanych Instagram (6%). Popularnym sposobem wykorzystania Internetu jest także granie w gry (25%) oraz nauka (10%).

Starsi uczniowie: papierosy, alkohol i narkotyki.

Ankieta na temat używek została wypełniona przez 152 uczniów z klas VI (33%), VII (31%) oraz VIII (32%). Wśród badanych uczniów było 57% kobiet i 47% mężczyzn.

Papierosy

89% ankietowanych uczniów przyznała, że nigdy nie zapaliła papierosa. 3% zapaliło 1-2 razy, 2% 3-5 razy, pojedyncze osoby przyznały się do zapalenia od 6 do 39 razy, natomiast 3% przyznało, że paliło 40 razy i więcej. W ostatnim miesiącu 96% ankietowanych nie paliła, natomiast po 1% ankietowanych paliła mniej niż raz w tygodniu, 1-5 papierosów dziennie, 11-20 papierosów dziennie i więcej niż 20 papierosów dziennie. Zapytano uczniów o to, skąd biorą i jak kupują papierosy. 95% odpowiedziało, że nie pali, natomiast pozostałe 5% wskazało, że sami sobie kupują lub proszą starszych kolegów o zakup (po 2% badanych), a 1% kupuje papierosy bez akcyzy. Zapytano młodzież także o to, czy kiedykolwiek palili e-papierosy. 82% zaprzeczyło, 16% przyznało, że tak, natomiast 2% odpowiedziało, że pali ten typ papierosów regularnie. Uczniowie zapytani o to, czy e-papierosy są mniej szkodliwe niż papierosy tradycyjne, odpowiedzieli, że trudno powiedzieć (51%). 28% zgodziło się, że e-papierosy są mniej szkodliwe, natomiast 20% odpowiedziało, że to stwierdzenie jest nieprawdziwe.

Napoje alkoholowe

Uczniów zapytano o to, czy kiedykolwiek spożywali alkohol. 84% odpowiedziało, że nigdy nie piło alkoholu, 13% że zdarzyło się, iż spożywali alkohol, 2% piło w ciągu ostatniego roku, a 1% ankietowanych w ciągu ostatnich 30 dni. Młodych ludzi, którzy przyznali się do spożywania alkoholu zapytano o to, z kim spożywali swój pierwszy alkohol. 5% wszystkich ankietowanych przeszło inicjację alkoholową z innymi członkami rodziny, natomiast po 3% badanych z: rodzicami, rówieśnikami, starszymi kolegami oraz w samotności. Najczęściej pitym alkoholem wśród pijącej młodzieży jest piwo (9%), wódka (3%), szampan (2%) oraz wino (1%). Żadna z ankietowanych osób nie wskazała na cydr i alkopop. Uczniów zapytano o to jakie są ich doświadczenia po spożyciu alkoholu. Wymieniono szereg sytuacji i poproszono uczniów deklarujących picie alkoholu o ustosunkowanie się do nich na czterostopniowej skali: nie, nigdy się nie zdarzyło, tak, zdarzyło się, zdarzyło się w przeciągu ostatnich 12 miesięcy, zdarzyło się w przeciągu ostatnich 30 dni. Tabela poniżej prezentuje ilościowe wyniki uzyskane w tym pytaniu.

	Nie, nigdy się nie zdarzyło	Tak, zdarzyło się	Zdarzyło się w przeciągu ostatnich 12 miesięcy	Zdarzyło się w przeciągu ostatnich 30 dni
Bójka	14	9	0	3
Stłuczenie, uszkodzenie ciała	19	4	0	2
Zniszczenie swojej odzieży	20	3	2	0
Poważna kłótnia	16	7	1	0
Zgubienie swojej własności	18	6	0	0
Kłopoty z policją	19	5	0	0
Pływanie pod wpływem alkoholu	23	0	0	1
Samouszkodzenia	23	0	0	1

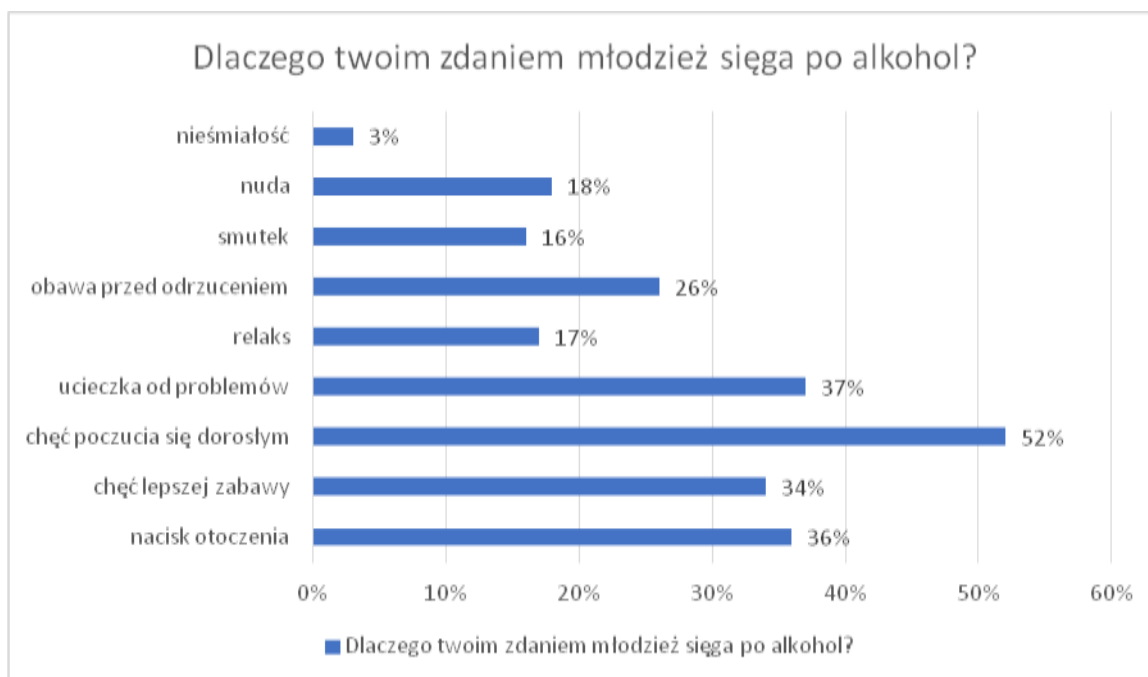
Tabela 37. Doświadczenia młodzieży deklarującej spożywanie alkoholu w różnych sytuacjach w stanie nietrzeźwości.

Jak widać, zdecydowana większość młodzieży przyznającej się do spożywania alkoholu nie ma doświadczenia z żadną z tych sytuacji. Najczęstsze (zdarzyło się) są sytuacje takie jak bójka, poważna kłótnia czy zgubienie swojej własności. Kilka osób doświadczyło kłótni, uszkodzenia ciała, pływania pod wpływem alkoholu oraz samouszkodzenia w przeciągu ostatniego miesiąca. Młodzież zapytano z jaką reakcją spotyka się wśród rówieśników odmowa picia alkoholu. Wyniki pokazują, że najczęściej nigdy nie dochodzi do wyśmiewania, krytyki, zdziwienia, odrzucenia czy usilnego namawiania. Co ciekawe, to 44% uczniów odpowiedziało również, że nigdy nie spotyka się to z akceptacją, a 64%, że nigdy nie spotyka się z obojętnością.

	Zazwyczaj	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Wyśmiewanie	6%	3%	10%	8%	76%
Akceptacja	22%	9%	14%	9%	49%
Krytyka	4%	3%	12%	9%	74%
Zdziwienie	5%	5%	11%	11%	68%
Odrzucenie	5%	3%	9%	7%	77%
Usilne namawianie	6%	2%	8%	5%	80%
Obojętność	10%	6%	13%	11%	64%

Tabela 38. Stosunek środowiska rówieśniczego na odmowę spożycia alkoholu w opinii ankietowanej młodzieży.

Zapytano młodzież o to, jakie ich zdaniem mogą być powody sięgania przez ich rówieśników po alkohol. Najczęściej wskazywanymi przyczynami było: chęć pocucia się dorosłym (52%), ucieczka od problemów (37%), nacisk otoczenia (36%), chęć lepszej zabawy (34%). Najrzadziej wskazywanym powodem była nieśmiałość (3%).

Rysunek 17. Powody sięgania po alkohol w opinii ankieterowanych uczniów z Gminy Pisz.

Zapytano również młodych mieszkańców Gminy Pisz o to, jakie ich zdaniem mogą być konsekwencje spożywania alkoholu. Największa część ankieterowanych (80%) odpowiedziała, że nie doświadczyła takiego zachowania. 13% wskazało na to, że alkohol szkodzi jego zdrowiu, 10% wskazało, że może mieć kłopoty z policją, 9% udzieliło odpowiedzi, iż będzie miało kaca. 8% badanych stwierdziło, że po wypiciu zrobi im się niedobrze, 6% zrobi coś, czego będzie żałowało, 4% poczuje się szczęśliwym, po 3% poczuje się odprężonym, zapomni o swoich problemach i będzie się świetnie bawiło, natomiast 1% będzie bardziej przyjazne i towarzyskie. Młodzież została zapytana o to, jak, ich zdaniem, najłatwiej jest zdobyć alkohol będąc niepełnoletnim. Większość (61%) odpowiedziała, że nie ma takiej wiedzy, natomiast pozostali: 17% wskazało na zakup przez starszych kolegów, 12% zakup przez anonimową pełnoletnią osobę, 5% na zakup przez znajomą dorosłą osobę. 3% przyznało, że najłatwiej byłoby podbierać alkohol rodzicom bez ich wiedzy, 2% uznało, że samodzielny zakup nie stanowi problemu, a 1% uważa, że najłatwiej zdobyć alkohol bez akcyzy. 92% ankieterowanych uczniów odpowiedziało, że ich rodzice są zdecydowanie przeciwni spożywania alkoholu przez osoby niepełnoletnie. 8% uczniów uważa, że ich rodzice są zdania, że w pewnych sytuacjach osoba niepełnoletnia może spożywać alkohol.

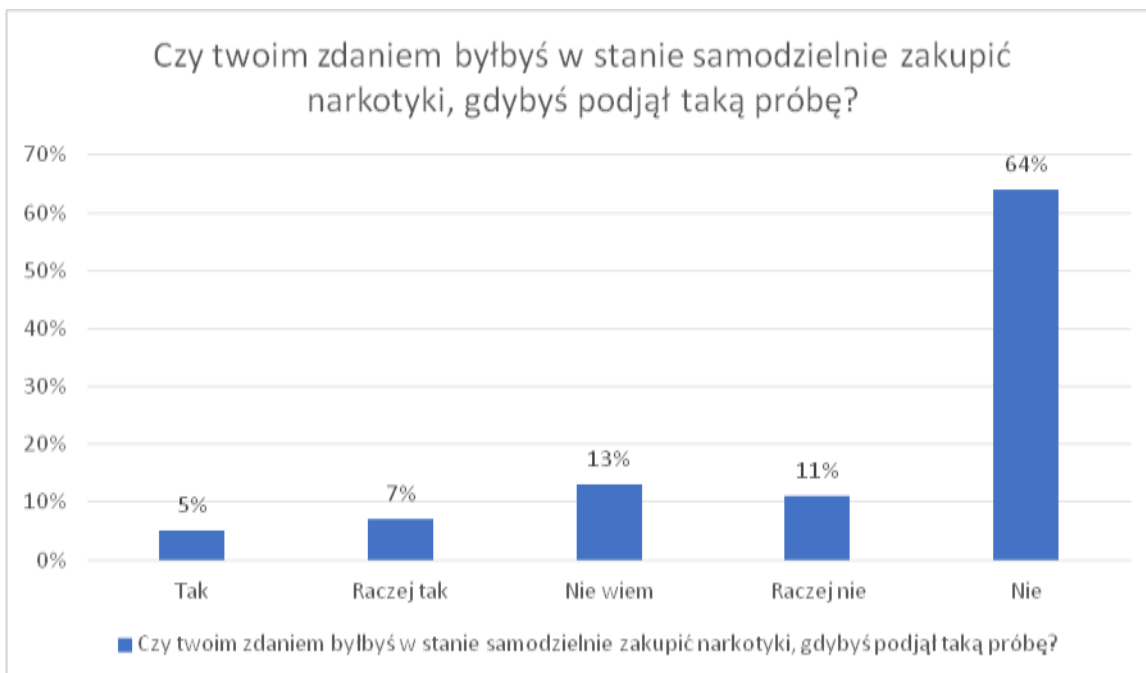
Inne substancje psychoaktywne

Uczniów poproszono o to, by zaznaczyli każdą substancję z wymienionych, które kiedykolwiek używali w celu odurzenia się. Zdecydowanie większość uczniów (od 91% do 97%) nigdy nie używała żadnej z tych substancji. Wyjątek stanowiły leki przeciwbólowe, których 62% uczniów nigdy nie stosowało, 16% uczniów zdarzyło się im stosować, 13% uczniów stosowało leki w przeciągu ostatniego roku, a 12% w ciągu ostatniego miesiąca. Wyniki szczegółowe przedstawia tabela.

	Nie, nigdy się nie zdarzyło	Tak, zdarzyło się	Zdarzyło się w przeciągu ostatnich 12 miesięcy	Zdarzyło się w przeciągu ostatnich 30 dni
Marihuana lub haszysz	97%	1%	0%	2%
Substancje wziewne	97%	1%	1%	1%
Leki uspokajające lub nasenne	91%	5%	3%	1%
Leki przeciwbólowe	62%	16%	13%	12%
Amfetamina	97%	1%	1%	1%
LSD lub inne halucynogeny	96%	2%	0%	2%
Ecstasy	97%	1%	0%	2%
Alkohol razem z tabletkami	96%	2%	0%	2%
Alkohol razem z marihuaną	97%	1%	0%	2%

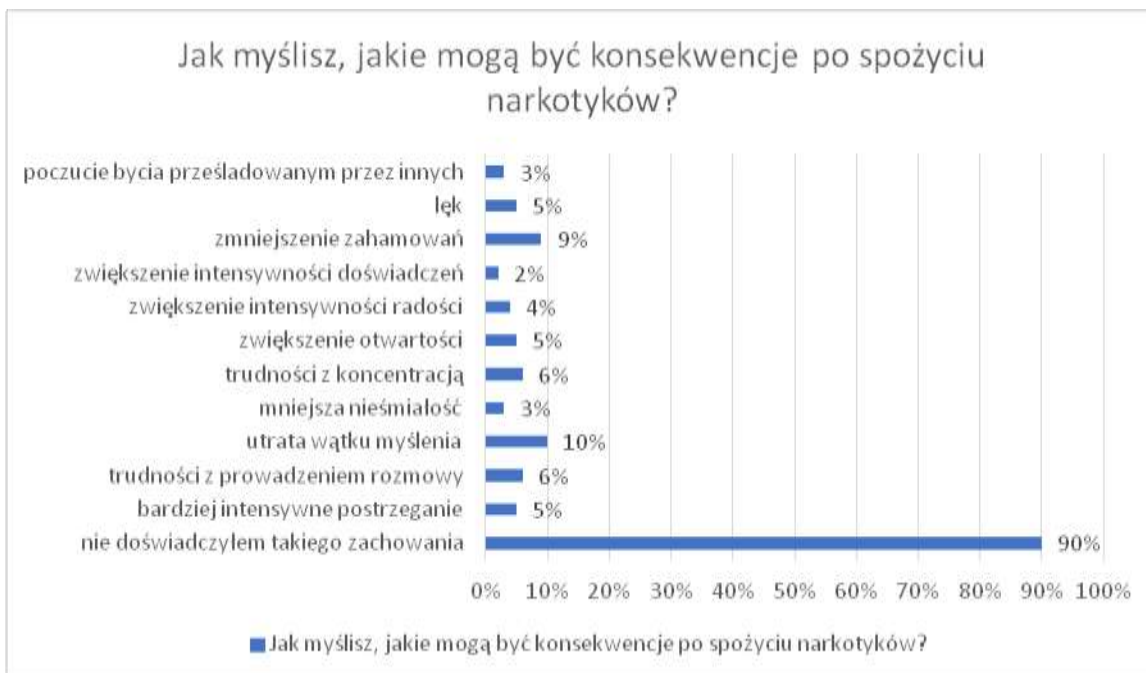
Tabela 39. Częstotliwość stosowania przez młodzież substancji odurzających.

Młodzieży szkolnej zadano pytanie o to, czy słyszeli o miejscach, w których można kupić marihuanę/haszysz. 85% ankietowanych odpowiedziało, że nie zna takich miejsc. 9% uczniów odpowiedziało, że takim miejscem jest Internet, po 7% odpowiedziało, że w miejscu wyznaczonym przez dealera oraz na dyskotece/w barze/ w klubie. 5% wskazało na dom dealera, a 2% na szkołę. Sprawdzone, czy w opinii uczniów byłiby oni w stanie samodzielnie kupić narkotyki, gdyby chcieli.

Rysunek 18. Opinia młodzieży na temat tego, czy samodzielnie byliby w stanie zakupić narkotyków.

Większość ankietowanych (64%) uważa, że nie byłaby w stanie samodzielnie kupić narkotyki. 11% sądzi, że raczej nie dałaby rady, a 13%, że nie wie. Jedynie 12% badanych uważa, że raczej dałaby radę i dałaby radę samodzielnie kupić narkotyki. Na pytanie o to, czy zdarzyło się uczniom kiedykolwiek użyć dopalaczy aż 99% odpowiedziało, że nie. 1% badanych wskazał na odpowiedź, iż tak, zdarzyło mu się to w przeciągu ostatniego miesiąca. Ten 1% badanych odpowiedział na kolejne pytanie o to, jaki sposób pozyskiwania dopalaczy jest najbardziej popularny wśród jego znajomych. Spośród możliwych odpowiedzi (nie wiem, Internet, sklep, inny sposób) wybrano odpowiedź „Inny sposób”. Młodzież szkolną z Gminy Pisz zapytano o to, jakie ich zdaniem mogą być konsekwencje po spożyciu narkotyków.

Rysunek 19. Spodziewane przez młodzież konsekwencje spożycia narkotyków.

90% młodzieży nie ma doświadczenia po spożyciu narkotyków. Natomiast najczęściej wskazywanymi odpowiedziami ich dotyczącymi było: utrata wątku myślenia (10%) oraz zmniejszenie zahamowań (9%).

Używki ogółem

Poproszono młodzież o to, by ustosunkowała się do stwierdzeń na temat używek. Młodzież miała oszacować ryzyko związane z przedstawionymi zachowaniami. Najczęściej wybieranymi odpowiedziami było duże ryzyko oraz nie wiem. Dane szczegółowe przedstawia poniższa tabela. Ryzyko nieco rośnie w opinii młodych ankietowanych, kiedy stwierdzenie zawierało informację o regularności, a nie stosowaniu okazjonalnym.

	Nie ma ryzyka	Małe ryzyko	Umiarkowane ryzyko	Duże ryzyko	Nie wiem
Palenie papierosów od czasu do czasu	8%	21%	21%	14%	38%
Wypalenie paczki papierosów dziennie	9%	3%	11%	49%	30%
Wypijanie 1-2 drinków prawie każdego dnia	11%	11%	23%	28%	31%
Wypijanie 4-5 drinków prawie każdego dnia	10%	3%	11%	49%	31%
Wypijanie 5 drinków lub więcej w czasie weekendu	10%	3%	14%	46%	32%
Spróbowanie 1-2 razy marihuany lub haszyszu	12%	11%	14%	30%	38%
Palenie marihuany lub haszyszu od czasu do czasu	12%	5%	15%	38%	34%
Palenie marihuany lub haszyszu regularnie	9%	3%	7%	48%	37%
Spróbowanie 1-2 razy ecstasy	11%	8%	13%	30%	42%
Branie ecstasy regularnie	9%	6%	5%	43%	41%
Spróbowanie 1-2 razy amfetaminy	10%	7%	14%	36%	38%
Zażywanie amfetaminy regularnie	9%	5%	3%	49%	39%
Spróbowanie dopalaczy 1-2 razy	11%	7%	13%	37%	37%
Branie dopalaczy regularnie	9%	5%	5%	50%	36%

Tabela 40. Ryzyko związane z używkami w opinii uczniów z Gminy Pisz.

Poproszono również młodzież o to, by oszacowała jak wielu z ich koleżanek i kolegów podejmuje wymienione czynności. Mogli wybrać spośród odpowiedzi: nikt, kilka osób, sporo, większość, wszyscy. Najczęstszym wśród znajomych ankietowanych uczniów zachowaniem jest palenie papierosów oraz picie alkoholu, co robi kilka osób, natomiast zdecydowana większość uczniów nie ma wśród swoich znajomych osób, które zachowywałyby się w wymieniony sposób.

	Nikt	Kilka osób	Sporo	Większość	Wszyscy
Pali papierosy	66%	28%	3%	6%	3%
Spożywa napoje alkoholowe	78%	17%	3%	4%	2%
Upija się	90%	8%	2%	3%	2%
Pali marihuanę lub haszysz	91%	7%	2%	1%	1%
Bierze środki uspokajające lub nasenne (bez recepty)	93%	5%	2%	1%	1%
Bierze ecstazy	96%	2%	1%	1%	1%
Używa środków wziewnych	95%	3%	1%	1%	1%

Tabela 41. Częstotliwość zachowań w opinii badanych wśród ich znajomych.

Przemoc rówieśnicza, samopoczucie oraz relacje z bliskimi

Zapytano młodzież o ich doświadczenia związane z różnego rodzaju sytuacjami, które pojawiają się w szkole, do której uczęszczają. Wyniki przedstawiono w poniższej tabeli.

	Nigdy	Rzadko	Czasami	Często	Bardzo często
Wyśmiewanie uczniów przez rówieśników	31%	29%	27%	13%	6%
Wyśmiewanie uczniów przez nauczycieli	72%	20%	7%	5%	1%
Przemoc psychiczna ze strony innych uczniów	61%	22%	11%	9%	3%
Przemoc psychiczna ze strony nauczycieli	81%	13%	5%	3%	3%
Przemoc psychiczna w stosunku do nauczycieli	85%	13%	3%	2%	1%
Przemoc fizyczna ze strony innych uczniów	55%	27%	16%	5%	3%
Przemoc fizyczna ze strony nauczycieli	91%	6%	2%	1%	0%
Przemoc fizyczna w stosunku do nauczycieli	93%	6%	1%	0%	0%
Ośmieszanie kolegów i koleżanek w Internecie	70%	18%	10%	3%	3%
Robienie zdjęć rówieśnikom bez ich zgody	63%	24%	11%	4%	4%
Robienie zdjęć rówieśnikom bez ich wiedzy	61%	23%	10%	6%	4%
Wykorzystywanie wizerunku kolegów i koleżanek na portalach internetowych	87%	11%	3%	1%	1%
Dotykanie kolegów/koleżanek bez ich zgody	73%	18%	6%	3%	3%
Prześladowanie z powodu pochodzenia, wie- rzeń, wyglądu fizycznego	72%	16%	11%	3%	3%

Tabela 42. Sytuacje i ich częstość z jakimi spotykają się uczniowie w swoich szkołach.

Wyniki wskazują, że zdecydowanie większość zachowań pojawia się nigdy i rzadko. Jednakże najczęstszymi sytuacjami jest: wyśmiewanie się z uczniów przez rówieśników, przemoc fizyczna ze strony innych uczniów, robienie zdjęć rówieśnikom bez ich zgody i wiedzy. Zwrócono się bezpośrednio do osób badanych pytając ich o to, czy w przeciągu ostatniego roku szkolnego byli oni sprawcami którejś z wymienionych powyżej rzeczy. 73% ankietowanych odpowiedziało, że nie. 21% że nie pamięta takich sytuacji. 4% przyznało, że tak, a 2% że zdarzyło się to więcej niż raz. Kolejne pytanie dotyczyło doświadczenia którejś z wymienionych w tabeli sytuacji z punktu widzenia ofiary. 59% odpowiedziało, że nie było ofiarą któregokolwiek z wymienionych zachowań, 20% nie pamięta takich sytuacji, 18% przyznało, że tak, było ofiarą przemocy w szkole, a 5% że zdarzyło się to więcej niż raz. Zapytano młodzież o ich relacje z bliskimi. Poproszono, aby ustosunkowali się oni do podanych stwierdzeń, poprzez określenie ich częstotliwości (prawie zawsze, często, czasem, rzadko, prawie nigdy). Wyniki przedstawia poniższa tabela.

	Prawie zawsze	Często	Czasami	Rzadko	Prawie nigdy
W moim domu panują ścisłe zasady, co mi wolno, a czego nie	17%	15%	22%	22%	29%
Moi rodzice określili ścisłe zasady, co mi wolno robić poza domem	20%	18%	22%	20%	23%
Moi rodzice wiedzą z kim spędzam wieczory	62%	23%	9%	5%	9%
Moi rodzice wiedzą gdzie spędzam wieczory	64%	23%	7%	5%	5%
Mogę łatwo otrzymać od matki lub ojca ciepło i opiekę	73%	19%	7%	3%	3%
Mogę łatwo otrzymać od matki lub ojca wsparcie emocjonalne	66%	21%	9%	4%	5%
Mogę łatwo pożyczyć pieniądze od któregoś z rodziców	33%	20%	31%	13%	10%
Mogę łatwo dostać w prezencie pieniądze od któregoś z rodziców	30%	22%	32%	15%	7%
Mogę łatwo otrzymać wsparcie od mojego najlepszego przyjaciela	48%	24%	18%	7%	7%
Mogę łatwo otrzymać wsparcie emocjonalne od mojego najlepszego przyjaciela	53%	21%	16%	6%	9%

Tabela 43. Częstotliwość zjawisk pojawiających się w bliskich relacjach uczniów.

Młodzież ma podzielone opinie na temat tego, czy w ich domu panują ścisłe zasady oraz czy te zasady określają również ich zachowanie poza domem. Większość młodzieży przyznaje, że rodzice wiedzą z kim i gdzie spędzają wieczory oraz że mogą łatwo uzyskać od któregoś rodzica ciepło i opiekę oraz wsparcie emocjonalne. Młodzież ma podzielone zdanie dotyczące częstotliwości tego że łatwo mogą uzyskać pieniądze (pożyczyć lub dostać w prezencie) od rodziców. Młodzież prawie zawsze, często i czasem może uzyskać wsparcie, ciepło i opiekę od swojego przyjaciela.

Starsi uczniowie: międzypokoleniowa transmisja przemocy

Ankietę na temat międzypokoleniowej transmisji przemocy wypełniło 163 uczniów szkół z Gminy Pisz. Średnia wieku respondentów wynosiła 12,92. 8% badanych chodziło do klasy V, 31% ankietowanej młodzieży uczęszczało do klasy VI, w VII klasie uczyło się 30% badanych, a 31% należy do klasy VIII. Uczniów zapytano o to z jaką częstotliwością ich rodzice stosują następujące konsekwencje w stosunku do zachowań, które uznają za niewłaściwe. Najczęstszymi konsekwencjami, które pojawiały się w odpowiedziach były upominanie, rozmowa, podczas której można wytłumaczyć powody takiego zachowania oraz pogadanka. Nieco rzadziej zdarzało się rodzicom uczniów krzyczeć, natomiast rzadko lub nigdy stosować takie sposoby jak poszturchiwanie, bicie bez lub z użyciem przedmiotów, groźby, obelgi, szantaż emocjonalny czy jakiegokolwiek formy przemocy fizycznej. Poniższa tabela prezentuje szczegółowe wyniki.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Upomnienie	12%	27%	41%	19%	6%
Rozmowa, podczas której możesz wytłumaczyć powody takiego zachowania	13%	38%	28%	16%	7%
Pogadanka	20%	32%	26%	17%	9%
Poszturchiwanie	1%	2%	7%	18%	74%
Bicie bez użycia przedmiotów	1%	0%	3%	8%	88%
Bicie przy użyciu przedmiotów	0%	0%	2%	2%	96%
Groźby	1%	2%	4%	14%	80%
Obelgi	1%	2%	6%	17%	78%
Szantaż emocjonalny	1%	2%	8%	12%	77%
Krzyczenie	8%	10%	23%	44%	17%
Jakiegokolwiek formy przemocy fizycznej	1%	1%	2%	8%	88%

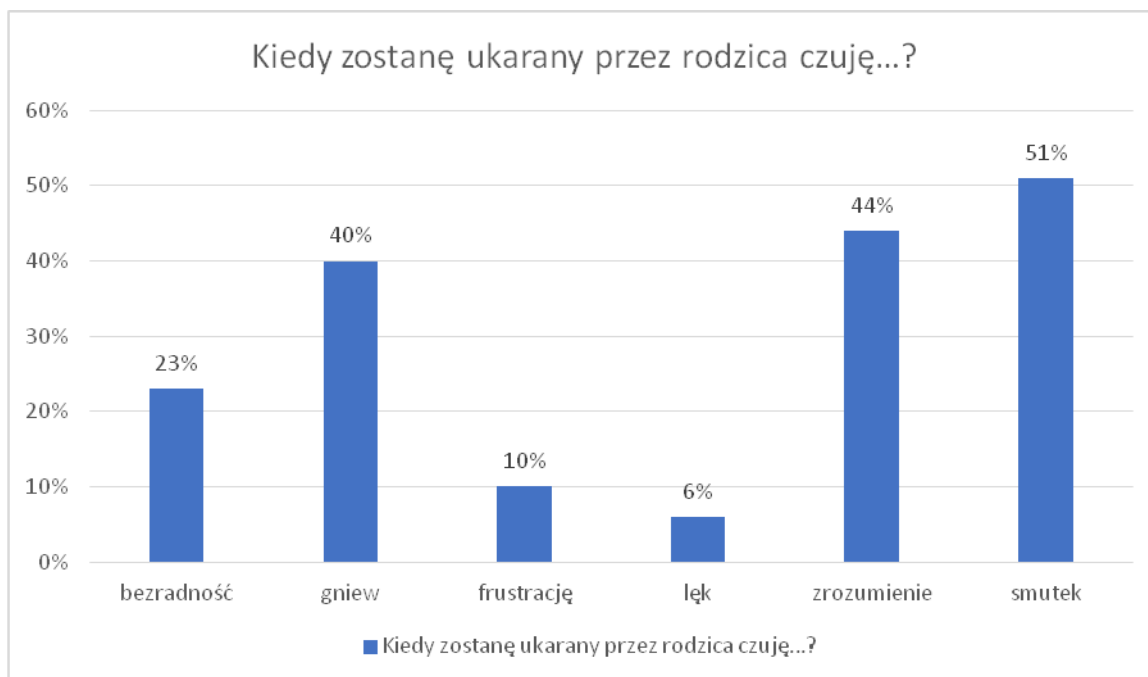
Tabela 44. Częstotliwość stosowania różnych form konsekwencji negatywnych zachowań przez rodziców uczniów.

Zapytano uczniów również o to, z jakimi stwierdzeniami dotyczącymi stosowania różnych form przemocy jako sposobu wychowania się zgadzają. 44% ankietowanych nie zgodziło się z żadnym z poniższych stwierdzeń.

	% badanych zgadzających się ze stwierdzeniem
Rodzice stosują kary fizyczne, ponieważ zależy im żebym wyrósł na porządnego człowieka	11%
Rodzice stosują kary fizyczne, ponieważ nie potrafią znaleźć innego sposobu bym zrozumiał pewne rzeczy	9%
Uważam, że kary fizyczne stosowane przez moich rodziców wyjdą mi na dobre	9%
Kary fizyczne są spodziewaną konsekwencją mojego niewłaściwego zachowania	15%
Kary fizyczne wymierzane przez rodziców są dla mnie zaskoczeniem	9%
Rodzice żałują zastosowania przemocy fizycznej	23%
Nie zgadzam się z żadnym	44%

Tabela 45. Zdanie uczniów na temat stosowanych względem nich przemocy fizycznej przez rodziców.

Na pytanie o to, jakie uczucia wzbudza w młodzieży bycie ukaranym przez rodzica, największy odsetek młodzieży, bo 51% wskazał na smutek, następnie na zrozumienie (44%) oraz na gniew (40%).

Rysunek 20. Emocje odczuwane przez uczniów po tym, jak zostali ukarani przez rodziców.

Chcąc określić za co najczęściej karani są uczniowie, poproszono ich, by oznaczyli częstotliwość doświadczanych kar w zależności od przewinienia. Najczęściej młodzi ludzie karani są za niepowodzenia w szkole, złe zachowanie w szkole, brak wywiązywania się z obowiązków domowych, dyskutowanie oraz robienie rzeczy, na które rodzice nie wyrazili zgody. Najrzadziej dostają kary bez powodu oraz za odmienne poglądy.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Niepowodzenia w szkole	4%	6%	20%	29%	42%
Złe zachowanie w szkole	2%	4%	20%	35%	42%
Brak wywiązywania się z obowiązków domowych	2%	10%	25%	34%	31%
Dyskutowanie	2%	12%	21%	31%	34%
Odmienne poglądy	1%	5%	7%	17%	74%
Robienie rzeczy, na które nie wyrazili zgody	4%	9%	25%	38%	26%
Bez powodu	1%	1%	5%	10%	86%

Tabela 46. Częstotliwość karania przez rodziców w opinii ankietowanych uczniów w zależności od przewinienia.

Chcąc zbadać jaką relację mają uczniowie ze swoimi rodzicami poproszono ich o ustosunkowanie się i zaznaczenie jak często mogą liczyć na swoich rodziców w opisanych sytuacjach. Wyniki przedstawia poniższa tabela.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Mogę liczyć na wsparcie emocjonalne rodziców	48%	33%	12%	5%	3%
Wiem, że rodzic mnie nie wesprze	14%	8%	4%	16%	59%
Ufam swoim rodzicom	58%	23%	16%	5%	1%
Nie wierzę swoim rodzicom	4%	3%	18%	31%	45%
Rozmawiam ze swoimi rodzicami z przyjemnością	43%	33%	16%	8%	1%
Unikam rozmów z rodzicami	2%	3%	19%	33%	44%
Spędzam z własnej woli czas z rodzicami	35%	33%	21%	7%	6%
Nie chcę spędzać czasu z rodzicami	2%	0%	17%	30%	54%
Doznaję czułości od strony rodzica	49%	28%	13%	7%	4%
Rodzic nie okazuje mi czułości	1%	2%	9%	22%	68%
Czuję, że rodzice mnie akceptują	66%	21%	11%	2%	1%
Uważam, że rodzice chcieliby, żebym był inny	4%	6%	18%	19%	56%

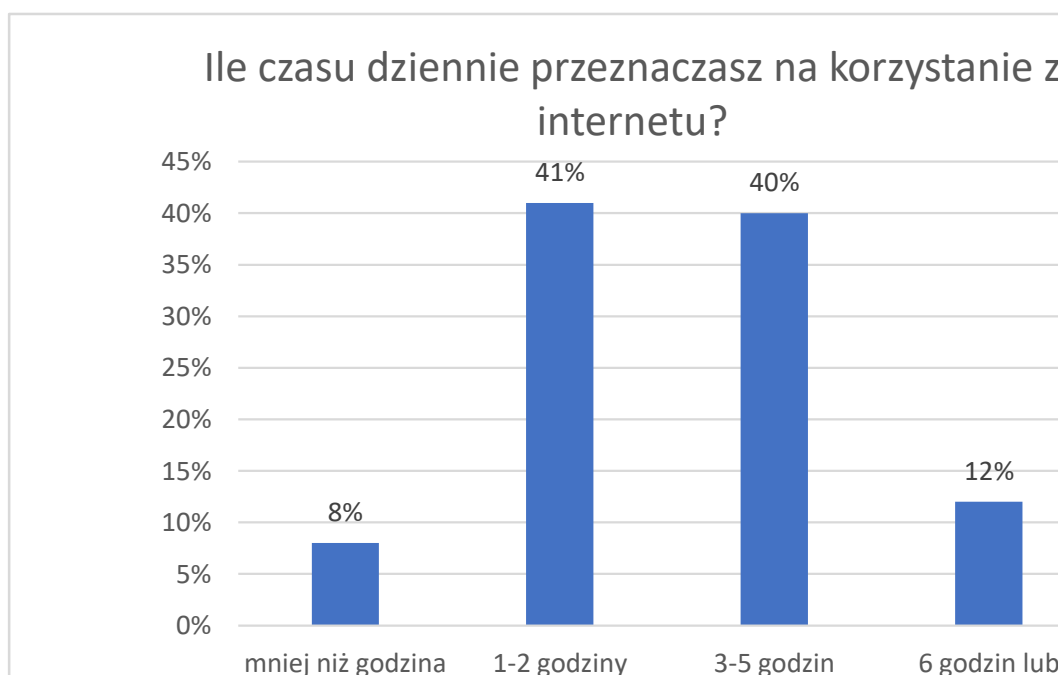
Tabela 47. Relacja rodziców z dziećmi w opinii ankietowanej młodzieży.

Większość ankietowanych zaznaczyła wyższą częstotliwość (bardzo często i często) sformułowań opisujących pozytywne relacje z rodzicami. Natomiast zdecydowanie rzadziej (rzadko i nigdy) zdarzają się sytuacje opisane jako negatywne. Ankietowana młodzież deklaruje więc pozytywne relacje ze swoimi rodzicami. Badana młodzież została zapytana o to, jak często odczuwa różnego rodzaju stany emocjonalne. Najczęściej odczuwanymi przez ankietowaną młodzież stanami są niska samoocena, spokój, radość, stres czy smutek. Rzadziej ankietowani odczuwają niepokój, złość, wyobcowanie.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Niepokój	2%	8%	19%	45%	28%
Niska samoocena	17%	12%	19%	26%	29%
Złość	9%	21%	37%	27%	8%
Wyobcowanie	2%	7%	18%	21%	52%
Spokój	26%	42%	21%	8%	4%
Radość	39%	42%	13%	4%	3%
Stres	15%	15%	28%	37%	9%
Smutek	9%	15%	34%	34%	10%

Tabela 48. Częstotliwość odczuwanych przez ankietowaną młodzież stanów emocjonalnych.

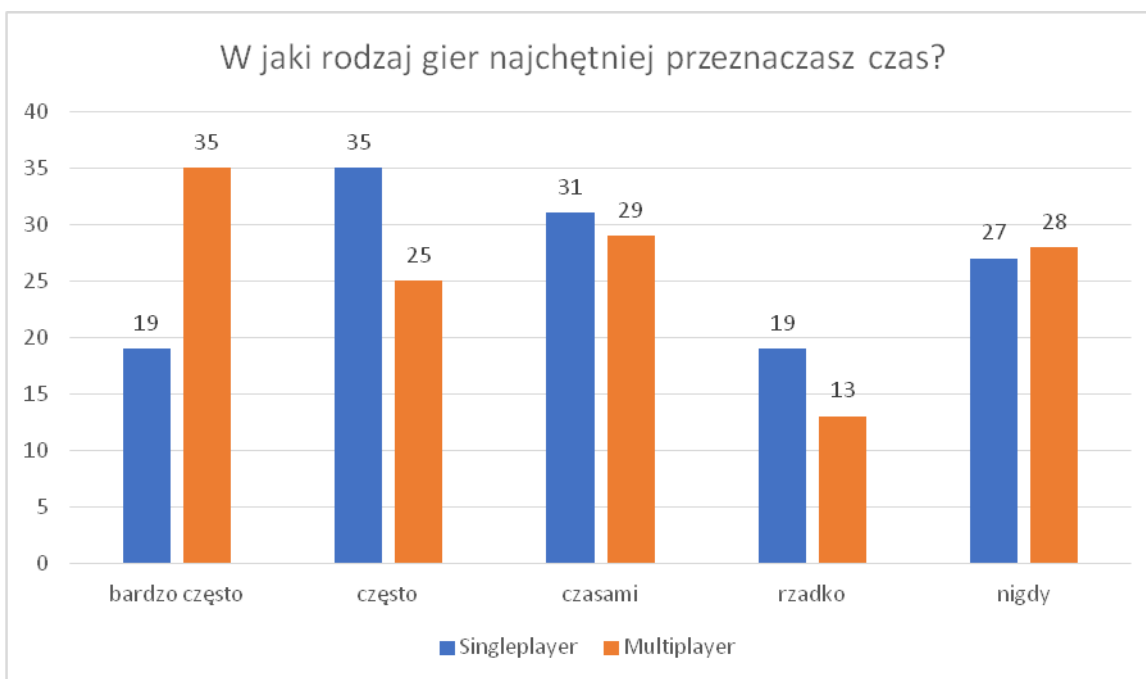
W celu zbadania zjawisk określanych jako cyberzagrożenia, a więc zagrożenia mające miejsce w Internecie, przeprowadzono ankietę wśród 158 uczniów uczęszczających do szkół na terenie Gminy Pisz.

Rysunek 21. Ilość czasu spędzanego przez ankietowaną młodzież w Internecie w ciągu dnia.

Największy odsetek ankietowanych spędza w Internecie od godziny do pięciu godzin. Do korzystania z Internetu w telefonie podczas zajęć w szkole przyznaje się 23% uczniów. 77% ankietowanych zaprzecza, by taka sytuacja miała miejsce. Zapytano młodzież czy kiedykolwiek zdarzyło im się korzystać z karty kredytowej rodzica, by zrealizować płatność w Internecie. 15% odpowiedziało twierdząco, 80%

zaprzeczyło, by taka sytuacja miała kiedykolwiek miejsce. 5% badanych odpowiedziało, że nie pamięta. Podobne pytanie zadano jako kolejne, z tym że uwzględniono w nim sytuację, kiedy wykorzystanie karty kredytowej odbyło się bez wiedzy rodzica. Do takiego czynu przyznało się już tylko 2% ankietowanych. 96% zaprzeczyło, by kiedykolwiek użyło karty kredytowej rodzica bez jego wiedzy w celu zrealizowania płatności w Internecie, natomiast 2% przyznało że nie pamięta. 81% badanych przyznało, że gra w gry na komputerze lub telefonie. 19% odpowiedziało, że nie gra w gry.

Rysunek 22. Ilość poświęcanego czasu na gry single- i multiplayer.

Często i czasami najczęściej ankietowanych preferuje gry w typie singleplayer. Natomiast w multiplayer młodzież gra bardzo często, często i czasami. Młodzież najchętniej do grania w gry wykorzystuje komputer i telefon (kolejno 35% i 34% wszystkich badanych uczniów). Zdecydowanie rzadziej preferują konsolę (12% wszystkich badanych odpowiedziało w ten sposób). U 55% uczniów deklarujących, że gra w gry rodzice kontrolują to w co gra ich dziecko. Jednocześnie 23% badanych uczniów potwierdza, że zdarza im się grać w gry, które nie są dostosowane do ich wieku. Młodzież zapytano o to, czy kiedykolwiek korzystali z Paysafecard. Przyznało się do tego 35% uczniów, natomiast 65% zaprzeczyło. Na kupon najczęściej osób przeznaczyło 20 złotych (28 badanych). Nieliczne osoby dokonywały zakupu raz w tygodniu lub więcej oraz raz w miesiącu lub więcej (po 3 osoby badane odpowiedziały w ten sposób). Zapytano młodzież, czy kiedykolwiek dokonywali płatności za usługę (grę, dodatkowe skórki, konto do gier) posługując się SMS-em. 18% przyznało, że taka sytuacja miała miejsce, 77% zaprzeczyło, natomiast 5% odpowiedziało, że nie pamięta takiej sytuacji. Zbadano na jakie aktywności młodzież

poświęca swój czas w Internecie. Najczęściej młodzież pożytkuje ten czas na przeglądanie serwisów społecznościowych, rozmowy przez komunikatory, rozwijanie swoich zainteresowań, śledzenie ulubionych Yutuberów oraz korzystanie z serwisów streamingowych. Najmniej osób przyznaje się do oglądania patostreamów. Dane szczegółowe przedstawia poniższa tabela.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Przeglądanie serwisów społecznościowych	21%	28%	26%	14%	12%
Rozmowy przez komunikatory internetowe	30%	32%	25%	11%	5%
Zamieszczanie swoich zdjęć w sieci za pośrednictwem aplikacji	4%	6%	23%	37%	31%
Komentowanie zdjęć i postów znajomych	9%	16%	28%	27%	21%
Rozwijanie zainteresowań	15%	35%	33%	11%	8%
Śledzenie ulubionych Yutuberów	25%	33%	27%	8%	8%
Korzystanie z serwisów streamingowych	23%	21%	26%	14%	20%
Edukacja	11%	33%	35%	15%	8%
Oglądanie patostreamów	4%	6%	4%	13%	74%

Tabela 49. Ilość czasu poświęcana na różnego rodzaju aktywności w Internecie.

Uczniów szkół w Gminie Pisz zapytano również o to, czy kiedykolwiek zetknęli się wśród swoich rówieśników z wymienionymi zjawiskami, do których dochodziło za pośrednictwem Internetu. Uczniowie mogli udzielić jednej z pięciu odpowiedzi określającej częstotliwość takich zachowań wśród ich rówieśników: bardzo często, często, czasami, rzadko, nigdy.

	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Nigdy
Nękanie	1%	2%	7%	14%	78%
Wyzywanie	4%	6%	22%	30%	42%
Straszenie	2%	3%	9%	17%	72%
Szantażowanie	1%	0%	5%	14%	82%
Publikowanie lub rozsyłanie kompromitujących informacji (zdjęć, filmów, informacji tekstowych)	0%	3%	6%	13%	80%
Podszywanie się pod kogoś	2%	3%	6%	14%	77%
Wykluczenie z grupy rówieśniczej (wyrzucenie z grona znajomych, grup, konwersacji)	4%	8%	11%	27%	53%
Zawieranie nowych znajomości	8%	17%	25%	30%	23%

Tabela 50. Zjawiska, z którymi młodzież spotyka się wśród swoich rówieśników.

Najrzadszymi sytuacjami, z którymi spotyka się młodzież w Internecie to: nękanie, straszenie, szantażowanie, publikowanie lub rozsyłanie kompromitujących informacji. Nieco częściej młodzież ma do czynienia z wyzywaniem w Internecie, podszywaniem się pod kogoś lub wykluczeniem z grupy rówieśniczej. Najczęściej (czasami) młodzież poznaje nowych znajomych za pośrednictwem Internetu. Zapytano uczniów o to, czy kiedykolwiek padli ofiarą któregoś z zachowań związanych z Internetem. Najczęściej uczniowie przyznawali, że byli ofiarą zawierania nowych znajomości (51%) oraz wyzywania (39%) i wykluczenia z grupy rówieśniczej (27%). Zdecydowana większość uczniów nie ma jednak doświadczeń związanych z byciem ofiarą przedstawionych zachowań w Internecie.

	Tak	Nie	Nie jestem pewien
Nękanie	3%	82%	16%
Wzywanie	39%	47%	13%
Straszenie	11%	78%	14%
Szantażowanie	4%	82%	14%
Publikowanie lub rozsyłanie kompromitujących informacji (zdjęć, filmów, informacji tekstowych)	1%	90%	9%
Podszywanie się pod kogoś	9%	82%	9%
Wykluczenie z grupy rówieśniczej (wyrzucenie z grona znajomych, grup, konwersacji)	27%	60%	13%
Zawieranie nowych znajomości	51%	36%	16%

Tabela 51. Bycie ofiarą zachowań pojawiających się w Internecie wśród ankietowanych uczniów.

Jeszcze bardziej zdecydowane odpowiedzi pojawiły się na pytanie o to, czy kiedykolwiek uczniowie byli sprawcami wymienionych czynności odbywających się za pośrednictwem Internetu. Najwięcej uczniów przyznało się do zawierania nowych znajomości (47%), wzywania (27%) oraz wykluczania z grupy rówieśniczej (15%).

	Tak	Nie	Nie jestem pewien
Nękanie	1%	92%	6%
Wyzywanie	27%	69%	9%
Straszenie	6%	89%	6%
Szantażowanie	2%	91%	7%
Publikowanie lub rozsyłanie kompromitujących informacji (zdjęć, filmów, informacji tekstowych)	1%	96%	3%
Podszywanie się pod kogoś	8%	91%	1%
Wykluczenie z grupy rówieśniczej (wyrzucenie z grona znajomych, grup, konwersacji)	15%	77%	9%
Zawieranie nowych znajomości	47%	42%	11%

Tabela 52. Bycie sprawcą zachowań pojawiających się w Internecie wśród ankietowanych uczniów.

Uczniowie, zapytani o to, czy zdarzyło im się kiedykolwiek, by ktoś włamał im się na prywatne konto, czy to pocztowe, na portalu społecznościowym, czy też w grze w większości odpowiedzieli, że taka sytuacja nie miała miejsca (65%). Przyznało się do takich doświadczeń 24% ankietowanych uczniów, a 11% odpowiedziało, że nie wie. Na pytanie o to, czy uczniowie znają wszystkich swoich znajomych na Facebooku 68% ankietowanych odpowiedziało, że tak, 20% przyznało, że nie zna wszystkich swoich Facebookowych znajomych, a 12% odpowiedziało, że nie posiada.

Rysunek 23. Znajomość wszystkich osób posiadanych wśród znajomych na Facebooku.

Uczniów szkół z Gminy Pisz zapytano także o to, czy wierzą w prawdziwość informacji udostępnianych przez ich ulubionych influencerów. Większość ankietowanych odpowiedziała, że to zależy (62%). 30% udzieliło odpowiedzi przeczącej, natomiast 8% odpowiedziało, że tak wierzy w prawdziwość takich informacji.

11. Wnioski i rekomendacje z badań.

Mieszkańcy Gminy Pisz, zarówno seniorzy, dorośli jak i młodzież ucząca się w szkołach na terenie Gminy uważają, że uzależnienie od alkoholu stanowi jeden z najważniejszych problemów społecznych. Innym ważnym problemem społecznym, na który wskazywali badani w każdej grupie wiekowej oraz informacje zasięgnięte od Urzędu Gminy, jest bezrobocie. Mieszkańcy wyrażają również zaniepokojenie kwestiami ekologii oraz niszczeniem środowiska naturalnego. W swoim otoczeniu i w najbliższym środowisku mieszkańcy Gminy Pisz widzą osoby, które są osobami bezrobotnymi oraz uzależnionymi od alkoholu. Widoczność tych grup społecznych jest więc intensywna. Ankietowani, zarówno młodzież, jak i dorośli, a także seniorzy czy osoby niepełnosprawne, w wielu pytaniach dotyczących używek wybierało odpowiedzi „nie wiem”, „nie mam zdania”, „trudno powiedzieć”. Odpowiedzi te, szczególnie w przypadku uczniów i rodziców, wskazują na to, że wciąż brak jest wiedzy dotyczącej skutków używek, ale również potrzebna jest edukacja w zakresie popularnych mitów na temat najpopularniejszych używek (choćby dotyczących ich wpływu na sylwetkę, problemy z zasypianiem, fizjologię i rozwój płodu). W badaniu wyraźny jest również trend postrzegania osób niepijących jako osób wymykających się standardom. Jeśli osoba w otoczeniu ankietowanych nie spożywa alkoholu, to najczęściej spotyka się z reakcjami takimi jak usilne namowy, dociekanie powodów lub brak reakcji. Rzadko kiedy abstynenci spotykają się z podziwem ze strony swojego otoczenia. Należałoby przekazywać młodzieży, ale też dorosłym czy seniorom, ideę zdrowego stylu życia, wolnego od używek, co jest postawą godną podziwu i wsparcia. Szczególną troską należy otoczyć mieszkańców Gminy Pisz w zakresie profilaktyki zdrowia psychicznego. Należy uczyć pozytywnego myślenia, wzmacniać pozytywny obraz siebie oraz swojej przyszłości, co stanowi ważny element profilaktyki zaburzeń psychicznych takich jak depresja. Jest to ważne zwłaszcza w przypadku dzieci i adolescentów, którzy wskazują, że często odczuwają takie uczucia i stany jak niska samoocena, złość czy stres. Opieką należy otoczyć również osoby niepełnosprawne oraz seniorów, których samopoczucie również ma tendencje do bycia obniżonym. Wśród młodszych uczniów należy zwrócić uwagę przede wszystkim na pozytywną atmosferę w klasie, szkole i dobre relacje z nauczycielami i wychowawcą. Bardzo duże znaczenie mają dla młodszych uczniów media społecznościowe, na które dzieci w młodszych klasach szkoły podstawowej poświęcają większość swojego czasu w Internecie. **Ważnym aspektem jest także to, że nieco ponad połowa rodziców (55%) kontroluje to, w co grają ich dzieci.** Należy uświadomić rodziców, że nie wszystkie gry są odpowiednie dla dziecka w danym wieku, ale również że niektóre gry wymagają nakładów finansowych. W diagnozie ustalono, że młodzież odbywa inicjację alkoholową najczęściej z członkiem swojej rodziny. Wobec tego wysnuwa się wniosek, że należy podjąć kroki związane z psychoedukacją i objąć nią cały system rodzinny, uczulając na takie kwestie, jak dzieciństwo wolne od alkoholu. Ważne są tutaj również wzorce przekazywane z pokolenia na pokolenie. Młodzi ludzie najczęściej upatrują przyczyn sięgania po alkohol właśnie w chęci poczucia się dorosłym

na co również mogą mieć wpływ wzorce przekazywane im przez dom rodzinny czy media (kojarzenie rodziców z piciem, innych dorosłych osób bawiących się w towarzystwie alkoholu, wrzucających zdjęcia do Internetu). Innymi powodami sięgania po alkohol przez osoby niepełnoletnie to ucieczka od problemów, naciski ze strony otoczenia oraz chęć lepszej zabawy. **I tu bardzo ważnym elementem profilaktyki wczesnej inicjacji alkoholowej młodzieży jest przede wszystkim nauka (w formie warsztatów czy treningów) asertywności, radzenia sobie ze stresem, rozwiązywania konfliktów, wzbudzenie poczucia odpowiedzialności i dorosłości, nauka tego, że dobra zabawa nie zależy od spożytego alkoholu (ważne w procesie profilaktycznym jest wsparcie pozytywnej grupy rówieśniczej, trenerów rówieśniczych czy tutorów).** Rodzice przyznają, że podają swoim dzieciom leki przeciwbólowe, natomiast młodzież potwierdza stanowisko rodziców, odcinając się od przyjmowania narkotyków, jednak wskazując iż przyjmują leki przeciwbólowe. Powinno się zatem uzmysłwić młodzieży i rodzicom, że w Polsce szczególnie palącym problemem jest lekomania, która również stanowi formę uzależnienia. **Przemoc rówieśnicza wśród starszych uczniów wykorzystuje przede wszystkim media społecznościowe oraz smartfony.** Można wysnuć wniosek, że przemoc w formie fizycznej pozostaje w szkołach głównie w formie wyśmiewania. Najczęstszymi przejawami przemocy rówieśniczej jest ośmieszanie w Internecie, robienie zdjęć bez wiedzy czy zgody osoby fotografowanej oraz rozpowszechnianie ich w mediach społecznościowych, czy za pomocą komunikatorów. Warto pochylić się nad problemem cyberprzemocy i udzielać dostosowanej do wysokich technologii pomocy i wsparcia, zarówno dla ofiar jak i sprawców. Działania profilaktyczne muszą być dostosowane do nowych form przemocy rówieśniczej. Warto również nawiązać współpracę z policją, która uzmysłwi młodzieży, że ich działania są nie tylko przemocowe, ale mają charakter wykroczeń lub przestępstw. Rodzice i uczniowie opisują metody wychowawcze, które mają głównie formę upominania, rozmowy, pogadanki, krzyczenia czy też nieodzywania się przez rodzica do dziecka przez jakiś czas. Dostosowane do potrzeb rodziców warsztaty wychowawcze, traktujące o metodach wychowawczych, odbiegających nieco od tych tradycyjnych, byłyby wartościowe zarówno dla jednej jak i drugiej grupy społecznej. Silnym akcentem w oddziaływaniach profilaktycznych powinny być działania nakierowane na bezpieczeństwo w sieci. Aż 1/5 badanej młodzieży nie zna swoich znajomych w mediach społecznościowych, tymczasem zdecydowana większość młodych ludzi udostępnia na swoich profilach informacje osobiste, dane personalne, miejsca swojego pobytu, co może zostać wykorzystane przeciwko nim. **1/5 badanych rodziców przyznała, że użyła przemocy fizycznej względem swojego dziecka w ramach ukarania go. Niemal drugie tyle rodziców samo doświadczyło przemocy fizycznej od swoich rodziców.** Dlatego tak ważna jest edukacja rodziców oraz zmiana czy też wzbogacenie ich warsztatu wychowawczego, by ten trend karania fizycznego nie ulegał międzygeneracyjnemu dziedziczeniu. **Warto zwrócić uwagę również na to, że osoby z niepełnosprawnościami badane w ramach niniejszej diagnozy wskazywały na bariery, które uniemożliwiały im lub ograniczały możliwość wyjścia z domu.** Wiele z tych najczęściej wymienianych barier ma charakter architektoniczny, dlatego ważne jest, by w ujęciu ten aspekt w działaniach profilaktycznych. Jest to ważne ze względu na to, że rozszerzenie zakresu działalności i aktywności osób z niepełnosprawnością poprawi ich dobrostan psychiczny i przyczyni się

do większej samodzielności. Wyniki diagnozy mówią, że zarówno osoby z niepełnosprawnościami, jak i seniorzy zwracają się o pomoc głównie do swoich partnerów życiowych oraz dzieci (osoby z niepełnosprawnością wybrały najczęściej inne osoby). Należy poczynić wszelkiego rodzaju starania, by seniorzy i osoby z niepełnosprawnością w pełni korzystały z pomocy ośrodków pomocy społecznej oraz korzystały z zaplecza, które Gmina Pisz posiada. Młodzież szkolna deklaruje, że akty przemocy oraz swoje problemy i kłopoty zgłaszałyby głównie rodzicom czy też wychowawcy należałoby przemyśleć możliwe wspólne formy pomocy dzieciom i młodzieży. Współpraca domu i szkoły w tym względzie wydaje się być jednym z ważniejszych czynników, mającym na celu ochronę i szybką reakcję w przypadku zaistnienia doświadczenia przez dziecko przemocy czy agresji ze strony rówieśników.

12. Pozycja strategiczna Gminy Pisz.

12.1 Analiza SWOT

Głównym narzędziem oceny uwarunkowań jest analiza SWOT. Jest to metoda służąca do badania otoczenia organizacji oraz analizy jej wnętrza. Gmina Pisz ma ograniczony wpływ na kształtowanie się procesów społeczno – prawnych będących w jej otoczeniu. Analiza SWOT oparta jest na prostym schemacie klasyfikacyjnym, w którym czynniki wpływające dzielimy na:

1. **wewnętrzne pozytywne** – mocne strony (Strengths),
2. **wewnętrzne negatywne** – słabe strony (Weaknesses),
3. **zewnętrzne pozytywne** – szanse (Opportunities),
4. **zewnętrzne negatywne** – zagrożenia (Threats).

Ocena potencjału w aspekcie słabych i mocnych stron pozwala na określenie siły i słabości gminy w zakresie analizowanych sfer społecznych. Silny potencjał to baza umożliwiająca budowanie strategii, słabości to problemy i ograniczenia do pokonania. Zagrożenia to ostrzeżenie przed niepożądanym rozwojem warunków zewnętrznych, szanse to wsparcie i inspiracje dla lokalnej polityki społecznej.

Poniżej w formie tabelarycznej przedstawione są wyniki prac uczestników zespołu ds. planowania strategicznego, będących współautorami strategii opartej o diagnozę SWOT.

ANALIZA SWOT

EDUKACJA PUBLICZNA, KULTURA ,SAMOORGANIZACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - modernizacja i rozbudowa Domu Kultury - dobra baza lokalowa szkół miejskich i wiejskich - sale sportowe, informatyczne, - obecność świetlic wiejskich - dobre warunki lokalowe i księgozbiór Biblioteki Publicznej w Piszcu - zróżnicowana oferta Domu Kultury, koła zainteresowań, - wykwalifikowana kadra, wielospecjalistyczna kadra pedagogiczna, - dobrze zorganizowana praca Przedszkola Miejskiego w Piszcu, - działalność wolontariatu w szkołach, - organizacja różnorodnych społecznych akcji charytatywnych - w każdej szkole zatrudniony logopeda, pedagog , - zajęcia terapii pedagogicznej, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze - koła zainteresowań – SKS, koło teatralne, chór, koła przedmiotowe - zajęcia psychoedukacyjne dla rodziców i wychowawców - - organizowanie w szkołach spotkań profilaktycznych i informacyjnych - kluby wolontariatu w szkołach, - Koło Emerytów i Rencistów - dowóz uczniów do szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> - brak życia kulturalnego, aktywności uczniów w godzinach popołudniowych, - brak wykwalifikowanej kadry animacyjnej, artystycznej w Domu Kultury/taniec, śpiew ..... - niedobór sprzętu komputerowego, oprogramowania w szkołach i instytucjach, - brak miejsca na dzienne spotkania seniorów – lokal, - brak kadry w świetlicach wiejskich, - brak finansów na działania społeczne i kulturalne - niskie wyniki egzaminów zewnętrznych - nie każda szkoła posiada wystarczającą bazę lokalową (brak sali do prowadzenia zajęć warsztatowych), - mała dostępność do psychologów i innych specjalistów w tym dietetyka - nie proporcjonalna ilość zatrudnionych nauczycieli specjalistów do potrzeb, - dowozy dzieci do szkoły uniemożliwiają lub utrudniają korzystanie z oferty pozalekcyjnej przez część dzieci, - brak oferty dla młodzieży i seniorów, - brak dostępu do psychologów i terapeutów, doradców dla osób

<ul style="list-style-type: none"> - znajomość środowiska lokalnego przez kadre pedagogiczną - promocja szkół w środowisku 	<p>dorostych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - małe zainteresowanie rodziców spotkaniami z nauczycielami, - ograniczona oferta zajęć sportowych, warsztatowych rozwijających z uwzględnieniem obu płci i dostosowaniem do potrzeb
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> - realizacja projektów ze środków unijnych - bogata i różnorodna oferta form doskonalenia zawodowego dla kadry, 	<ul style="list-style-type: none"> - brak zaangażowania społeczności lokalnej w inicjatywy edukacyjne, - bezrobocie, - niechęć do działań społecznych - państwowe programy socjalne, - brak umiejętności wśród rodziców w radzeniu sobie z problemami własnych dzieci, - brak zainteresowania rodziców problemami dzieci i młodzieży, - 500+ nie przekazywane na potrzeby dzieci, - dezaktywacja zawodowa rodziców, postawa roszczeniowa, konsumpcyjny styl życia - emigracja z gminy osób wykształconych - bezrobocie na terenach wiejskich - zła komunikacja w mniejszych miejscowościach, - zbyt mała w stosunku do potrzeb liczba programów rządowych,

	ministerialnych i unijnych skierowanych do placówek edukacyjnych.
--	---

POMOC SPOŁECZNA, PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE, POMOC OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM I OSOBOM STARSZYM	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - MGOPS wyposażony w odpowiedni sprzęt, pokój spotkań z klientem, sala szkoleniowa, własny środek transportu, - system pomocy społecznej zapewniający wsparcie osobom i rodzinom będącym w trudnej sytuacji życiowej, - dobre rozeznanie środowiska przez pracowników socjalnych, - odpowiednio przygotowana kadra do pracy z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie, - wsparcie rodzin przez Asystenta rodziny - dobrze zorganizowane dożywanie dzieci i młodzieży - wykształcona i stale doskonaląca swoje umiejętności kadra pracowników MGOPS, - mobilność i elastyczność kadr pomocy społecznej, - rozwój działań służących profilaktyce rozwiązywania problemów społecznych, - Gminny Zespół Interdyscyplinarny (w MGOPS) - Punkt Specjalistycznego Poradnictwa (w MGOPS) - Klub Integracji Społecznej (w MGOPS) - Środowiskowy Dom Samopomocy w Piszcu - Centrum Integracji Społecznej w Piszcu, - Spółdzielnia Socjalna „DIARÓZ” - Teleopieka 	<ul style="list-style-type: none"> - budynek MGOPS - brak windy, brak podjazdu, niedostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, biura znajdują się na pierwszym i drugim piętrze, - brak placówek wsparcia dziennego na rzecz osób starszych, w tym: Klubu Seniora, Gospodarstwa opiekuńczego, Dziennego Domu Pobytu, mieszkania chronionego, mieszkania treningowego, mieszkania wspomaganego, - brak komisji do orzekania o stopniu niepełnosprawności - brak infrastruktury transportowej do przewozu osób niepełnosprawnych - brak Rodzinnego Domu Pomocy dla osób starszych, - niewystarczające środki finansowe na realizację różnych programów pomocowych, - słabo rozwinięta sieć poradnictwa specjalistycznego - zbyt mała współpraca między organizacjami pozarządowymi a OPS, - niedostateczny dostęp do rehabilitacji osób niepełnosprawnych, - brak wsparcia wolontariatu dla osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych - brak opieki wytchnieniowej - brak Telemedycyny

<ul style="list-style-type: none"> - „Koperta życia” - organizacje pozarządowe - Ośrodek Interwencji Kryzysowej (w PCPR) - mieszkanie chronione dla osób opuszczających placówkę (w PCPR) - parafialne zespoły Caritas - udział organizacji pozarządowych w sferze pomocy społecznej - systematycznie zwiększająca się świadomość problemów osób niepełnosprawnych - zwiększający się poziom tolerancji - dobra współpraca z jednostkami gminnymi i powiatowymi 	<ul style="list-style-type: none"> - brak Asystenta osoby starszej
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość wykorzystania funduszy zewnętrznych w tym ze środków UE do aktywizacji mieszkańców - tworzenie i wdrażanie specjalnych programów pomocowych w tym ze środków UE, - aktywizacja społeczności lokalnej, - tworzenie innowacyjnych programów mających na celu wsparcie samorządów - utworzona strefa ekonomiczna w Piszcu - wzrost poziomu wykształcenia społeczeństwa - korzystne regulacje prawne - udział organizacji pozarządowych w sferze pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczne promowanie pozytywnego wizerunku rodzin wielopokoleniowych przez media i środowisko lokalne - słaba kondycja finansowa mieszkańców, - stereotypowe myślenie na temat pomocy społecznej - duże obciążenie zawodowe pracowników pomocy społecznej (bardzo duża ilość różnorodnych problemów klientów) - uzależnienie klientów od systemu pomocy społecznej - roszczeniowe postawy klientów pomocy społecznej - bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu swoich problemów - negatywne wzorce zachowań społecznych - konsumpcyjny styl życia

<ul style="list-style-type: none"> - dobre warunki aktywnego starzenia się - postęp medycyny i poprawa sytuacji zdrowotnej osób starszych - obniżenie bezrobocia - wzrost samozatrudnienia - powiązanie programów skierowanych do osób długotrwale bezrobotnych z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowanie - poprawa sytuacji na rynku pracy na obszarach wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> - znieczulica społeczna - niewydolność wychowawcza rodzin - niepewność i niestabilność rynku pracy - niedostosowany do obecnych potrzeb system kształcenia - emigracja przedsiębiorczej wykształconej młodzieży - sezonowość rynku pracy - wysoki poziom bezrobocia długotrwałego - dziedziczenie biedy - wysoki wskaźnik bezrobocia wśród młodych osób - marazm, zniechęcenie, brak perspektyw na zmianę sytuacji wśród osób długotrwale bezrobotnych - starzejące się społeczeństwo
--	---

PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I NARKOMANII	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu – dostępność do g. 19⁰⁰ - Punkty Konsultacyjne otwarte w godzinach popołudniowych - informacje w placówkach ochrony zdrowia, MGOPS, KPP w Pisz, portal internetowy, Facebook, BIP - Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Pisz realizujący zadania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, - realizacja programów profilaktycznych oraz kampanii edukacyjnych - dobra współpraca z instytucjami /szkoły, Policja, Pomoc Społeczna, Stowarzyszenia itd, wspierane w sprzęt i materiały edukacyjne - świetlica Wychowawczo-Terapeutyczna „Smurfy „/zajęcia socjoterapeutyczne/. - wykształcona kadra , otwarta na dalsze kształcenie, - wystarczająca ilość kadry, - zasoby osobowe: ilość realizatorów, stopień przygotowania, zdolność do samorozwoju, - szkoła dla rodziców i wychowawców, - realizacja programów profilaktycznych rekomendowanych w systemie rekomendacji dot. uzależnień, przemocy i ochrony 	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczona informacja w środowiskach wiejskich, - trudny dojazd na zajęcia do PTU - brak stabilizacji, niepewność lokalowa - problemy lekarzami ze specjalnością psychiatrii - kontrakt z NFZ ograniczony do osób pełnoletnich z uzależnieniami od alkoholu . - brak Klubu Młodzieżowego, - brak Klubu Seniora – dziennego pobytu , - mało organizacji angażujących młodzież, - brak zaangażowania osób starszych w działania dotyczące pomocy dzieciom, np. wolontariat w odrabianiu lekcji, spędzania wolnego czasu, - utrudniony dostęp do korzystania z usług specjalistów ze względu na miejsce zamieszkania, - brak możliwości dojazdów dla chętnych uczestników w zajęciach dodatkowych z terenu gminy ze środowisk wiejskich - brak zainteresowania rodziców/osób dorosłych/ ofertą profilaktyczno - edukacyjną - mało grup samopomocowych (AA, AI - anon, DDA)

<p>zdrowia ,</p> <ul style="list-style-type: none"> - szkolenia dla rodziców, realizacja programów rozwijających kompetencje wychowawcze, - punkt pomocy prawnej i psychologicznej 	
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> - szanse na zdobycie środków pomocowych unijnych i rządowych. - zmieniające się przepisy korzystnie wpływające na lokalizację i ilość punktów sprzedaży alkoholu oraz zakaz spożywanie w miejscu publicznym, 	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca wiedza społeczności lokalnej dotycząca objawów nadużywania narkotyków, dopalaczy, anabolików, - brak pozytywnych wzorców w rodzinie - brak reakcji społeczeństwa oraz przyzwolenie na przejawy demoralizacji dzieci i młodzieży

12.2. PROSPEKTYWNA WIZJA SPOSOBÓW ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH W GMINIE PISZ.

W przeprowadzonych ankietach reprezentanci społeczności Gminy Pisz określili w sposób szczegółowy oczekiwania realizacyjne w zakresie:

EDUKACJA PUBLICZNA, KULTURA, SAMOORGANIZACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

- edukacja skierowana do grup zawodowych – nauczyciele, pracownicy służby zdrowia,
- aktywizacja stowarzyszeń w dziedzinie edukacji publicznej „Nie bądź obojętnym świadkiem”,
- zwiększona edukacja w środowiskach wiejskich z wykorzystaniem świetlic wiejskich,
- dotarcie z edukacją i kulturą do mieszkańców wsi,
- większa aktywizacja społeczności lokalnej,
- atrakcyjne formy dostępu dorosłych do kultury i edukacji, punkty spotkań,
- organizacja imprez lokalnych,
- udział w szkoleniach,
- organizacja i realizacja projektów aktywizujących społeczeństwo, integrujących i edukacyjnych,
- edukacja artystyczna poprzez angażowanie do działań kulturalnych,
- edukowanie w zakresie artystycznym i społecznym,
- zdobywanie funduszy przez udział w projektach unijnych,
- udział w szkoleniach warsztatach,
- współpraca z instytucjami kultury w naszej gminie,
- analiza przeprowadzonych projektów,
- edukacja bezpieczeństwa dotycząca pieszych w ruchu drogowym,
- dbałość o czystość w miejscach publicznych,
- reakcje i informacje służb o zagrożeniach,
- zorganizowanie spotkań dla uczniów klas 1-3 z gminy – festyn promujący zdrowy tryb życia z naciskiem na profilaktykę uzależnień,
- w miarę możliwości przekazywanie środków finansowych na organizację zajęć

dla dzieci jako alternatywnej formy spędzania czasu wolnego,

- teatrzyki profilaktyczne,
- oferta kulturalna i sportowa dla uczniów,
- spotkania (kluby) imprezy dla osób niepełnosprawnych,
- informacja o różnych sposobach dokształcania dla osób starszych i chętnych do poszerzania własnych umiejętności,
- projekty/programy skierowane do społeczności lokalnej, warsztaty,
- udzielanie pomocy psychologicznej lub terapeutycznej,
- finansowanie zajęć pozalekcyjnych w zakresie kultury fizycznej, np. zajęcia karate, samoobrona, nauka tańca,
- kursy komputerowe, edukacja pedagogiczna dla rodziców,
- współpraca z kołami gospodyń wiejskich,
- utworzenie stowarzyszenia dla osób niepełnosprawnych,
- pełnowymiarowe przedszkola na terenie gminy,
- cykliczne imprezy kulturalne o różnorodnej tematyce, organizacja imprez sportowych,
- wprowadzanie kultury jako czynnika wpływającego na zwiększenie poziomu życia mieszkańców,
- brak kąpieliska, brak atrakcyjnych inicjatyw dla młodzieży,
- promowanie gminy w regionie, kraju, na świecie, dbałość o zabytki,
- współpraca z gminnymi kołami gospodyń wiejskich, jednostkami Ochotniczej Straży Pożarnej, Związkiem Emerytów i Rencistów, szkołami, kursy ogólnodostępne,
- przeciwdziałanie bezrobociu, doradztwo zawodowe i poradnictwo, szkolenia i podnoszenie kwalifikacji,
- edukacja psychologiczno-pedagogiczna dla rodziców,
- organizowanie grup edukacyjnych i wsparcia dla rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe,
- podejmowanie rozmów mediacyjnych w sytuacjach wczesnego kryzysu,

- organizowanie imprez integrujących rodzinę, spotkania z okazji np. w ramach Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny,
- wspieranie szkół w rozwijaniu działań profilaktycznych w szczególności obejmujących diagnozę problemu i realizację adekwatnych do potrzeb programów profilaktycznych,
- powstanie Klubów Seniora,
- na każdej gminnej imprezie kulturalnej czy sportowej prowadzić działania profilaktyki uzależnień,
- inspirowanie powstawania klubów wolontariatu,
- zajęcia sportowe dla ludzi w różnym wieku,
- warsztaty twórcze,
- kontynuowanie współpracy wychowawcy lub pedagoga szkolnego z instytucjami wspierającymi rodziny (np. wspólne wizyty domowe, rozmowy z rodzicami w celu pełniejszego rozpoznania problemów rodzin uczniów w zakresie dysfunkcji, uzależnień i przemocy w rodzinie,
- wyławianie młodych talentów, powołanie wolontariatu młodzieżowego, udział młodzieży w oddolnych inicjatywach, opiece nad ludźmi,
- motywowanie sołectw do aktywizowania się w działaniach kultury prowadzonych na danym terenie,
- włączenie społeczności dzieci wiejskich w imprezy organizowane w Gminie – przekaz informacji i pomoc w organizacji dowozu (to często problem organizacyjny),
- łatwiejszy dostęp do informacji na temat możliwości pozyskiwania środków na samoorganizację społeczności lokalnej,
- powołanie przedstawiciela do organizowania działań dla społeczności lokalnej,
- organizowanie konkursów, happeningów dla młodzieży i dorosłych o tematyce zdrowia psycho-fizycznego,

POMOC SPOŁECZNA, PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE, POMOC OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM I STARSZYM.

- aktywizacja osób niepełnosprawnych – instytucjonalna, aby okresowo odciążyć rodzinę,
- uruchomienie zakładu pielęgnacyjnego (np. na bazie szpitala), dla osób chorych

- i niepełnosprawnych, będącego wsparciem dla rodzin,
- większa dostępność usług pielęgnacyjno-opiekuńczych dla osób starszych,
  - edukacja osób starszych i niepełnosprawnych – większa dostępność usług opiekuńczych,
  - pomoc osobom starszym i schorowanym na obszarach wiejskich oraz większy dostęp do usług medycznych i pielęgnacyjnych,
  - funkcjonowanie placówki w godzinach popołudniowych /choćby w wybrane dni/,
  - rozwój takich działań jak koło emerytów czy Uniwersytety III wieku,
  - organizowanie przez Ośrodek Pomocy Społecznej akcji wolontariatu na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami. Szczególne znaczenie ma to w obecnej sytuacji epidemiologicznej, gdzie wyżej wymienione grupy stanowią grupy ryzyka ciężkich powikłań związanych z koronawirusem. Ważne jest, by nie pozostawiać tych osób samych sobie, w poczuciu osamotnienia i izolacji społecznej. Wolontariat może polegać na dostarczaniu zakupów, wyprowadzeniu psa czy telefonii życzliwości (prowadzenie zwykłych codziennych rozmów z seniorami i osobami z niepełnosprawnością),
  - udzielanie pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem bezrobocia – wsparcie w formie finansowej rzeczowej i usług,
  - rozwój systemu profilaktyki opieki nad rodziną i dzieckiem,
  - wypracowanie zintegrowanych działań na rzecz dziecka i rodziny, w szczególności rozszerzenie współpracy z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, zakładami opieki,
  - realizacja programów w obszarze przeciwdziałania przemocy wobec osób starszych
  - rozwijanie usług opiekuńczych poprzez zwiększenie dostępności usług i podnoszenie jakości świadczonych usług,
  - współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie pomocy osobom starszym, niepełnosprawnym, uzależnionym i ich rodzinom poprzez zapewnienie dostępności do poradnictwa specjalistycznego, grup wsparcia, programów, zajęć promujących zdrowy styl życia,
  - utworzenie Dziennego Domu Seniora z dowozem z całej gminy, zapobieganie przejścia reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej,
  - mieszkania przejściowe dla osób dotkniętych przemocą,
  - wolontariat dla osób starszych i samotnych,
  - świetlice wiejskie z programem dla osób starszych,

- utworzenie stowarzyszeń zajmujących się wsparciem kompleksowym osób niepełnosprawnym,
- utworzenie lokalnych klubów społecznych celem integracji środowiska lokalnego,
- organizacja mediacji oraz terapii małżeńskiej dla mieszkańców,
- środowiskowe domy samopomocy,
- dostęp do nauki języków obcych,
- podniesienie świadomości społecznej wobec przemocy w rodzinie,
- podniesienie poziomu wrażliwości społecznej na zjawisko przemocy,
- profesjonalne i sprawne działanie służb społecznych,
- systematyczne diagnozowanie problemów społecznych,
- godne życie osób starszych – strategia poprawy jakości życia – współpraca pracowników,
- służby zdrowia, którzy będą motywowali do adekwatnej do stanu zdrowia aktywności fizycznej a także edukowali w zakresie zachowań prozdrowotnych,
- działania mające na celu rozwijanie własnych pasji i zainteresowań, udziału w przedsięwzięciach społecznych i kulturalnych,
- utworzenie zakładu rehabilitacji na terenie Gminy,
- włączenie organizacji pozarządowych do dystrybucji żywności dla osób potrzebujących pomocy,
- działania promujące zdrowy styl życia,
- budowa mieszkań socjalnych i komunalnych na terenie gminy,
- umożliwienie osobom starszym, osobom niepełnosprawnym dostępu do Internetu,
- szerszy dostęp dla osób starszych, niepełnosprawnych i ofiar przemocy do poradnictwa prawnego,
- udostępnienie pomocy psychologicznej zwłaszcza dla osób uwikłanych w przemoc domową,
- rozwijanie działalności Uniwersytetu Trzeciego Wieku jako alternatywnej formy edukacji wczesna interwencja i pomoc rodzinie zagrożonej patologiami,
- tworzenie partnerstw publiczno – prywatnych,

- aktywny udział samorządu, OPS, organizacji pozarządowych w aplikowaniu o środki unijne,
- w ramach dostępnych programów, organizacja tzw. Żywej Biblioteki, spotkań z ludźmi, na temat problemu niepełnosprawności z osobami nią dotkniętymi, prezentacja szczególnych umiejętności tych ludzi,
- prowadzenie analizy potrzeb wśród osób niepełnosprawnych w zakresie potrzeb kulturalnych, w szczególności obłożnie chorych (np. czytanie w domu, dostarczanie książek etc),
- organizacja Dnia Seniora w miejscowościach w których są świetlice,
- zorganizowana interwencja kryzysowa w przypadkach szczególnie trudnych doświadczeń (pożar, huragan, samobójstwo w rodzinie itp.,
- wspieranie ekonomii społecznej (spółdzielczości socjalnej),
- warsztaty psychologiczne uruchamiające potencjał i zasoby podopiecznych, rodzin niezadowolonych życiowo,

PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I NARKOMANII

- ustabilizowanie sytuacji lokalowej Ośrodka Profilaktyki i Terapii w Pieszku,
- rozszerzenie działań terapeutycznych na inne rodzaje uzależnień – sfinansowanie tych terapii ze środków gminnych /NFZ finansuje uzależnienie od alkoholu,
- zwiększona edukacja skierowana do rodziców,
- kontynuacja programów profilaktycznych na wsiach,
- większy dostęp do wiedzy o szkodliwym działaniu alkoholu i narkotyków,
- mocny nacisk na kadrę rozwiązującą problemy: psychologowie, terapeuci itp.,
- kadra dobrze dopasowana do potrzeb,
- warsztaty dla dzieci i dorosłych z profilaktyką zachowań asertywnych, umiejętności radzenia sobie w stanach złości, opanowania niewłaściwych i nieakceptowanych społecznie zachowań,
- profilaktyka dla najmłodszych – „niebezpieczne słodczyce-energetyki”,
- prowadzenie systematycznej kontroli w miejscach zagrożonych zakłócaniem porządku publicznego,

- kontrola handlu alkoholem,
- współpraca z Policją, OPS, Kuratorami Sądowymi, placówkami oświatowymi,
- świetlica socjoterapeutyczna,
- organizowanie warsztatów profilaktycznych dla rodziców i ich dzieci,
- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, współuzależnionych, ofiar przemocy,
- programy dla szkół odnośnie bezrobocia, stresu, samotności, niedostosowania, przemocy domowej, przemocy moralnej, demoralizacji, braku wsparcia i kontroli rodziców, narkomanii, alkoholizmu, dopalaczy,
- kreowanie i propagowanie zdrowego i trzeźwego stylu życia,
- zapobieganie i minimalizacja skutków uzależnień wśród dzieci i młodzieży na terenie gminy,
- przeciwdziałanie rozpadowi rodziny w sytuacjach kryzysu i przemocy (terapia rodzinna, indywidualna, grupowa),
- prowadzenie terapii dla osób uzależnionych oraz terapii dla ich rodzin,
- podnoszenie świadomości społecznej o zjawisku przemocy, o uzależnieniach i możliwości uzyskania pomocy w tym zakresie,
- akcje i kampanie społeczne (lokalne a nie tylko w szkole),
- realizacja programów profilaktycznych wzmacniających kompetencje wychowawcze już dla rodziców dzieci w przedszkolu,
- wzmocnienie nadzoru policji w miejscach wokół szkół, laski, gdzie przebywa młodzież itp.,
- mobilizowanie do wolontariatu, pracy na rzecz społeczeństwa z efektów której mogliby korzystać,
- Punkt Konsultacyjny dla Osób Doznających Przemocy w Rodzinie/pomoc psychologiczna i prawna,
- kluby młodzieżowe – profilaktyka, edukacja, itp.,
- realizacja rekomendowanych programów profilaktycznych w szkołach i poza nimi,
- sport w profilaktyce – działania łączne,
- obozy i kolonie z programem profilaktycznym organizowane przez Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Piszcu,

- jak najwcześniejsze diagnozowanie problemu alkoholowego i narkomanii u młodzieży i dorosłych,
- działania profilaktyczne mające na celu integrację uczniów ze sobą, tworzenie miejsc do realizacji zainteresowań młodych ludzi oraz wspólnego spędzania czasu **jako czynniki chroniące przed nadmiernym używaniem Internetu oraz uzależnieniem od smartfona.**
- nauka tolerancji i empatii jako działania warsztatowe dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych i starszych. Działania te mają na celu zmniejszenie przemocy wśród rówieśników, przemocy w rodzinie, ale również przejawy zachowań agresywnych takich jak wyśmiewanie ze względu na przekonania, wygląd czy religię,
- wykorzystywanie zasobów gminy na tworzenie współpracujących ze sobą społeczności (np. nauczycieli i rodziców) w celu niesienia pomocy w przypadku zgłaszanych przez młodzież problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi czy przemocą w szkole,
- tworzenie atmosfery współpracy i integracji, uwzględniając potrzeby osób niepełnosprawnościami oraz seniorów mieszkających na terenie gminy,
- organizowanie działań mających na celu aktywizację społeczną tych grup (np. w formie grup wsparcia),
- warsztaty wychowawcze dla rodziców, szczególnie rodziców młodszych dzieci oraz rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, uzależnieniem czy przemocą domową,
- stworzenie dostępu do specjalistów dla wszystkich mieszkańców gminy, tak by w bezpiecznych warunkach mogli konsultować pojawiające się w społeczności i w rodzinach problemy,
- wdrożenie akcji profilaktycznych mających na celu zwiększenie i uświadomienie znaczenia bezpieczeństwa w sieci,
- edukacja nauczycieli, rodziców i uczniów w zakresie cyberprzemocy, związanych z nią konsekwencji oraz objęcie pomocą ofiar i sprawców przemocy w Internecie,

PRZEDSTAWIONE WYŻEJ POTRZEBY REALIZACYJNE, ICH PRAGMATYKA I WYRAŻENIE POTRZEBY SPOŁECZNEJ POWINNY BYĆ UWZGLĘDNIONE W KONKRETNÝCH PROGRAMACH I DZIAŁANIACH ROZWIĄZUJĄCÝH PROBLEMY SPOŁECZNE.

Z powyższych oczekiwań co do działań w obszarach rozwiązywania problemów społecznych można sformułować **cel nadrzędny strategii**.

Wysoka jakość życia mieszkańców Gminy Pisz, życie wolne od zagrożeń, dostępna profesjonalna pomoc społeczna i terapeutyczna, aktywne i zintegrowane grupy społeczne, samorealizujące się w działaniach prospołecznych i kulturalnych.

Cel ten jest syntetyczną i skróconą wersją myśli, które zawarte są w wizji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Jest to hasłowe wyrażenie wizji rozwoju społecznego mieszkańców Gminy Pisz.

13. Cele główne strategii, cele szczegółowe i ich realizacja.

13.1 Cele główne strategii.

Po uzyskaniu akceptacji społecznej wizji strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pisz, do której będzie dążyć społeczność lokalna w wyniku wdrażania strategii i **przeprowadzeniu diagnozy problemów społecznych i diagnozy zasobów Gminy oraz diagnozy prospektywnej przystąpiono do ustalenia priorytetów, celów głównych strategii**. Uczestnicy prac nad strategią ustalili je w następującym zakresie:

Cele główne określono dla trzech obszarów:

1. Edukacja publiczna, kultura, samoorganizacja społeczności lokalnej,
2. Pomoc społeczna i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym,
3. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii.

Uwzględniając wyniki analizy SWOT, analizy potencjałów wypracowano następujące cele główne:

- dla obszaru „Edukacja publiczna, kultura, samoorganizacja społeczności lokalnej”

Świadome i aktywne społeczeństwo, kapitał ludzki oparty na wiedzy. Dostęp do kształcenia ustawicznego, sprzyjanie działaniom kulturotwórczym.

- dla obszaru „Pomoc społeczna i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym”

Profesjonalna pomoc społeczna, wzmacniająca świadomość społeczną, wspierająca jakość życia lokalnej społeczności, integrująca mieszkańców, zachęcająca do samorealizacji i wsparcia dla innych.

- dla obszaru „Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii”

Skuteczne rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii. Efektywny system przeciwdziałania nadużywaniu środków psychoaktywnych, ograniczanie szkód zdrowotnych i społecznych.

Realizacja tych celów odbywać się będzie poprzez realizację celów szczegółowych w poszczególnych latach. Cele szczegółowe i działania realizacyjne przedstawione zostaną w kolejnych rozdziałach. Źródłem sformułowanych poniżej szczegółowych celów strategicznych oraz działań strategicznych jest wynik ustaleń uczestników prac nad strategią, które są skorelowane z wynikami analizy SWOT, badań problemów społecznych, oczekiwań realizacyjnych wyrażonych w ankietach prospektywnych.

13.2. Cele szczegółowe i ich realizacja.

EDUKACJA PUBLICZNA, KULTURA, SAMOORGANIZACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ**CEL GŁÓWNY**

Świadome i aktywne społeczeństwo, kapitał ludzki oparty na wiedzy. Dostęp do kształcenia ustawicznego, sprzyjanie działaniom kulturotwórczym społeczeństwa.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- nowoczesny system oświaty,
- dostępność bogatej oferty edukacyjnej, sportowej i kulturalnej,
- wyrównywanie szans rozwojowych u dzieci i młodzieży i osób starszych.

DZIAŁANIA STRATEGICZNE:

LP.	DZIAŁANIA / ZADANIA	HARMONOGRAM REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU \ MINIMUM REALIZACYJNE	ŹRÓDŁA DANYCH
1	Kontynuowanie modernizacji bazy oświatowej, kulturotwórczej i sportowej.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa	Funkcjonalna baza oświatowa/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości	Urząd Miejski, Zespół Ekonomicznej Obsługi Szkół i Przedszkoli
2	Doposażanie szkół w nowoczesny sprzęt i środki dydaktyczne ułatwiający dostęp do edukacji osób z różnych grup wiekowych.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa	Wyższy poziom przygotowania uczniów do oczekiwań współczesnego świata/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości	Urząd Miejski, Zespół Ekonomicznej Obsługi Szkół i Przedszkoli

3	Kontynuacja likwidacji barier architektonicznych w placówkach oświatowych i kultury.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa	Większy dostęp do oferty kulturalnej i edukacyjnej/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości	Urząd Miejski, Zespół Ekonomicznej Obsługi Szkół i Przedszkoli
4	Organizowanie i wdrażanie różnorodnej oferty zajęć pozalekcyjnych z uwzględnieniem możliwości komunikacyjnych.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe,	Wykształcone społeczeństwo/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości	Urząd Miejski, Zespół Ekonomicznej Obsługi Szkół i Przedszkoli
5	Wdrażanie profilaktyki uniwersalnej zgodnie z rekomendacjami Narodowego Programu Zdrowia.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Mniej dysfunkcji w procesie wychowania i kształcenia do dorosłości/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Urząd Miejski, Zespół Ekonomicznej Obsługi Szkół i Przedszkoli
6	Przygotowanie i realizacja oferty edukacyjnej dla rodziców, osób starszych i niepełnosprawnych.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Wykształcone społeczeństwo/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Urząd Miejski, Zespół Ekonomicznej Obsługi Szkół i Przedszkoli
7	Doskonalenie kadry pedagogicznej uwzględniające nowoczesne techniki	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Większa efektywność kształcenia/ realizacja adekwatna do	Urząd Miejski, Zespół Ekonomicznej Obsługi

	i potrzeby rozwojowe społeczności lokalnej.			potrzeb i możliwości finansowych	Szkół i Przedszkoli
8	Wsparcie samoorganizacji środowisk młodzieżowych poprzez organizację szkoleń i dla liderów, a także ogłaszanie gminnych konkursów dotacyjnych dla projektów dotyczących upowszechniania wśród młodzieży zasad demokracji lokalnej i praw człowieka, tolerancji wobec innych, ekologii.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Zintegrowana, współpracująca społeczność lokalna, nie wykluczająca innych / realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Urząd Miejski
9	Zainicjowanie utworzenia oraz wsparcie działania Młodzieżowej Rady Miejskiej w Piszcu.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Urząd Miejski
10	Organizowanie warunków i wzbudzanie potrzeby wolontariatu na rzecz rówieśników, osób starszych i niepełnosprawnych.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Zintegrowana, współpracująca społeczność lokalna, nie wykluczająca innych / realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Urząd Miejski, Zespół Ekonomicznej Obsługi Szkół i Przedszkoli.

11	Współpraca z instytucjami Gminy oraz Rządu w organizowaniu zajęć adaptacyjnych i integracyjnych dla obcokrajowców.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Zintegrowana, współpracująca społeczność lokalna, nie wykluczająca innych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Urząd Miejski
----	--	-------------	---------------------------------	---	---------------

POMOC SPOŁECZNA, PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE, POMOC OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM I OSOBOM STARSZYM**CEL GŁÓWNY**

Profesjonalna pomoc społeczna, wzmacniająca świadomość społeczną, wspierająca jakość życia lokalnej społeczności, integrująca mieszkańców, zachęcająca do samorealizacji i wsparcia dla innych, zabezpieczająca poczucie bezpieczeństwa, stwarzająca możliwości aktywności bez względu na wiek osobom tego potrzebującym.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- wzmocnienie i rozwój zintegrowanej pomocy społecznej i socjalnej, rozwój zasobów osobowych i instytucjonalnych Ośrodka Pomocy Społecznej,
- wzmacnianie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- wspieranie rozwoju kwalifikacji osobowych klientów pomocy społecznej,
- przeciwdziałanie dysfunkcjom społecznym, ograniczanie zjawiska chronicznego kryzysu w procesie interakcji społecznych, promocja samorealizacji, przedsiębiorczości, wolontariatu, grup wsparcia.

DZIAŁANIA STRATEGICZNE:

Lp.	DZIAŁANIA / ZADANIA	HARMONOGRAM REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU \ MINIMUM REALIZACYJNE	ŹRÓDŁA DANYCH
1	Kontynuacja modernizacji i rozwoju bazy lokalowej Ośrodka Pomocy Społecznej, doskonalenie umiejętności osobowych pracowników socjalnych.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa	Realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej

2	Wspieranie rozwoju infrastruktury zabezpieczającej warunki do godnego życia sprzyjającego samorealizacji dla osób starszych i niepełnosprawnych, tworzenie mieszkań chronionych, mieszkań treningowych, wspomaganych.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej
3	Opracowanie i wdrożenie zorganizowanej pomocy specjalistycznej (psychologicznej, prawnej i medycznej) dla mieszkańców Gminy.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Większa efektywność udzielanej pomocy, / realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej
4	Kontynuowanie działań organizujących rozwój usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia psychospołecznego dla osób w kryzysie spowodowanym zdarzeniami losowymi /pandemia, pożar, huragan, samobójstwo w rodzinie itp.,/	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Poprawa efektywności udzielanej pomocy / realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej

5	Zorganizowanie Domu Dziennego Pobytu dla osób Starszych i Niepełnosprawnych oraz kontynuacja działań Uniwersytetu Trzeciego Wieku jako alternatywna forma edukacji skierowana do osób starszych,	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Poprawa efektywności udzielanej pomocy / realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej
6	Motywowanie klientów pomocy społecznej do podnoszenia kwalifikacji i rozwiązywania własnych problemów m.in. w ramach kontraktu socjalnego.	2021 – 2027	Bezinwestycyjne	Poprawa efektywności udzielanej pomocy i ograniczenie dysfunkcji społecznych/ realizacja adekwatna do potrzeb klientów,	Ośrodek Pomocy Społecznej
7	Udział w programach finansowanych z funduszy EFS realizowanych w zakresie aktywizacji i reintegracji społecznej osób bezrobotnych, wykluczonych społecznie.	2021 – 2027	Fundusze pomocowe	Poprawa efektywności udzielanej pomocy i ograniczenie dysfunkcji społecznych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej
8	Kontynuowanie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego z elementami socjodramy w obszarze przeciwdziałania przemocy wobec osób starszych w rodzinie – wyprodu-	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Poprawa otoczenia społecznego dzieci i młodzieży, ograniczenie dysfunkcji społecznych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej Urząd Miejski

	kowanego w ramach projektu: „Socjodrama jako narzędzie profilaktyki przemocy ”				
9	Motywowanie do tworzenia organizacji samopomocowych oraz wolontariatu.	2021 – 2027	Bezinwestycyjne	Poprawa efektywności udzielanej pomocy i ograniczenie dysfunkcji społecznych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej Urząd Miejski
10	Udział w organizowaniu i prowadzeniu Placówek Wsparcia Dziennego dla dzieci i młodzieży.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa	Poprawa efektywności udzielanej pomocy i ograniczenie dysfunkcji społecznych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Profilaktyki i Terapii, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
11	Wspieranie i współuczestniczenie w realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Ograniczenie dysfunkcji społecznych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej
12	Utworzenie i prowadzenie Punktu Interwen-	2021 – 2027	Budżet gminy, fun-	Ograniczenie dysfunkcji społecz-	Ośrodek Pomocy

	cji Kryzysowej, szczególnie dla osób uwikłanych w przemoc, będących w kryzysie.		dusze pomocowe	nych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Spółecznej, Ośrodek Profilaktyki i Terapii, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
13	Motywowanie do Utworzenia Klubu Seniora dla osób starszych, samotnych deklarujących aktywność i potrzebę samorealizacji adekwatnie do wieku.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Poprawa kondycji społecznej społeczności lokalnej, wzrost poczucia przynależności, bycia potrzebnym u osób starszych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej
14	Kontynuacja i rozwój działań Klubu Integracji Społecznej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Ograniczenie dysfunkcji społecznych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Profilaktyki i Terapii, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
15	Wspieranie ekonomii społecznej – spółdziel-	2021 – 2027	Budżet gminy, fun-	Poprawa efektywności udzielanej	Ośrodek Pomocy

	czości socjalnej w działaniach organizacji pozarządowych.		duże pomocowe	pomocy i ograniczenie dysfunkcji społecznych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Społecznej
16	Współpraca z instytucjami Gminy i Rządu w organizowaniu zajęć adaptacyjnych i integracyjnych dla obcokrajowców.	2021 – 2027	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Zintegrowana, współpracująca społeczność lokalna, nie wykluczająca innych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej
17	Opracowanie materiałów informacyjnych promujących przedsiębiorczość, wychodzenie z kryzysu, zachęcających do samodzielnego rozwiązywania problemów życiowych.	2021 – 2027	Budżet gminy	Poprawa efektywności udzielanej pomocy i ograniczenie dysfunkcji społecznych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej

PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I NARKOMANII

CEL GŁÓWNY

Skuteczne rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii. Efektywny system przeciwdziałania nadużyciu środków psychoaktywnych.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- profesjonalna pomoc terapeutyczno – rehabilitacyjna,
- racjonalna i efektywna profilaktyka problemowa,
- skuteczne przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym,
- promocja zdrowego stylu życia, wspieranie w zmianach i reintegracji społecznej.

DZIAŁANIA STRATEGICZNE:

LP.	DZIAŁANIA / ZADANIA	HARMONOGRAM REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU \ MINIMUM REALIZACYJNE	ŹRÓDŁA DANYCH
1	Zwiększanie dostępności terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób i rodzin uwikłanych w uzależnienia od środków psychoaktywnych oraz uwikłanych w przemoc.	2021 – 2027	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Poprawa sytuacji psychospołecznej, młodzieży i dorosłych, wzmocnienie potencjału osobowego osób w kryzysie/ realizacja adekwatna do potrzeb.	Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Piszcu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
2	Wdrażanie profesjonalnych programów profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej zgodnie z rekomendacjami Narodowego Programu Zdrowia	2021 – 2027	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Wyższy poziom działań profilaktycznych i naprawczych/ realizacja adekwatna do potrzeb	Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Piszcu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Placówki Oświatowe

	w placówkach oświatowych i świetlicach.			i możliwości finansowych	
3	Wdrażanie profesjonalnych programów profilaktyki uzależnień behawioralnych z uwzględnieniem zdiagnozowanych problemów mogących przerodzić się w uzależnienie behawioralne.	2021 – 2027	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Wyższy poziom działań profilaktycznych i naprawczych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Pizzu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Placówki Oświatowe
4	Inicjowanie programów i działań edukacyjnych wzmacniających czynniki chroniące i osłabiające czynniki ryzyka.	2021 – 2027	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Wyższy poziom działań profilaktycznych i naprawczych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Pizzu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Placówki Oświatowe
5	Rozwijanie pomocy socjoterapeutycznej w Placówkach Wsparcia Dziennego .	2021 – 2027	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Wyższy poziom działań profilaktycznych i naprawczych/ realizacja adekwatna do potrzeb.	Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Pizzu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
6	Opracowanie i realizacja programów profilaktyczno-interwencyjnych dla młodzieży w formie instytucjonalnej (Młodzieżowe Kluby Integracji Społecznej) jak i w postaci systemu wsparcia oraz pomocy psychologicznej	2021 – 2027	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Ograniczenie nasilania się zjawiska dysfunkcji w grupie młodych ludzi zagrożonych wykluczeniem społecznym/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości fi-	Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Pizzu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

	i pedagogicznej w kontaktach indywidualnych.			nansowych	
7	Wspieranie i współuczestniczenie w realizacji Gminnego Programu przeciwdziałania Przemocy i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.	2021 – 2027	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Ograniczenie nasilania się zjawiska przemocy w rodzinie/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Piszcu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
8	Przygotowanie programów edukacji rodziców – wdrożenie programu „Szkoła dla rodziców”.	2021 – 2027	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Poprawa sytuacji psychospołecznej, młodzieży i dorosłych, wzmocnione czynniki chroniące dzieci i młodzież/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Piszcu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
9	Prowadzenie systematycznych badań określających skalę zjawisk dysfunkcji społecznych, potrzeb pomocowych i profilaktycznych.	2021 – 2027	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Bardziej skuteczna i dobrze zaadresowana pomoc w sytuacjach kryzysowych/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Piszcu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
10	Współpraca w tworzeniu systemu wsparcia dla rodzin osób uzależnionych i współuzależnionych, poddawanych	2021 – 2027	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Bardziej skuteczna pomoc w sytuacjach kryzysowych/ realizacja adekwatna	Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Piszcu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

	przemocy.			do potrzeb i możliwości finansowych	wych
11	Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii.	2021 – 2027	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Większa efektywność udzielanej pomocy psychoprofilaktycznej/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Urząd Miejski, Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Piszcu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
12	Doskonalenie osób zarządzających realizacją programów przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomani oraz ich realizatorów.	2021 – 2027	Budżet Gminy,	Większa efektywność udzielanej pomocy psychoprofilaktycznej oraz udzielanej pomocy psychospołecznej/ realizacja adekwatna do potrzeb i możliwości finansowych	Urząd Miejski, Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Piszcu, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

14. System zarządzania i aktualizacji strategii.

Istotnym wymogiem stawianym wszystkim dokumentom strategicznym jest wewnętrzny system zarządzania realizacją, określający organizację, zasady i sposoby wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji. Nie stworzenie tego systemu powoduje, że strategia staje się bardzo szybko dokumentem „martwym”. W celu sprecyzowania zarządzania realizacją Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych należało odpowiedzieć na następujące pytania:

- a) kto będzie odpowiedzialny za koordynację procesu wdrażania dokumentu?
- b) jak często i jakimi sposobami będzie odbywać się ocena jego realizacji?
- c) w jaki sposób i w jakim trybie będzie dokonywana korekta/aktualizacja strategii?

Opracowując niniejsze „wytyczne” kierowano się założeniem, że proces tworzenia oraz wysiłek wdrażania strategii muszą być oparte na tej samej podstawie – partycypacji społecznej. A zatem, w naturalny sposób zaangażowanie oraz nabyte doświadczenie osób uczestniczących w warsztatach planowania strategicznego powinny zostać wykorzystane na etapie wdrażania strategii.

Realizacja strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zawiera cele i zadania, które stanowią wyzwanie dla społeczności lokalnej oraz gminnych instytucji publicznych i niepublicznych działających w sferze polityki społecznej. W związku z tym wdrażanie Strategii wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Zgodnie z art.110 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej za koordynację wdrażania SRPS odpowiedzialny będzie MGOPS w Piszcu.

Instrumenty realizacji strategii

Wśród szeregu instrumentów służących realizacji Strategii, należy wymienić instrumenty finansowe, administracyjno-prawne, z zakresu promocji i marketingu, monitoringu, a także narzędzia służące aktualizacji strategii. Głównym instrumentem finansowym służącym realizacji zadań gminy jest jej budżet, gwarantujący samodzielność finansową samorządu, uchwalany w formie uchwały budżetowej na dany rok budżetowy, stanowi roczny plan dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów gminy. Możliwość realizacji zadań jest uwarunkowana w głównej mierze zakresem i charakterem dochodów budżetowych. Trzeba stwierdzić, że poziom dochodów własnych gminy nie wystarcza w stosunku do realizowanych zadań oraz potrzeb społecznych, niezbędny jest zatem sprawnie funkcjonujący mechanizm zasilania zewnętrznego budżetu. Wdrażając Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych gmina będzie musiała oprzeć się o dostępne programy pomocowe, a także prowadzić racjonalną współpracę finansową z organizacjami pozarządowymi, kościelnymi oraz sektorem przedsiębiorców. W tym sensie niezmiernie ważną będzie akcja informacyjno-promocyjna na temat Strategii i procesów integracji społecznej, wykorzystująca Internet (głównie BIP), prasę lokalną, a także promocję

i reklamę bezpośrednią (na przykład zapraszanie do udziału w przedsięwzięciach samorządowych podmiotów mogących być partnerami w realizacji poszczególnych zadań).

Monitoring i ocena wdrażania strategii

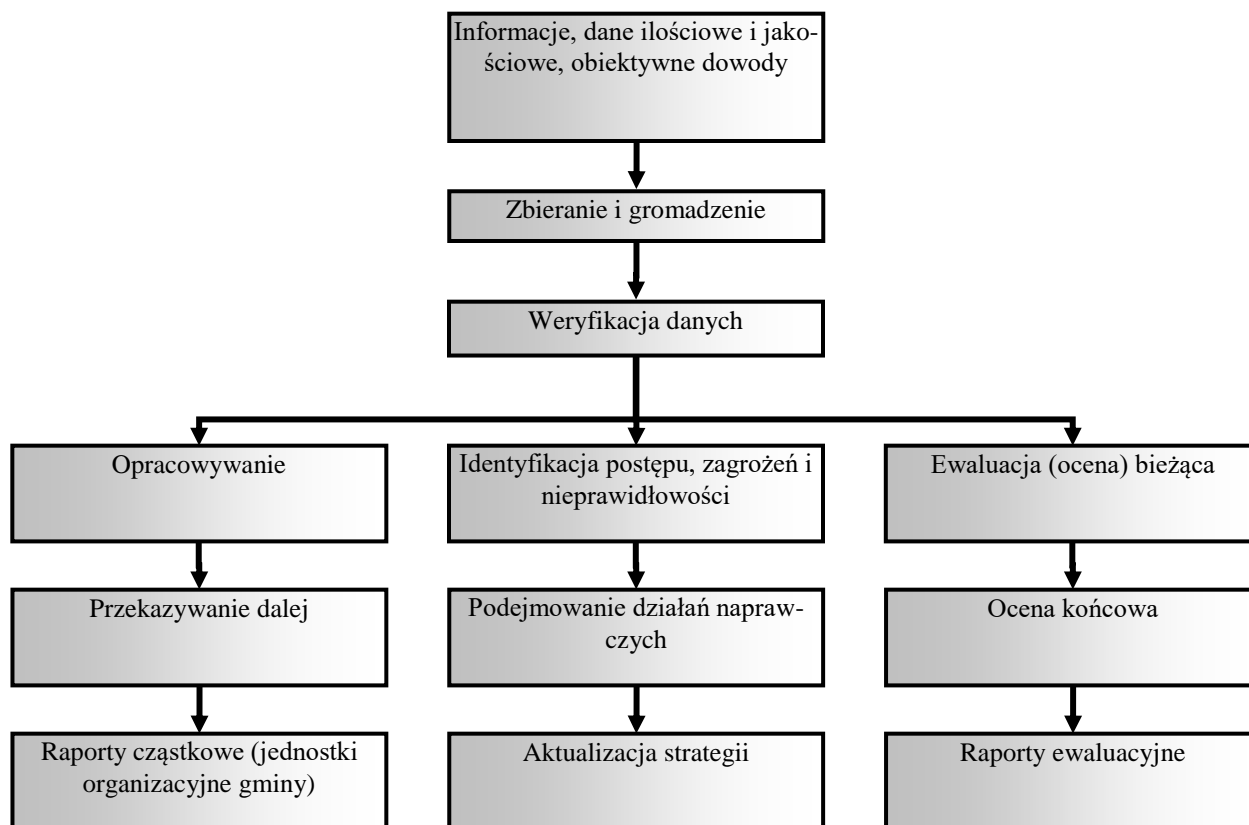
Monitoring jest to stała i ciągła obserwacja ilościowych oraz jakościowych zmian pewnych wielkości, mająca na celu zapewnienie informacji zwrotnych na temat skuteczności i efektywności wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, a także jego ocenę i zmianę (tam, gdzie jest to konieczne). Monitoring służy badaniu i ocenie sposobu oraz efektywności dochodzenia do wyznaczonych celów i zadań, a także poziomu ich osiągnięcia.

Planowane do monitorowania wskaźniki realizacji SRPS to w szczególności:

- 1) Liczba udzielonych specjalistycznych porad/konsultacji, liczba osób korzystających z porad/konsultacji, liczba rodzin korzystających z porad /konsultacji, liczba odbytych dyżurów;
- 2) Liczba programów socjoterapeutycznych i jej uczestników;
- 3) Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych, liczba uczestników;
- 4) Liczba rodziców i nauczycieli uczestniczących w zajęciach profilaktyczno-edukacyjnych, ilość edycji;
- 5) Liczba osób starszych i niepełnosprawnych korzystających z oferty aktywizacji społecznej i zawodowej;
- 6) Liczba mieszkańców uczestniczących w działaniach profilaktycznych, liczba wolontariuszy przygotowanych i biorących udział realizacji strategii społecznych sprzyjających rozwiązywaniu problemów uzależnień;
- 7) Liczba utworzonych mieszkań chronionych;
- 8) Liczba utworzonych placówek wsparcia dziennego;
- 9) Liczba utworzonych domów dziennego pobytu dla osób starszych;
- 10) Liczba obiektów użyteczności publicznej, w których zlikwidowano bariery architektoniczne;
- 11) Liczba zrealizowanych inicjatyw (kursów, szkoleń, warsztatów, zajęć kulturalnych i sportowych, akcji, kampanii, kolonii i obozów, wycieczek itd.);
- 12) Liczba zrealizowanych kontraktów socjalnych i programów aktywności lokalnej;
- 13) Liczba działających grup wsparcia i grup samopomocy dla osób w kryzysie;
- 14) Liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia;
- 15) Liczba osób, które dzięki wsparciu podjęły zatrudnienie lub założyły własną działalność gospodarczą;
- 16) Liczba mieszkańców Gminy świadczących pracę w formie wolontariatu;
- 17) Wysokość dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym z budżetu Gminy.

Źródłem pozyskania informacji o wskaźnikach realizacji SRPS będą badania ankietowe w oparciu o odpowiednio przygotowany formularz, wysyłany do podmiotów realizujących działania SRPS. Przebieg procesu monitoringu i ewaluacji (oceny) postępów we wdrażaniu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przedstawia poniższy schemat.

Proces monitoringu i oceny Strategii

Podstawowym dokumentem w procesie monitoringu będą raporty roczne realizacji zadań opracowywane przez Zespół ds. Wdrażania i Monitorowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, powołany Zarządzeniem Burmistrza Pizsa. Istotne jest, aby oprócz pracowników MGOPS w Pizsu znaleźli się w nim przedstawiciele kluczowych instytucji działających w obszarze polityki społecznej, w szczególności: UM, OPiT w Pizsu, instytucji oświaty, kultury, a także sektora pozarządowego. Raporty będą sporządzane **do końca marca roku** następującego po roku sprawozdawczym, którego dany raport dotyczy, w oparciu o sprawozdania (raporty cząstkowe) jednostek organizacyjnych gminy z realizacji wyznaczonych dla nich zadań oraz wszelkie dane uzyskane od podmiotów publicznych oraz prywatnych zaangażowanych w politykę społeczną, w tym w szczególności od organizacji pozarządowych i kościelnych działających w sferze pożytku publicznego. Przewodniczący Zespołu przekazuje raporty Burmistrzowi Pizsa. Raporty co dwa lata będą pełniły zarazem funkcję raportów ewaluacyjnych.

Aktualizacja strategii

Przeglądy aktualizacyjne Strategii będą odbywały się **co 3 lata**. Każdorazowo będzie to cykl prac analogicznych do procesu tworzenia gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, poprzedzonych analizą zmian następujących w otoczeniu społeczno-gospodarczym (np. nowe uregulowania prawne, nowe możliwości pozyskiwania zewnętrznych środków pomocowych) oraz oceną postępów w realizacji Strategii. Następnie na warsztatach, na podstawie zebranych danych i wyników monitoringu Strategii, zostaną opracowane poszczególne elementy strategii, które wymagają aktualizacji, a także dokonana zostanie weryfikacja poszczególnych celów strategicznych, operacyjnych oraz zadań realizacyjnych.

Wykaz tabel:

Tabela 1. Liczba i płeć mieszkańców Gminy Pisz. _____	10
Tabela 2. Przyrost naturalny w latach 1995-2019 w Gminie Pisz. _____	11
Tabela 3. Opinia dorosłych mieszkańców gminy na temat osób z najbliższego otoczenia. ____	15
Tabela 4. Opinia mieszkańców na temat palenia papierosów. _____	16
Tabela 5. Częstotliwość skutków spożywania alkoholu w doświadczeniu ankietowanych spożywających alkohol. _____	17
Tabela 6. Opinia mieszkańców Gminy Pisz na temat alkoholu. _____	18
Tabela 7. Opinia dorosłych mieszkańców na temat narkotyków, dane liczbowe. _____	20
Tabela 8. Częstotliwość zachowań hazardowych w środowisku lokalnym badanych. _____	21
Tabela 9. Częstotliwość zachowań hazardowych wśród osób badanych . _____	21
Tabela 10. Doświadczanie przez dorosłych mieszkańców Gminy Pisz różnych form przemocy. ____	22
Tabela 11. Stosowanie przez dorosłych mieszkańców Gminy Pisz różnych form przemocy. ____	22
Tabela 12. Zdanie rodziców na temat używek oraz kontroli nad dzieckiem. _____	23
Tabela 13. Sposoby spędzania czasu z dziećmi i ich częstotliwość. _____	24
Tabela 14. Metody wychowawcze ankietowanych rodziców i częstotliwość ich stosowania. ____	25
Tabela 15. Opinia rodziców na tematy związane ze szkołą, używkami oraz wychowaniem i profilaktyką. _____	28
Tabela 16. Częstotliwość zachowań rodziców względem dzieci. _____	30
Tabela 17. Częstotliwość różnych zachowań uczniów w opinii nauczycieli. _____	31
Tabela 18. Opinia nauczycieli na temat dobrostanu psychicznego uczniów i nauczycieli oraz roli szkoły w jego kształtowaniu. _____	32
Tabela 19. Częstotliwość zjawisk przemocowych w opinii nauczycieli. _____	33
Tabela 20. Doświadczenia nauczycieli w stykaniu się z różnymi formami cyberprzemocy wśród uczniów. _____	35
Tabela 21. Procent osób z niepełnosprawnością zgadzających się z podanymi stwierdzeniami. ____	36
Tabela 22. Aktywność społeczna ankietowanych. _____	39
Tabela 23. Dobrostan psychiczny ankietowanych. _____	40
Tabela 24. Doświadczana przemoc przez osoby badane. _____	41
Tabela 25. Przemoc stosowana przez osoby badane. _____	41
Tabela 26. Samopoczucie osób z niepełnosprawnością z Gminy Pisz. _____	42
Tabela 27. Opinia dorosłych mieszkańców gminy na temat osób z najbliższego otoczenia. ____	44
Tabela 28. Opinia seniorów na temat palenia papierosów. _____	45
Tabela 29. Częstotliwość negatywnych skutków spożywania alkoholu w doświadczeniu ankietowanych spożywających alkohol. _____	46
Tabela 30. Opinia seniorów z Gminy Pisz na temat alkoholu. _____	46
Tabela 31. Relacje interpersonalne seniorów. _____	49
Tabela 32. Sposoby spędzania wolnego czasu przez seniorów. _____	50
Tabela 33. Samopoczucie seniorów z Gminy Pisz. _____	50
Tabela 34. Doświadczanie przez seniorów z Gminy Pisz różnych form przemocy. _____	51
Tabela 35. Stosowanie przez seniorów z Gminy Pisz różnych form przemocy. _____	52
Tabela 36. Stosunek uczniów do swojej szkoły, klasy, wychowawcy. _____	54

Tabela 37. Doświadczenia młodzieży deklarującej spożywanie alkoholu w różnych sytuacjach w stanie nietrzeźwości. _____	57
Tabela 38. Stosunek środowiska rówieśniczego na odmowę spożycia alkoholu w opinii ankietowanej młodzieży. _____	57
Tabela 39. Częstotliwość stosowania przez młodzież substancji odurzających. _____	59
Tabela 40. Ryzyko związane z używkami w opinii uczniów z Gminy Pisz. _____	62
Tabela 41. Częstotliwość zachowań w opinii badanych wśród ich znajomych. _____	63
Tabela 42. Sytuacje i ich częstość z jakimi spotykają się uczniowie w swoich szkołach. _____	63
Tabela 43. Częstotliwość zjawisk pojawiających się w bliskich relacjach uczniów. _____	64
Tabela 44. Częstotliwość stosowania różnych form konsekwencji negatywnych zachowań przez rodziców uczniów. _____	65
Tabela 45. Zdanie uczniów na temat stosowanych względem nich przemocy fizycznej przez rodziców. _____	66
Tabela 46. Częstotliwość karania przez rodziców w opinii ankietowanych uczniów w zależności od przewinienia. _____	67
Tabela 47. Relacja rodziców z dziećmi w opinii ankietowanej młodzieży. _____	68
Tabela 48. Częstotliwość odczuwanych przez ankietowaną młodzież stanów emocjonalnych. _____	69
Tabela 49. Ilość czasu poświęcana na różnego rodzaju aktywności w Internecie. _____	71
Tabela 50. Zjawiska, z którymi młodzież spotyka się wśród swoich rówieśników. _____	72
Tabela 51. Bycie ofiarą zachowań pojawiających się w Internecie wśród ankietowanych uczniów. _____	73
Tabela 52. Bycie sprawcą zachowań pojawiających się w Internecie wśród ankietowanych uczniów. _____	74

Wykaz rysunków:

Rysunek 1. Wykształcenie osób badanych. _____	14
Rysunek 2. Opinia mieszkańców na temat największych (ich zdaniem) zagrożeń w gminie. ____	15
Rysunek 3. Ocena łatwości zdobycia narkotyków na terenie gminy. _____	19
Rysunek 4. Deklaracja osób zażywających narkotyki (kiedykolwiek) co do częstotliwości ich zażywania. _____	20
Rysunek 5. Czas jaki spędza dziennie dziecko w Internecie w opinii rodziców. _____	26
Rysunek 6. Przyzwolenie rodziców na korzystanie z Internetu z telefonu w szkole. _____	26
Rysunek 7. Opinia nauczycieli na temat pochodzenia dzieci z rodzin dotkniętych problemem przemocy domowej. _____	33
Rysunek 8. Samoocena nauczycieli pod kątem umiejętności rozpoznania symptomów doznawania przemocy fizycznej przez ucznia. _____	34
Rysunek 9. Procentowy udział ankietowanych w odniesieniu do częstotliwości picia alkoholu. 37	37
Rysunek 10. Bariery utrudniające wychodzenie z domu osobom z niepełnosprawnością. ____	38
Rysunek 11. Opinia mieszkańców na temat największych (ich zdaniem) zagrożeń w gminie. __	43
Rysunek 12. Reakcje środowiska na osobę odmawiającą spożycia alkoholu. _____	47
Rysunek 13. Najczęściej zażywane leki przez seniorów. _____	48
Rysunek 14. Najczęściej wybierane napoje oraz napoje które najbardziej smakują uczniom. __	53
Rysunek 15. Osoby, do których uczniowie zgłosiliby się z kłopotem. _____	54
Rysunek 16. Reakcje uczniów na namowy do zrobienia czegoś, czego nie chcą. _____	55
Rysunek 17. Powody sięgania po alkohol w opinii ankietowanych uczniów z Gminy Pisz. _____	58
Rysunek 18. Opinia młodzieży na temat tego, czy samodzielnie byłiby w stanie zakupić narkotyki. _____	60
Rysunek 19. Spodziewane przez młodzież konsekwencje spożycia narkotyków. _____	61
Rysunek 20. Emocje odczuwane przez uczniów po tym, jak zostali ukarani przez rodziców. ____	66
Rysunek 21. Ilość czasu spędzanego przez ankietowaną młodzież w Internecie w ciągu dnia. _	69
Rysunek 22. Ilość poświęcanego czasu na gry single- i multiplayer. _____	70
Rysunek 23. Znajomość wszystkich osób posiadanych wśród znajomych na Facebooku. _____	75

